

SUOMEN RIDGEBACK -YHDISTYS RY

RHODESIANKOIRIEN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA

RHODESIANKOIRIEN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA 2023–2027

Laatinut rotuyhdistys, Suomen Ridgeback – yhdistys ry:n jalostustoimikunta.

Hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen, Suomen Ridgeback – yhdistys ry:n jäsenkokouksessa 12.12.2021.

Hyväksytty Suomen Kennelliiton jalostustieteellisessä toimikunnassa 14.9.2022.

Sisällys

1. YHTEENVETO	3
2. RODUNTAUSTA ¹	4
3. JÄRJESTÖORGANISAATIOJASEN HISTORIA	6
4. RODUNNYKYTILANNE.....	8
4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja	8
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet.....	20
4.3 Terveys ja lisääntyminen.....	34
4.4 Ulkomuoto.....	77
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	80
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	83
6.1 Jalostuksen tavoitteet.....	83
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	83
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet.....	85
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin.....	86
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	88
7. LÄHTEET.....	90
8. LIITTEET	91

Kannen kuva: National Geographic 1944, by Walter A. Weber, <http://www.nationalgeographicstock.com/>.

1. YHTEENVETO

Suomen Ridgeback -yhdistys ry:n jalostuksen tavoiteohjelma pyrkii käsittelemään rhodesiankoiran jalostukseen liittyviä seikkoja mahdollisimman kattavasti. Jalostuksessa on tärkeää ymmärtää rodun tausta. Jalostuksella pyritään karsimaan tai poistamaan epätoivottuja ominaisuuksia sekä yhtenäistämään rodun ulkomuotoa säilyttäen sen luonne ja käyttöominaisuudet. Rotua jalostettaessa populaation koko asettaa kuitenkin omat rajoituksensa. Sisäsiittoisuuden aiheuttamien ongelmien välttämiseksi on tärkeää ylläpitää mahdollisimman laajaa geenipohjaa. Tämän jalostuksen tavoiteohjelman tarkastelujaksoksi tilastojen ja erilaisten tietojen osalta on otettu pääsääntöisesti viimeiset kymmenen vuotta, vuodet 2011–2020.

Rodun terveystilanteen seuraaminen on välttämätöntä. Tätä työtä yhdistyksessä tekee jalostustoimikunta kasvattajien ja koirien omistajien avustuksella. Jalostustoimikunnan tehtäviin kuuluu tiedon keruun ohella kasvattajille ja jäsenistölle tiedottaminen, ja jalostukseen liittyvissä asioissa neuvominen. Lisäksi rodunomaisen luonne- ja käyttöominaisuuksien seuranta on oleellista. Suomen Ridgeback -yhdistyksen tavoitteena on edistää jäsenistönsä aktiivista osallistumista kokeisiin, terveystarkastuksiin ja ulkomuodon tarkastuksiin sekä luonnetesteihin/-kuvauksiin.

Rodun terveystilannetta ja luonneominaisuuksia/käyttäytymistä on seurattu viime vuodet aktiivisesti ja kokonaisuuksena tilanne on kohtuullisen hyvä. Koirien harrastuskäyttö on lisääntynyt, rodun edustajat menestyvät näyttelyissä ja osallistuvat enenevässä määrin luonnetesteihin/-kuvauksiin. Nykypäivän rhodesiankoira on yhteiskuntakelpoinen ja monipuolinen harrastuskoira. Rhodesiankoirien kanssa harrastetaan eri lajeja ja suhteellisen aktiivisesti. Toistaiseksi rodun rakenne tai luonne eivät aseta näille rajoituksia. Pääsääntöisesti tilanne rakenteen ja luonteen osalta on vielä hyvä.

Yhteenvetona jalostuspohjan laajuudesta voidaan todeta, että rhodesiankoirien tehollinen populaatiokoko on liian pieni. Tähän vaikuttaa erityisesti erilaisten sukulinjojen ja jalostukseen käytettävien koirien vähäinen määrä. Tarkastelujaksolla rekisteröitiin EJ-rekisteriin 24,3 % koirista, joista suurin osa erilaisten kosmeettisten virheiden vuoksi.

Rhodesiankoirien terveystilanne lonkkanivel- ja kyynäniveldysplasian osalta on hyvä. Tukirangan muutoksiin tulee kiinnittää huomiota, sillä 37 %:lla tutkituista on ilmennyt eriasteisia LTV-muutoksia ja 9 %:lla eriasteista spondyloosia. Nikamien epämuotoisuutta on löytynyt vain muutamilta yksilöiltä. Olkanivelen OC-muutoksia alettiin virallisesti lausua Kennelliitossa 2021 alussa. 2019–2020 olkanivellausunnnot sai tilattua Incoc-lausuntopalvelusta. Osteokondroosimuutoksia on 2019–2021 kuvatuista koirista löytynyt 24 %:lla. Rodun tehollisen populaation pienuus vaikuttaa siihen, että immunologiset sairaudet ovat lisääntyneet.

Rotu ei ole jakautunut käyttö- ja näyttölinjoihin. Ulkomuodon, liikkeiden ja luonteen osalta tulee kiinnittää huomiota siihen, että rhodesiankoira säilyy rotumääritelmän ja käyttötarkoituksen mukaisena.

2. RODUN TAUSTA¹

Rhodesiankoira on kotoisin eteläisestä Afrikasta. Rhodesiankoiran historia juontaa juurensa alkukantaisiin hottentottikoiriin, jotka ajoivat suurriistaa kuten leijonia, gepardeja ja paviaaneja. Jo monta sataa vuotta sitten, kun ensimmäiset eurooppalaiset saapuivat Etelä-Afrikkaan, käyttivät hottentotit rhodesiankoiraa muistuttavaa koiraa metsästyksessä. Nämä koirat olivat arvostettuja metsästystaitojensa ja uskollisuutensa vuoksi. Hottentottikoirat olivat melkoisesti pienempiä kuin nykyiset rhodesiankoirat. Ne olivat rungoltaan sakaalin näköisiä pidempikarvaisia otuksia, joilla oli selässään karvaharjanne ”ridge”. Hottentottikoira luultavasti risteytyi Bakalahari-heimon koirien kanssa, jotka olivat sulavampirunkoisia englannivinttikoiran tyyppisiä koiria. Uudisasukkaat kiinnostuivat enenevässä määrin metsästyksestä ja tuottivat maahan eräitä eurooppalaisia rotukoiria täydentämään hottentottikoiran ominaisuuksia. Varhaisessa jalostuksessa pyrittiin ulkomuotoseikkojen ohella parantamaan koiran metsästysviettiä ja taipumuksia.

Vuonna 1870 lähetyssaarnaaja Charles Helm toi kaksi ridgellistä narttua, ”Powder” ja ”Lorna”, Swellendamista Hope Fountainin lähetyksasemalle Rhodesiaan (nykyinen Zimbabwe). Siellä suurriistanmetsästäjä Cornelis van Rooyen tapasi ensimmäiset ridgelliset koiransa ja ihastui niiden fyysiikkaan ja vartiointitaitoihin. Van Rooyen päätti risteyttää omia metsästyskoiriaan näihin koiriin ja risteytyksen seurauksena syntyi ridgellisiä koiria, joilla oli punainen karva ja puolipitkä häntä. Van Rooyen jalosti näitä koiria seuraavat 35 vuotta luodakseen koiran, jolla on synnynnäinen kyky ajaa leijonaa ja muuta suurriistaa. Koiraa kutsuttiin myös leijonakoiraksi, koska monet suurriistan metsästäjistä huomasivat sen olevan parhaimmillaan juuri leijonan metsästyksessä. Nimityksen vuoksi ihmiset luulivat koiran tappavan leijonia. On kuitenkin selvää, ettei mikään koira pysty voittamaan leijonaa kaksintaistelussa. Rhodesiankoira ärsyttää ja väsyttää leijonaa, jolloin metsästäjä pääsee lähietäisyydeltä ampumaan tarinan tappavan laukauksen.

Koirat metsästivät yleensä 3-5 koiran ryhmässä, joskus käytettiin kuitenkin vain yhtä koiraa. Jäljestäessä lauma haajautui suurelle alueelle ja yksi koirista juoksi suoraan kohti riistaeläintä, samalla kun muut koirat piirittivät saalista. Koirien rohkeus, kyky tehdä äkkikäännöksiä ja loikkia sivusuuntaan sekä juosta pitkiäkin matkoja tuli selvästi esille. Ne työskentelivät itsenäisesti ja kehittyivät vuosien kuluessa älykkäiksi ja voimakasluonteisiksi koiriksi, joilla on tarkoitukseen sopiva rakenne. Mashonamaan pioneeri Francis Barnesin tietoisuus rotumääritelmän tarpeellisuudesta kasvoi hänen tavatessaan hyvin erityyppisiä ja kokoisia rhodesiankoiria.

Rotumääritelmä työstettiin vuonna 1924 ja se tukeutui dalmatiankoiran rotumääritelmään. Leijonakoira tunnustettiin virallisesti Etelä-Afrikan Kennel Unionissa ja ensimmäiset rhodesiankoirat rekisteröitiin syyskuussa vuonna 1924. Rhodesiankoira on Etelä-Afrikan kansallisrotu.

Ensimmäinen rhodesiankoira tuotiin Afrikasta Englantiin jo vuonna 1914 eli ennen ensimmäisen rotumääritelmän muokkaamista. Ruotsiin ensimmäiset rhodesiankoirat tuotiin 1920-luvulla, mutta koiria oli hyvin vähän aina 1950-luvulle asti. Useimpiin Euroopan maihin ja USA:han ensimmäiset rhodesiankoirat tuotiin vasta maailmansotien jälkeen 1940-luvulla tai tätäkin myöhemmin.

Carl-Henrik Lucander toi ensimmäisen rhodesiankoiran Suomeen vuonna 1965 Ruotsista. Carl-Henrik Lucander tuotti tämän uroksen seuraksi myös nartun Englannista vuonna 1967. Koirat saivat pentueen vuonna 1968, mutta sitä ei tiettävästi rekisteröity Suomeen. Suomeen tuotiin tämän jälkeen muutamia koiria, mutta niitä ei käytetty jalostukseen. Ensimmäisiä rodun harrastajia Suomessa olivat Leni Finne, Maria Björkas, Marianne Gellin ja Päivi Rantasalo. Kasvattajina heistä ovat näihin päiviin asti jatkaneet Maria Björkas ja Marianne Gellin.

Rhodesiankoirien rekisteröintiluvut pysyivät Suomessa hyvin pieninä vuoteen 1990 asti. Vuosina 1992–1998 rekisteröitiin 111 koiraa, joista tuontikoiria oli 18. Tuonnit olivat pääasiallisesti Ruotsista, Englannista ja Amerikasta. Vuoden 1999 jälkeen rhodesiankoirien rekisteröinnit ovat lähteneet nousuun. Nykyisin rodussa on noin 26 kasvattajaa, joista kaikki eivät ole aktiivisia².

Suomessa rhodesiankoira kuului aluksi seurakoiraryhmään. Vuoden 1994 alusta rotu siirtyi kuuluvaksi FCI:n (Kansainvälinen koiranjalostusliitto – Fédération Cynologique Internationale) ryhmään 8 vesikoirat ja noutajat ja vuoden 1995 alusta se siirtyi ryhmään 6 ajavat koirat.

¹) Marianne Gellin, Satu Laakso.

²) 03/2021 Laura Lamminsivu

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Rhodesiankoiran nykyinen käyttötarkoitus on toimia monipuolisena harrastus- ja seurakoirana, jota käytetään myös metsästykseseen. Rhodesiankoira sai palveluskoiraoikeudet Suomessa vuonna 1999. Rodulla oli PK-oikeuksissa vajaan vuoden mittainen katko 2014-2015, kun rodussa ei edeltävinä vuosina ollut saavutettu vaadittavia tuloksia. Tuloksia on saavutettu jäljestyksessä ja haussa. Nykyisellään rodulla ei ole enää osallistumisoikeutta PK-kokeisiin pelastuskoirakokeita lukuunottamatta, koska tuloksia tehdään lähinnä käyttäytymiskokeessa. Tuloksia on saavutettu myös pelastuskoirakokeissa ja valjakkohiihdossa, sekä erityisesti metsästyskoirien jäljestyskokeissa (oikeudet 1997), agilityssä, TOKOssa sekä rallytokossa. Lisäksi vinttikoirien maastajuoksua sekä ratajuoksua on harrastettu suhteellisen aktiivisesti epävirallisina oikeuksina. Maastajuoksun osalta rotu sai viralliset oikeudet näöllään ajavien koirien maastajuoksuun vuonna 2010 ja ajuekokeeseen 2014. Uutena virallisena lajina 2020 tuli nosework, josta rhodesiankoirilla on myös tuloksia.

Afrikassa rotua käytetään seurakoirana, riistanvartijan työkoirina, vartiointiin sekä riistan metsästykseseen. Australiassa rhodesiankoirat ovat pääasiassa seurakoiria, mutta niitä käytetään yhä myös mm. villivuohen ja villisian metsästykseseen. Ruotsissa rhodesiankoiria käytetään myös peuran metsästykseseen.

Rotu ei ole jakautunut näyttö- ja käyttölinjoihin.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Yhdistyksen perustava kokous pidettiin 21.11.1988. Kokouksessa yhdistyksen nimeksi päätettiin Suomen Rhodesian Ridgeback –yhdistys. Nimi muutettiin 1.3.1993 muotoon Suomen Ridgeback–yhdistys – Finska Ridgeback–föreningen ry (tästä eteenpäin tässä dokumentissa käytetään muotoa Suomen Ridgeback– yhdistys). Yhdistys toimi Suomen Seurakoirayhdistys ry:n alaisena 2019 vuoteen asti. Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry (SKL) hyväksyi yhdistyksen jäsenekseen sekä rotua harrastavaksi yhdistykseksi vuonna 1998. Yhdistys on ollut 2019 alkaen Suomen Kennelliiton alainen rotujärjestö ja sen toiminta kattaa koko maan. Lisäksi Suomen Ridgeback–yhdistys on ollut Suomen Vinttikoiraliitto ry:n (SVKL) jäsen vuodesta 2010.

Suomen rhodesiankoirakanta vuoden 2020 lopussa on arviolta noin 800 koiraa. Suomen Ridgeback– yhdistyksellä oli vuoden 2020 lopussa 325 jäsentä. Edellä mainitun perusteella voidaan päätellä, että todennäköisesti yli 50 % rekisteröityjen rhodesiankoirien omistajista kuuluu rotua harrastavaan yhdistykseen. Moni rodun harrastaja omistaa myös kaksi koiraa tai useampia koiria.

Jalostustoimikunta⁴

Suomen Ridgeback –yhdistyksen jalostustoimikunta perustettiin vuonna 1999 ja se kerää ja jakaa rhodesiankoiran jalostukseen liittyvää tietoa. Kasvattajat voivat halutessaan kysyä jalostustoimikunnalta neuvoa jalostusvalintoihin liittyvissä asioissa.

Jalostustoimikunta valitaan hallituksen kokouksessa kahdeksi vuodeksi kerrallaan siten, että yksi jäsen on vuosittain erovuorossa, ensi kerran arvalla ja sen jälkeen kukin vuorollaan. Erovuorossa oleva jäsen voidaan valita myös uudelleen. Toimikunta työskentelee hallituksen alaisuudessa ja raportoi toiminnastaan hallitukselle. Toimintaohjeita päivitetään tarpeen ja rodussa vallitsevan tilanteen mukaan.

Jalostustoimikunnan muodostaa neljä (4) henkilöä, jotka kollegiaalisesti hoitavat tehtävän. Toimikunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan sekä sihteerin. Jalostustoimikunta pitää kokouksia tarvittaessa ja on päätösvaltainen kolmen (3) jäsenen ollessa läsnä. Jalostustoimikunta voi tarvittaessa käyttää työssään asiantuntija-apua.

Jalostustoimikunta toimii yhteistyössä kasvattajien kanssa ja pyrkii toiminnallaan edistämään avoimuutta ja rehellistä kommunikaatiota. Toimikunnalla on oikeus tiedon keräämiseksi lähettää kyselyitä kasvattajille ja omistajille. Lisäksi jalostustoimikunta kerää tiedot tehdyistä astutuksista rodun tilanteen seuraamiseksi ja tiedostojen ylläpitämiseksi. Jalostustoimikunnan keskeisimmät tehtävät ovat seuraavat:

- seurata rodun kehitystä Suomessa ja ulkomailla ja rodun kotimaassa ja jakaa rotutietoutta
- toimia puolueettomasti, objektiivisesti ja rodun parhaaksi huomioiden koko käytettävissä oleva koiramateriaali
- kerätä ja jakaa tietoa kokonaisvaltaisesti rodun terveydestä, luonteesta, käyttöominaisuuksista ja ulkomuotoseikoista, järjestämällä mm. ulkomuodontarkastuksia (jalostustarkastus) ja jälkeläiskatselmuksia
- pitää yhteyttä kotimaisiin ja ulkomaisiin rotuyhdistyksiin sekä kasvattajiin ja ohjata ja neuvoa uusia kasvattajia ja urosten omistajia
- järjestää koulutustilaisuuksia ja valmistaa koulutusmateriaalia sekä jalostusta käsitteleviä artikkeleita
- seurata rodussa tapahtuvia muutoksia ja tiedottaa rotujärjestölle ja jäsenistölle niiden mahdollisista vaikutuksista rotuun
- kantaa päävastuu JTO:n ja PEVISA-ohjelman laatimisesta, päivityksestä ja sen seurannasta

⁴) Suomen Ridgeback –yhdistys ry:n jalostustoimikunnan toimintaohje, Suomen Ridgeback –yhdistys ry:n nettisivut, www.ridgeback.fi, 01/2012.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

- käsitellä viiveettä rodun poikkeuslupa-anomukset ja muut lausuntoa vaativat asiat sekä vastata näihin kirjallisesti ja tarvittaessa perustella kantansa
 - seurata viranomaisten sekä kennelkattojärjestöjen koiranjalostusta koskevia määräyksiä ja tiedottaa niistä.
- Suomen Ridgeback –yhdistyksen jalostustoimikunnan toimintaohje on päivitetty viimeksi 23.1.2012.

4. RODUN NYKYTILANNE

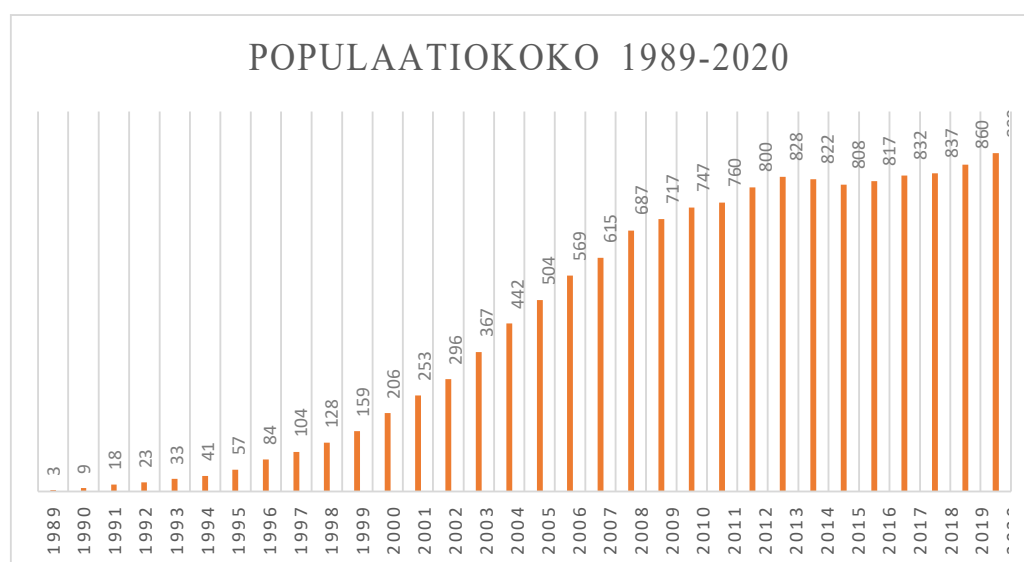
Rhodesiankoiria rekisteröitiin 115 kappaletta vuonna 2020. Vaikka koiramäärä on viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvanut, eivät rodun rekisteröintimäärät kuitenkaan ole lähteneet nopeaan tai räjähdysmäiseen kasvuun.

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rhodesiankoirien rekisteröinnit Suomessa ovat lähteneet 2000-luvulla nousuun. Vuosittainen rekisteröintimäärä on kuitenkin viimeisen 10 vuoden aikana pysynyt tasaisena. Vuosina 2011–2020 on Suomessa rekisteröity yhteensä 890 rhodesiankoiraa, joista 82 kpl on tuontikoiria. Tuontikoirien osalta tulee huomioida, että kaikkia Suomeen tuotuja rhodesiankoiria ei ole rekisteröity Suomen Kennelliittoon. Vientejä tuona ajanjaksona on arviolta ollut alle 20 kappaletta. Eniten koiria on rekisteröity vuonna 2020, jolloin rekisteröitiin yhteensä 115 rhodesiankoiraa. Huomattavan suuri osa rhodesiankoirista 216 kpl (24,3 %) on tarkastelujakson aikana rekisteröity eri virheiden vuoksi EJ-rekisteriin (ei jalostukseen –rekisteri).

Rhodesiankoirien arvioidaan yleensä elävän keskimäärin noin 10-vuotiaaksi. Näin saadaan nykyisen rhodesiankoirapopulaation kooksi Suomessa noin 800 yksilöä.

Kaavio 1 rhodesiankoirien populaation kehitys Suomessa vuosina 1989–2020

Rhodesiankoirapopulaation perinnöllistä monimuotoisuutta on tutkittu Suomessa ensimmäisen kerran vuonna 2013. Rodun perinnöllisellä monimuotoisuudella tarkoitetaan sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinen koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä geeniversiota ole.⁷

⁷) SKL:n nettisivut www.kennelliitto.fi, MMT Katariina Mäki 14.12.2011.

Vain pientä osaa rhodesiankoirista on käytetty Suomessa jalostukseen. Muiden jalostuskarsintaan vaikuttavien tekijöiden (kuten esim. terveys, luonne, rakenne, kasvattajien vähäinen määrä jne.) lisäksi erittäin tiukkaan määritellyt rajaukset rodun ominaispiirteistä, selässä olevasta vastakarvapiirrosta, ridgestä rajoittavat rodun yksilöiden jalostuskäyttöä merkittävästi. Ridgettömiä tai ridgevirheellisiä koiria ei ole aiemmin käytetty jalostukseen, mutta vuonna 2021 syntyi ensimmäinen ridgettömälle nartulle tehty pentue (kts. liitteet: rotumääritelmä sekä rotumääritelmän tulkintaohje). Rhodesiankoirille syntyy pentueita, joista jo pelkästään erilaisten ridge-vikojen vuoksi voi jäädä suurin osa tai jopa koko pentue pois jalostuskäytöstä. Suomen Ridgeback-yhdistyksen pentueseurannan mukaan 11,2 % tarkastelujakson aikana syntyneistä pennuista on ollut ridgettömiä (edellinen tarkastelujakso 8,1 %) ja 10 % ridgevirheellisiä (edellinen tarkastelujakso 10,7 %), yhteensä 21,2 % pennuista. Yhteensä nykyisellä tarkastelujaksolla jää siis entistä enemmän koiria pois jalostuskäytöstä ridge-vikojen vuoksi, kun edellisen tarkastelujakson vastaava luku oli 18,8 %. Eri mailla on erilaiset käytännöt ja kulttuurit ridge-virheellisten pentujen suhteen: monessa maassa yhä edelleen virheelliset pennut lopetetaan. Suomessa ridge-virheelliset pennut on rekisteröity EJ-rekisteriin ja myyty ns. kotikoiriksi.

Tarkastelujaksolla 5,9 % (edellinen tarkastelujakso 8,3 %) syntyneistä rhodesiankoirapennuista on rekisteröity EJ-rekisteriin muiden kuin ridge-virheiden, kuten esimerkiksi häntämutkien, väri- tai purentavirheiden sekä dermoid sinusten (4,0 %) vuoksi.

Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekoolla. Jos rodun pentuekoko on esimerkiksi 5, jalostukseen tulisi käyttää 40 % rodun koirista. Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmän mukainen rhodesiankoirien pentuekoko 8,5 – 2 jaettuna 8,5=0,24, eli jalostukseen tulisi käyttää 23,5 % rodun koirista.⁸ Rhodesiankoirilla pentueista suljetaan huomattavan suuri määrä pois jalostuksesta. Niin Suomessa kuin muualla tulisikin pohtia, olisiko tarvetta lieventää tulkintoja rotumääritelmästä ja erityisesti sen asettamista vaatimuksista ridgeille. Lieventämällä jalostusvaatimuksia jo pelkästään ridgen osalta olisi rodun geneettistä monipuolisuutta mahdollista kasvattaa. Suomessa jalostusvaatimuksia ridgen osalta on jo jalostuksen tavoiteohjelman 2012-2017 myötä lievennetty ja kasvattaja voi harkintansa mukaan rekisteröidä ridge-virheellisen pennun joko EJ- tai FI-rekisteriin. FI-rekisteröityä koiraa voi näin ollen perustelluista syistä käyttää jalostukseen, mikäli se täyttää jalostussuosituksen ja vaatimukset muilta osin. Jalostukseen käytettävä ridge-virheellinen koira tulee lisäksi myös ulkomuodon osalta tarkastaa Suomen Ridgeback-yhdistyksen jalostustoimikunnan ja rodun ulkomuototuomarin toimesta sekä luonnetestata/-kuvata. Tois-taiseksi mahdollisuutta käyttää jalostukseen ridge-virheellisiä on hyödyntänyt yksi kasvattaja. Vuonna 2021 syntyi Suomen ensimmäinen ridgettömälle nartulle tehty pentue, pentueessa oli 11 pentua, joista kaksi on ilmiasultaan ridgetöntä. Pentueen emä oli testattu homotsygootti (rr) ridge-geenin osalta ja isä geenitestattu homotsygootti (RR) ridge-geenin osalta. Ilmiasultaan ridgettömät pennut on genotyyppiltään Rr eli heterotsygootteja ridge-geenin osalta. Ridge-virheelliset ja ridgettömät koirat on aiemmin rekisteröity EJ-rekisteriin, ja rekisteröinnin muuttaminen FI-rekisteriin on mahdollisesti koettu työlääksi. Vuoden 2018 jälkeen kosmeettisilla virheillä olevia koiria rekisteröidään FI-rekisteriin eikä automaattisesti EJ-rekisteriin eikä niitä siten automaattisesti suljeta jalostuskäytön ulkopuolelle.

Geenitesti, jolla tunnistetaan ridge-mutaation hetero- (Rr) tai homotsygotia (RR) ridgellisellä koiralla, mahdollistaa myös ridgettömien koirien jalostuskäytön. Parittamalla ridgetön koira (rr) ridgen suhteen homotsygootin (RR) koiran kanssa, tuottaisi tämä yhdistelmä vain ridgellisiä yksilöitä. Tällainen geenitesti on saatavilla ainakin Tsekeissä GenoCanilla. Testin luotettavuudeksi ilmoitetaan tällä hetkellä 99,9 %. Aiemmin ilmiasultaan ridgettömien koirien oletettiin automaattisesti olevan homotsygootteja (rr) ridge-geenin osalta ja heterotsygootteja (Rr) geenituloksia tulkittiin virheellisiksi. Testaus on kuitenkin näyttänyt, että ilmiasultaan ridgetön koira voi genotyyppiltään olla ridge-geenin kantaja. Geenitestin lisäksi ridgettömien jalostuskäyttö edellyttäisi laajempaa kansainvälistä yhteistyötä.

Rodun perinnöllistä monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2-3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20–50 koiralle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin.¹⁰

⁸) Suomen Ridgeback-yhdistyksen jalostustoimikunnan pentueseurannan mukaan keskimääräinen pentuekoko on 8,8, mutta siinä on mukana niin lopetetut kuin kuolleena syntyneet pennut.

¹⁰) SKL:n nettisivut www.kennelliitto.fi, MMT Katariina Mäki 14.12.2011.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Rhodesiankoiria on neljän viime vuoden (2017-2020) aikana rekisteröity yhteensä 381 koiraa. Tästä 5 % tarkoittaa noin 19 pentua (19,05). Yksittäinen koiraa ei näin ollen saisi olla vanhempana kuin 19 pennulle, ja toisessa polvessa jälkeläisiä saisi olla 38. Rhodesiankoira on hyvin lisääntyvä rotu, ja rodun keskimääräinen pentuekoko on suuri. Monimuotoisuutta turvaava rajoitus voi käytännössä tarkoittaa rhodesiankoirien osalta sitä, että koiraa tulisi käyttää Suomessa jalostukseen vain kaksi (2) kertaa. Koiran todellinen jalostusarvo ei kuitenkaan käy ilmi yhdestä pentueesta.

Populaation rakenne ja sukusiitos

Taulukko 1: Alla oleva taulukko kuvaa rhodesiankoirien populaation rakennetta vuosina 2011 – 2020 ¹¹:

Vuositilasto - rekisteröinnit										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Pennut (kotimaiset)	106	74	94	67	94	62	70	99	80	62
Tuonnit	9	10	7	14	8	2	7	10	8	7
Rekisteröinnit yht.	115	84	101	81	102	64	77	109	88	69
Pentueet	11	9	10	8	10	9	8	13	9	8
Pentuekoko	9,6	8,2	9,4	8,4	9,4	6,9	8,8	7,6	8,9	7,8
Kasvattajat	11	8	9	8	10	9	7	11	9	8
jalostukseen käytetyt eri urokset										
- kaikki	11	9	8	8	10	9	8	12	9	8
- kotimaiset	4	1		3	5	3	1	2	1	2
- tuonnit	3	1						1	2	1
- ulkomaiset	4	7	8	5	5	6	7	9	6	5
- keskimääräinen jalostuskäytön ika	4 v 1 kk	3 v 11 kk	5 v 6 kk	5 v 5 kk	3 v 4 kk	8 v 3 kk	6 v 4 kk	5 v 11 kk	4 v 5 kk	4 v 5 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut										
- kaikki	11	9	10	8	10	9	7	13	9	8
- kotimaiset	9	5	8	7	8	6	7	8	7	7
- tuonnit	2	4	2	1	2	3		5	2	1
- keskimääräinen jalostuskäytön ika	3 v 7 kk	4 v 9 kk	4 v 8 kk	4 v 9 kk	4 v 1 kk	4 v 1 kk	4 v 1 kk	4 v 2 kk	4 v 6 kk	4 v 1 kk
Isoisät	20	17	18	15	18	18	15	24	18	14
Isoäidit	20	17	17	15	18	18	15	24	18	16
Sukusiitosprosentti	0,43%	0,36%	0,30%	1,55%	0,24%	0,44%	0,12%	0,00%	0,31%	0,35%

Kuten yllä oleva taulukko 1 osoittaa ovat rhodesiankoirien rekisteröinnit ovat pysyneet suhteellisen tasaisina vuosina 2011-2020. Rhodesiankoirien rekisteröintimäärä ei ole lähtenyt suureen nousuun Suomessa.

Pentueita on ollut vuosittain 8-13, keskimääräisen pentuekoon ollessa 8,5 (aiemmin 8,4). Suomeen tuotujen rhodesiankoirien määrä on tarkastellulla ajanjaksolla lisääntynyt edelliseen tarkastelujaksoon verrattuna, tuonteja tarkastelujaksolla 2011-2020 oli 82 kpl (aiemmin 62 kpl). Näistä koirista jalostukseen on käytetty 19,5 % (aiemmin 19 %). Kaikkia tuontikoiria ei alun perinkään ole tuotu jalostuskäyttöön ja osa tuoduista koirista ei ole soveltunut jalostuskäyttöön. Tarkastelujakson loppupuolella tuodut koirat ovat vielä liian nuoria jalostukseen.

Keskimääräinen urosten jalostukseen käyttöikä 4 v 5 kk on laskenut takaisin vuoden 2002-2011 tasolle. Aiemmalta tarkastelujaksolla jalostukseen käyttöikä on urosten osalta ollut 5 v 1 kk. Nartuilla se on kohonnut, nyt 4 v 3 kk (aiemmin 4 vuotta). Tarkastelujaksolla vuosina 2014, 2015 ja 2017 jalostuskäytön ikää nostaa neljä pakastespermalla tehtyä pentuetta, joissa urokset olivat syntyneet vuosina 1986, 1995, 1998 ja 2000. Jalostuskäyttöä ajatellen vanhempia tai vanhaksi eläneitä uroksia tulisi suosia. Jalostukseen käytetyt urokset –kohdassa kuvataan jalostukseen ko. vuonna käytettyjen eri urosten määrää, josta voidaan todeta, että lähes joka vuosi on jollain uroksella/joillain uroksilla ollut enemmän kuin yksi pentue.

SKL:n Koiranetin tilastojen mukaan rhodesiankoirien sukusiitosprosentti näyttäisi olevan erittäin pieni. Tarkastelujaksolla 2011-2020 keskimääräinen sukusiitosprosentti on 0,41 % (aiemmalta tarkastelujaksolla 2006-2015 sukusiitosprosentti oli 0,32 %). Vuonna 2013 sukusiitosprosentti näyttää olleen 0 %. Vuonna 2017 sukusiitosprosentti oli korkein 1,15 %, lukua nosti 6,25 % sukusiitosprosentin serkusparitus.

Sukusiitosprosentti on Koiranetin tietojen mukaan tarkastelujaksolla ollut pääsääntöisesti vaihteluvälillä 0- 0,44 %. Suomalaisen rhodesiankoirien sukusiitosprosenttia tarkasteltaessa tulee kuitenkin huomioida, että Suomessa on käytetty jalostukseen pääasiassa ulkomaisia koiria. Ulkomaisista koirista tallennetaan Suomen Kennelliiton rekisteriin vain 3 sukupolvea ja tämä vääristää rhodesiankoirien sukusiitosprosentteja

¹¹) SKL Koiranet-jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 2/2021.

huomattavasti pienemmiksi kuin ne todellisuudessa ovat. Myös tarkasteltaessa näiden koirien sukutauluja kauemmas, sukutauluista löytyy täysin samoja sukulinjoja sekä myös samoja yksittäisiä koiria.

Sukusiitoksella tarkoitetaan seuraavaa:

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär-parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirarotuja muodostettaessa on käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole. Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdus- ja allergia-alttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen saman taustatiedon perusteella.

Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.¹³

Suomeen tuodut rhodesiankoirat sekä jalostukseen käytetyt ulkomaiset urokset

Suurin osa Suomessa rodun jalostukseen käytetyistä uroksista on ulkomaisia. Suomeen tuotuja rhodesiankoirauroksia on kuitenkin käytetty jalostukseen todella vähän. Erityisen merkittävää on myös se, että kotimaisia rhodesiankoirauroksia Suomessa edelleen käytetty jalostukseen vähän. Pandemioavun vuoksi 2020 kotimaisten urosten ja tuontiurosten jalostuskäyttö lisääntyi. Suomessa syntyneistä uroksista jalostukseen käytettiin neljää (4), tuontiuroksista kolmea (3) ja ulkomailla asuvia uroksista vain neljää (4). Liikkumisrajoitukset ovat saattaneet vaikuttaa näihin jalostusvalintoihin.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana 2011-2020 on syntynyt yhteensä 95 rhodesiankoirapentuetta, joissa 73:llä on isänä ulkomainen tai tuontiuros (77 % pentueista) ja 22:lla (23 %) kotimainen uros. Vain viittä Suomeen tuotua urosta on käytetty viimeisen kymmenen vuoden aikana jalostukseen. Näillä uroksilla on yhteensä kahdeksan pentuetta (n. 8 % kaikista pentueista). Yhteensä vuosina 2011-2020 on jalostukseen käytetty 76 eri rhodesiankoiraurasta, joista 53 on ulkomaista, 5 tuontia ja 18 Suomessa syntynyt. Vuosina 1991-2020 jalostukseen on käytetty Suomessa kaikkiaan 151 urosta, rhodesiankoirapentueita Suomessa on syntynyt ajanjaksolla 1991-2020 206 kpl (1680 kpl rekisteröityjä jälkeläisiä) ja tuontiuroksia on käytetty ajanjaksolla 10 kpl.

Kotimaisten, Suomessa syntyneiden urosten käyttö on kääntynyt lievään laskuun. Seurantajaksolla 2011-2020 kotimaisia uroksia käytettiin 23 %:iin pentueista, kun seurantakaudella 2006-2015 vastaava luku oli 25 %. Kasvattajat käyttävät jalostukseen edelleen runsaasti ulkomaisia koiria.

Rodun alkuvuosina Suomessa, koiramäärän ollessa vielä hyvin pieni, rhodesiankoirakasvattajat hakivat ulkomailta jalostukseen uusia linjoja, ja jalostukseen käytettiin pääasiassa ulkomaisia koiria. Nyt kun Suomen rhodesiankoirakanta on kasvanut, on myös kotimaisia koiria käytetty hieman enemmän. Tavoitteeksi

¹³) SKL:n nettisivut, www.kennelliitto.fi, MMT Katariina Mäki, 2011.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

asetetaan, että kotimaisten urosten käyttöä lisätään. Kotimaisten koirien osalta on saatavilla enemmän luotettavaa tietoa niin linjoista, terveydestä kuin luonteestakin.

Taulukko 2: Oheinen taulukko osoittaa vuosina 2011–2020 Suomen Kennelliittoon rekisteröidyt Suomeen tuodut rhodesiankoirat maittain, yhteensä 82 koiraa ¹⁴

Tuontimaa	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Yhteensä
Englanti		1	1								2
Hollanti	1					1				1	3
Israel	1										1
Italia							2				2
Latvia	1										1
Liettua			1								1
Norja		1	1	1		1	1				5
Puola	1			1			2			1	5
Ranska						1					1
Ruotsi		3	1	1	2		6	2	2	2	19
Saksa	1					1					2
Slovakia							1	3	1		5
Tanska						1					1
Tseki		1	2								3
Ukraina		1	1						4	3	9
Valkovenäjä							1			1	2
Venäjä	1	1	2	4		2	1	2	3	1	17
Viro						1					1
Yhdysvallat	1		1								2
Yhteensä	7	8	10	7	2	8	14	7	10	9	82

Eniten koiria on viimeisen kymmenen vuoden aikana tuotu Ruotsista (19 kpl) ja Venäjältä (17 kpl).

¹⁴) SKL KoiraNet-jalostustietojärjestelmä www.kennelliitto.fi 2/2021

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Taulukko 3: Viimeisen 15 vuoden aikana käytetyimmät jalostusurokset (2007-2021)

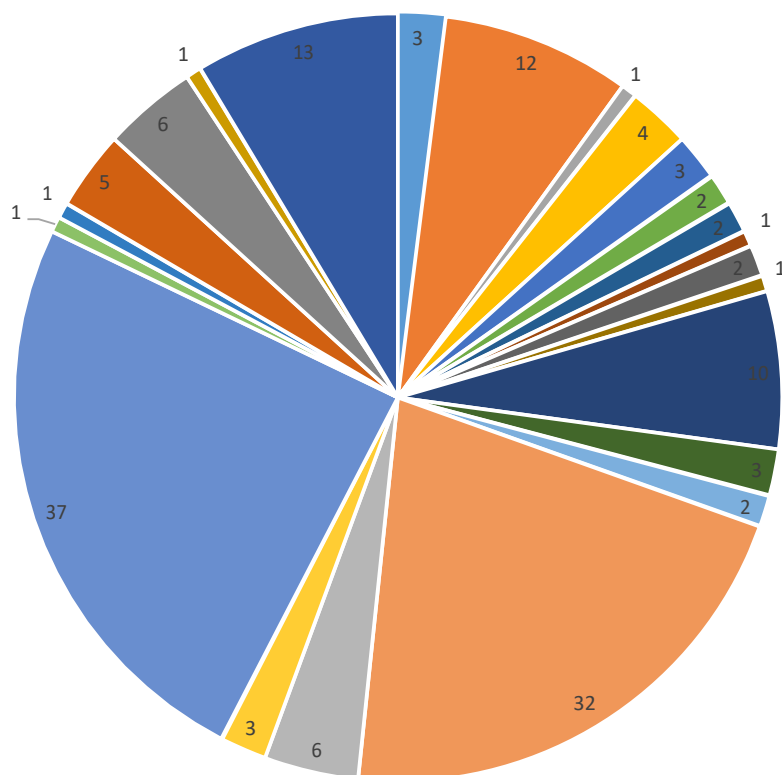
Jalostusurokset													
Viimeisen 15 vuoden aika käytetyimmät jalostusurokset (2007 - 2021)													
				Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä			
#	Uros		synt.vuosi	Pentueita	Pentuja	%osuus	kum.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja	sukulausuhteet isä	sukulausuhteet emä
1	CHIVAS AYABA *	Kroatia	2008	3	34	2,66%	3 %	7	57	3	34		
2	TARUJEN UWAYO	Suomi	2008	3	29	2,27%	5 %	2	8	3	29		
3	FEANOR'S EYE OF THE TIGER	Suomi	2016	3	28	2,19%	7 %	0	0	3	28		Kangelani's Guwa Gene
4	MOHAGET'S MISTER MASAI *	Ruotsi	2012	3	27	2,11%	9 %	8	50	3	27		
5	INGEFAL'S KUOYAMULU	Suomi	2013	2	23	1,80%	13 %	0	0	2	23		
6	ASTON MARTIN CIEPLY DOM *	Puola	2013	2	23	1,80%	11 %	7	55	2	23		
7	TARUJEN PENZI	Suomi	2013	2	21	1,64%	14 %	9	34	2	21		
8	RIDGEDOGS IN LOVE WITH ELVIS	Norja	2005	2	21	1,64%	16 %	2	16	2	21		
9	BARTESS WILD TRIUMPH	Australia	2000	2	20	1,56%	18 %	3	30	2	20		
10	TARUJEN RIFARII	Suomi	2005	2	20	1,56%	21 %	2	16	2	20		
11	DEYONGA DAKARAY MA-DUTU	Venäjä	2015	2	20	1,56%	19 %	2	19	2	20	Mohaget's Mister Masai	
12	RAYRIDGE JARED BOLEYD	Venäjä	2012	2	19	1,49%	22 %	1	10	2	19		
13	LOBENGULA MWAI IMARA	Venäjä	2017	2	18	1,41%	27 %	0	0	2	18		
14	ARVIS IRIS GARDEN	tuonti Tsekki	2006	2	18	1,41%	24 %	3	15	2	18		
15	NOLDOR MAJESTIC SINBEST	Latvia	2004	2	18	1,41%	28 %	0	0	2	18		
16	KIZIMBI TENDO	Suomi	2013	2	18	1,41%	25 %	3	33	2	18	Chivas Ayaba	Ikimba Danyanti
17	TARUJEN SHOMBAY	Suomi	2006	2	17	1,33%	31 %	1	6	2	17		Zimbalooa Ikimba Mtilda
18	TUSANI BIG BEN	Slovakia	2005	2	17	1,33%	29 %	2	19	2	17		
19	KANGELANI'S KUWA GENE	tuonti Norja	2009	2	17	1,33%	32 %	2	12	2	17		
20	SAIMON'S PRAIDE NEVER GIVE UP	Venäjä	2015	2	16	1,31%	35 %	3	24	2	16		

lähde: Koiranet, 09.08.2022 <https://jalostus.kennelliitto.fi/frmJalostustilastot.aspx?R=146&Lang=fi>

Kaavio 2: Suomessa jalostukseen käytetyt urokset 1991-2020 alkuperämaittain

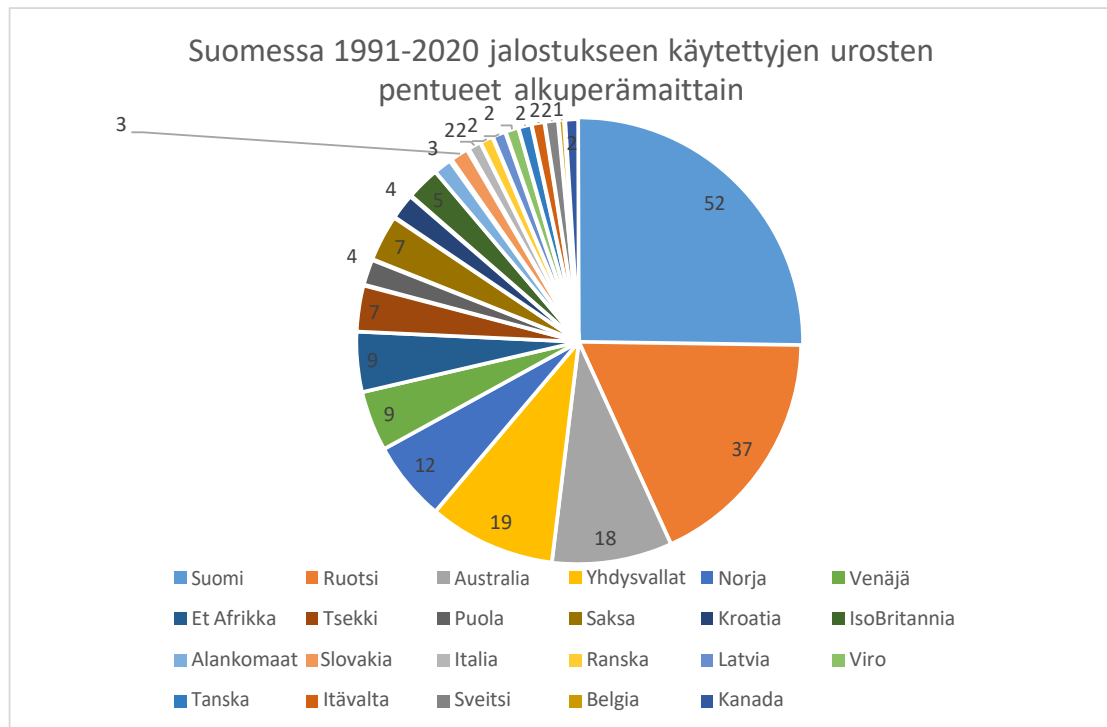
Perinnöllistä monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisessa rodussa 5 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin. Ensimmäisen polven jälkeläismäärän viitearvo 5 % ylittyy kuuden eniten käytettyjen uroksen osalta, prosentuaalinen vaihteluväli 7,66 % - 5,18 %. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisessa rodussa olla korkeintaan 10 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin. * Toisen polven jälkeläismäärä 10 % ylittyy tarkasteluhetkellä kolmen tähdellä merkityn jalostukseen eniten käytetyn uroksen osalta, vaihteluvälin ollessa 12,84 % -11,26 % .

Suomessa jalostukseen käytetyt urokset 1991-2020
alkuperämaittain

Alankomaat	Australia	Belgia	Etelä-Afrikka	Iso-Britannia	Italia
Itävalta	Kanada	Kroatia	Latvia	Norja	Puola
Ranska	Ruotsi	Saksa	Slovakia	Suomi	Sveitsi
Tanska	Tseki	Venäjä	Viro	Yhdysvallat	

Kaavio 3: Suomessa 1991-2020 jalostukseen käytettyjen urosten pentueet alkuperämaittain

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Taulukko 4: Viimeisen 15 vuoden aikana käytetyimmät jalostusnartut (2007–2021)

Jalostusnartut											
Viimeisen 15 vuoden aika käytetyimmät jalostusnartut (2007–2021)											
#	Narttu		synt.vuosi	Tilastointiaikana (2007–2021)		Toisessa polvessa		Yhteensä		Sukulaissuhteet isä	Sukulaissuhteet emä
				Peritueita	Peritueja	Peritueita	Peritueja	Peritueita	Peritueja		
1	ZIMBALOoba IKIMBA MTILDA *	tuontikoira	Australia 2006	3	39	3,05%	8	83	3	39	
2	IKIMBA DAMYANTI *		Suomi 2008	3	32	2,50%	8	78	3	32	Zimbalooba Ikimba Mtilda
3	KIZIMBI UMUHIMU		Suomi 2012	3	28	2,19%	2	16	3	28	Ikimba Damyanti
4	VASTAKARVA CHARLOTTA AF MINOS		Suomi 2011	2	27	2,11%	2	20	2	27	Babe Candy Helya Ridge
5	IKIMBA JAHZARA		Suomi 2013	2	24	1,88%	0	0	2	24	Chivas Ayaba
6	IKIMBA ILONA		Suomi 2012	2	23	1,80%	2	22	2	23	Zimbalooba Ikimba Mtilda
7	IKIMBA MIREMBE		Suomi 2017	2	22	1,72%	0	0	2	22	Kizimbi Tendo
8	BABE CANDY HELYA RIDGE *	tuontikoira	Tseki 2008	2	22	1,72%	4	47	2	22	Ikimba Ilona
9	PRIMROSE LAKOTA LÖWENSCHWANZ	tuontikoira	Slovakia 2018	2	22	1,72%	0	0	2	22	
10	UWANJA'S KILASI YA KWANZA		Suomi 2013	2	21	1,64%	0	0	2	21	Uwanja's Ruby
11	RIDGERULES TELL THE TALE	tuontikoira	Ruotsi 2012	2	21	1,64%	0	0	2	21	
12	BAWABU CHANGULIWA CHAGA		Suomi 2010	3	20	1,56%	2	6	3	20	
13	MBWASIMBA MALABARI NUMA		Suomi 2003	2	19	1,49%	2	16	3	28	
14	OKAWEE EEBEN AGABE		Suomi 2006	2	19	1,49%	1	7	2	19	
15	IKIMBA GADINA *		Suomi 2010	2	19	1,49%	5	45	2	19	Tusani Big Ben
16	UWANJA'S RUBY		Suomi 2010	2	19	1,49%	2	21	2	19	
17	KWAMOYO NYOTA CRUIS MOYO		Suomi 2014	2	19	1,49%	0	0	2	19	Ikimba Gadina
18	ARIES KHAN MARGARET TATCHER OF LUMOTTU	tuontikoira	Venäjä 2014	2	18	1,41%	4	33	2	18	Tusani Big Ben, Zimbalooba Ikimba Mtilda
19	MAHIRI RETTA'S KIAZIKIKUU		Suomi 2003	2	18	1,41%	3	25	2	18	
20	TARUJEN XOXO		Suomi 2011	2	18	1,41%	6	43	2	18	

Lähde: Koiranet 09.08.2022, <https://jalostus.kennelliitto.fi/firmjalostustilastot.aspx?R=146&Lang=fi>

Jalostuspohja

Jalostukseen käytettävien rhodesiankoirien määrä on edelleen Suomessa rajallinen, tehollisen populaation ollessa todella alhainen. Liian tiukka jalostusmateriaalin rajaaminen jo pikkupentuvaiheessa esimerkiksi lievien ridge-virheiden osalta pienentää entisestään niiden mahdollisesti jalostukseen käytettävien yksilöiden määrää, jotka saattavat olla terveyden ja ulkomuodon osalta hyviä jalostuskoiria sekä tärkeitä jopa geneettisen monimuotoisuuden kannalta tarkasteltuna.

Perinnöllistä monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisessa rodussa 5 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin. Ensimmäisen polven jälkeläismäärän viitearvo 5 % ylittyy kuuden eniten käytettyjen narttujen osalta, prosentuaalinen vaihteluväli 8,78 % - 5,18 %. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisessa rodussa olla korkeintaan 10 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin. * Toisen polven jälkeläismäärä ylittyy tarkasteluhetkellä neljän tähdellä merkityn jalostukseen eniten käytetyn nartun osalta, vaihteluvälin ollessa 18,69 % - 10,14 %.

Taulukko 5: suomalaisten rhodesiankoirien jalostuspohja per sukupolvi vuosilta 2011–2020 ¹⁶:

Vuositilasto - jalostuspohja										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Per vuosi										
- pentueet	11	9	10	8	10	9	8	13	9	8
- jalostukseen käytetyt eri urokset	11	9	8	8	10	9	8	12	9	8
- jalostukseen käytetyt eri nartut	11	9	10	8	10	9	7	13	9	8
- isät/emät	1,00	1,00	0,80	1,00	1,00	1,00	1,14	0,92	1,00	1,00
- tehollinen populaatio	15 (68%)	12 (67%)	12 (60%)	11 (69%)	13 (65%)	12 (67%)	10 (62%)	17 (65%)	12 (67%)	11 (69%)
- uroksista käytetty jalostukseen	0%	0%	3%	5%	2%	0%	3%	13%	2%	3%
- nartuista käytetty jalostukseen	2%	4%	8%	12%	9%	0%	16%	17%	19%	13%
Per sukupolvi (4 vuotta)										
- pentueet	38	37	37	35	40	39	38	40	33	34
- jalostukseen käytetyt eri urokset	32	29	29	30	36	36	34	34	28	29
- jalostukseen käytetyt eri nartut	32	29	29	29	33	29	29	32	28	28
- isät/emät	1,00	1,00	1,00	1,03	1,09	1,24	1,17	1,06	1,00	1,04
- tehollinen populaatio	43 (57%)	39 (53%)	39 (53%)	39 (56%)	45 (56%)	41 (53%)	41 (54%)	44 (55%)	37 (56%)	38 (56%)
- uroksista käytetty jalostukseen	2%	3%	2%	2%	5%	5%	6%	6%	3%	4%
- nartuista käytetty jalostukseen	6%	8%	8%	10%	12%	15%	16%	17%	16%	13%

¹⁶) SKL:n Koiranet-jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 02/2021.

Suomessa syntyneistä ja Suomeen rekisteröidyistä uroksista on käytetty jalostukseen huomioitavan pienen osan. Näillä käytetyillä uroksilla on Suomeen rekisteröity 12 pentuetta, Jalostustoimikunnan suositusten mukaan yhdellä uroksella voi olla kolme pentuetta Suomessa.

Tehollinen populaatiokoko

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta, ja se määrittää jalostuspohjan laajuutta. Tehollinen koko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun perinnöllinen vaihtelu koostuu 50 eri koiran geeniversioista. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu. Tällöin monia geenejä menetetään populaatiosta, mikä kaventaa jalostuspohjaa peruuttamattomasti. Lisäksi se alentaa populaation vastustuskykyä erilaisia uhkatekijöitä, kuten perinnöllisiä sairauksia, vastaan.

Tehollinen koko arvioidaan aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla neljä ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkisääntönä on, että tehollinen koko on enimmillään neljä kertaa jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Paras tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräiseen sukusiitosasteen kasvunopeuteen. Jos aineisto ei ole sukupuultaan tarpeeksi täydellinen, voidaan käyttää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentaa, joka on käytössä myös Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä.

Rhodesiankoirien tehollinen populaatiokoko on laskettu Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä seuraavalla peruskaavalla:

Tehollinen populaatiokoko (N_e) = $4 * N_u * N_n / (2 * N_u + N_n)$

N_u = lisääntyvien urosten määrä, N_n = lisääntyvien narttujen määrä

Yllä mainittu kaava huomioi ainoastaan sen, montako kertaa koiraa on käytetty jalostukseen, mutta ei sitä, että koirilla on hyvin erilaisia jälkeläismääriä. On syytä korostaa, että tällä kaavalla laskettu tehollinen populaatiokoko on ylioptimistinen arvio, sillä tämä menetelmä antaa oikean kuvan vain ideaalin populaation tehollisesta koosta. Ideaalissa populaatiossa kaikilla yksilöillä on mahdollisuus paritua keskenään (ei valintaa, satunnaisparitus), populaation koko säilyy vakiona, jokainen yksilö lisääntyy vain kerran ja sen jälkeläisistä vain yksi uros- ja yksi naaraspuolinen yksilö. Käytetyssä kaavassa ei myöskään oteta huomioon jalostukseen käytettyjen yksilöiden keskinäisiä sukulaisuussuhteita. Koska rhodesiankoirat polveutuvat pienestä kantakoirien määrästä ja jalostukseen käytetään pientä, toisilleen sukua olevaa materiaalia, on todellinen tehollinen populaatiokoko huomattavasti pienempi kuin kaavalla laskettu luku. Jalostuspohjaa voi ylläpitää vain käyttämällä jalostukseen tasaisesti ja laajasti sekä uroksia että narttuja.¹⁸

Peruskaavalla laskettua tehollista kannan kokoa kannattaa tarkastella lähinnä sukupolvittain. Taulukon 4 perusteella näyttää, että rhodesiankoirien tehollinen populaatiokoko on hieman kasvanut, mutta kannattaa huomioida, että se on edelleen liian pieni ja jalostukseen käytetään aivan liian suppeaa osaa kannasta.

Vuonna 2015 laskettu viimeisen 4 vuoden tehollinen populaatiokoko on vain 41 koiraa. Koska monet koirista ovat toisilleen sukua, on todellinen jalostuspohjan laajuus huomattavasti tätä suppeampi. Tehollisen populaation koossa on kuitenkin lievää positiivista kehitystä vuoden 2011 teholliseen populaatioon, joka oli 38.

Jalostuspohjan laajuuden ylläpitäminen on rhodesiankoiran keskeinen jalostuksen haaste. Se on välttämätöntä, jotta rotu säilyttäisi elinkyisyytensä ja jalostettavuutensa.¹⁹ Toteutuneiden yhdistelmien myötä on hyödynnetty noin puolet mahdollisesta maksimaalisesta monimuotoisuudesta.

¹⁸) SKL:n nettisivut, www.kennelliitto.fi, MMT Katariina Mäki, 12/2011.

¹⁹) SKL:n nettisivut, www.kennelliitto.fi, 12/2011.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Taulukko 6: Eniten Suomessa jalostukseen käytetyt rhodesiankoiraurokset vuosina 2011–2020 ²⁰⁾

#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	CHIVAS AYABA	3	34	4,21%	4%	7	56	3	34
2	MOHAGET'S MISTER MASAI	3	27	3,34%	8%	4	22	3	27
3	INGEFAL'S KUOYAMULI	2	23	2,85%	10%	0	0	2	23
4	ASTON MARTIN CIEPLY DOM	2	23	2,85%	13%	4	32	2	23
5	RIDGEDOGS IN LOVE WITH ELVIS	2	21	2,60%	16%	1	6	2	21
6	RAYRIDGE JARED BOLEYD	2	19	2,35%	18%	1	0	2	19
7	LOBENGULA MWAI IMARA	2	18	2,23%	20%	0	0	2	18
8	KIZIMBI TENDO	2	18	2,23%	23%	2	20	2	18
9	KANGELANI'S KUWA GENE	2	17	2,10%	25%	2	12	2	17
10	TARUJEN UWAYO	2	16	1,98%	27%	2	8	2	16
11	SHELDRIDGE AUSSIE REBEL	2	16	1,98%	29%	4	32	2	16
12	RIZIKI ESTEBAN VIHAIO	2	16	1,98%	31%	1	11	2	16
13	FREEDOMS FIVE STAR GENERAL BY TIGRIS	2	15	1,86%	33%	1	8	2	15
14	SAIMON'S PRAIDE ERAST MELODY OF MY SOUL	2	14	1,73%	34%	0	0	2	14
15	ARTABAN CIEPLY DOM	1	14	1,73%	36%	2	12	1	14
16	OZRHODE TARUJEN MAGIC	2	14	1,73%	38%	2	18	2	14
17	CHOCTAW RIDGE ROWTAG OF CORLEO	1	13	1,61%	39%	2	23	1	13
18	DREAM COME TRUE BY QWANDOYA	1	13	1,61%	41%	0	0	1	13
19	VASTAKARVA TP LEE	1	13	1,61%	43%	0	0	1	13
20	JELANY RED DGASTIN DAIMOND FRANSOIS JENE	1	12	1,49%	44%	1	1	1	12
21	AVE CAESAR FABULOUS FORTUNE	1	12	1,49%	46%	0	0	1	12
22	GATHII LEO GINGER	1	12	1,49%	47%	0	0	1	12
23	TARUJEN MABARU	1	11	1,36%	48%	3	26	2	20
24	TROPACO TROYAN ARGOS OF COSO	1	11	1,36%	50%	0	0	1	11

Tässä tavoiteohjelmassa tarkastellulla ajanjaksolla 2011–2020 Suomessa on käytetty 24 eri urosta tuottamaan 50 % ajanjakson pennuista.

²⁰⁾ SKL:n Koiranet-jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 02/2021.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Taulukko 7: Eniten Suomessa jalostukseen käytetyt rhodesiankoiranartut vuosina 2011–2020 ²²:

#	Narttu	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	IKIMBA DAMYANTI	3	32	3,96%	8	78	3	32
2	KIZIMBI UMUHIMU	3	28	3,47%	1	6	3	28
3	VASTAKARVA CHARLOTTA AF MINOS	2	27	3,34%	1	11	2	27
4	IKIMBA JAHZARA	2	24	2,97%	0	0	2	24
5	IKIMBA ILONA	2	23	2,85%	1	9	2	23
6	BABE CANDY HELYA RIDGE	2	22	2,72%	4	47	2	22
7	RIDGERULES TELL THE TALE	2	21	2,60%	0	0	2	21
8	UWANJA'S KILASI YA KWANZA	2	21	2,60%	0	0	2	21
9	BAWABU CHANGULIWA CHAGA	3	20	2,48%	1	1	3	20
10	UWANJA'S RUBY	2	19	2,35%	2	21	2	19
11	IKIMBA GADINA	2	19	2,35%	5	45	2	19
12	OKAWE EEBEN AGABE	2	19	2,35%	1	7	2	19
13	KWAMOYO NYOTA CRUSIS MOYO	2	19	2,35%	0	0	2	19
14	ARIES KHAN MARGARET TATCHER OF LUMOTTU	2	18	2,23%	1	10	2	18
15	KWAMOYO ODODO ROSA MOYO	2	18	2,23%	0	0	2	18
16	TARUJEN XOXO	2	18	2,23%	3	20	2	18
17	RIZIKI AZALI WELMU	2	17	2,10%	2	16	2	17
18	MBWASIMBA MALABARI DJIMBA	2	16	1,98%	0	0	2	16
19	CASCAYA MAYA QWANDOYA	2	16	1,98%	0	0	2	16
20	FIKISHA DAFINA WA AZIZI	2	15	1,86%	0	0	2	15
21	MAHIRI RETTA'S SHALIMAR	3	14	1,73%	1	1	3	14
22	ZIMBALOORA IKIMBA MTILDA	1	13	1,61%	8	83	3	39
23	MAHIRI RETTA'S ETERNITY	2	13	1,61%	1	7	2	13
24	CARTOUCHE JEWELANIKA	2	13	1,61%	0	0	2	13

Rodun populaatio muissa maissa

Rhodesiankoirapopulaatio on huomattavasti Suomen populaatiota suurempi mm. Ruotsissa, Saksassa, Yhdysvalloissa sekä Australiassa. Ruotsissa on vuosina 2012–2020 rekisteröity yhteensä 3008 rhodesiankoiraa, vuonna 2020 rekisteröitiin 347 koiraa²⁴. Vuonna 2019 Saksassa rekisteröitiin 995 rhodesiankoiraa²⁵ (tietoja vuodelta 2020 ei ollut vielä saatavilla). Yhdysvalloissa on rekisteröity vuosina 2002–2010 (uudempia tietoja ei ollut saatavilla) jopa 2010 rhodesiankoiraa, vuonna 2010 rekisteröityjä koiria oli 2149²⁶.

Rekisteröintimäärät näyttävät pysyneen niin Ruotsissa kuin Yhdysvalloissakin tasaisina viimeisen kymmenen vuoden aikana. Australiasta saatujen tietojen mukaan rekisteröintimäärät ovat siellä myös pysyneet 2000-luvulla suhteellisen tasaisina, vuosittain on rekisteröity noin 1000 rhodesiankoiraa³⁰.

Rhodesiankoirien sukusiitosprosentti on sekä Yhdysvalloissa ja Australiassa korkeampi kuin suomalaisten rhodesiankoirien. Yhdysvalloissa sukusiitosprosentti on 15,2 % kymmenen sukupolven mukaan laskettuna. Australiassa on laskettu 23253 rhodesiankoiran sukusiitosprosentti kymmenen sukupolven mukaan vuosilta 1967–2007 ja populaation sukusiitosprosentiksi on saatu 12,5 %.³¹ Vertailussa tulee huomioida se, että suomalaisten rhodesiankoirien sukusiitosprosenttia tarkasteltaessa ei ole käytettävissä tietoa yhtä monelta sukupolvelta kuin Australiassa ja Yhdysvalloissa.

²²) SKL:n KoiraNet-jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 02/2021.

²⁴) SKK, avelsdata, <http://kennet.sk.se/avelldata/>, 09/2016.

²⁵) VDH (Vereinigung für das Deutsche Hundewesen), 01/2012.

²⁶) AKC (American Kennel Club), 01/2012.

³⁰) ANKC (Australian National Kennel Club), 01/2012.

³¹) Moritz, V., http://www.ridgeback.net/Documents/COI_Register_0001.pdf.

Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Vuosina 2011–2020 on Suomessa rekisteröity yhteensä 890 rhodesiankoiraa, joista 82 on tuontikoiria. Rhodesiankoiria rekisteröitiin 115 kappaletta vuonna 2020. Vaikka koiramäärä on viimeisen kymmenen vuoden aikana hieman kasvanut, vuosittainen rekisteröintimäärä on kuitenkin pysynyt verrattain tasaisena.

SKL:n Koiranetin tilastojen mukaan rhodesiankoirien sukusiitosprosentti näyttäisi olevan erittäin pieni, vuonna 2019 ainoastaan 0,36 % ja 0,43 % vuonna 2020. Sukusiitosprosentti on Koiranetin tietojen mukaan pääsääntöisesti laskenut vuodesta 2001, ja viimeisen kymmenen vuoden keskimääräinen sukusiitosprosentti on 0,41 %. Ulkomaisista Suomessa jalostukseen käytetyistä koirista tallennetaan SKL:n rekisteriin vain 3 sukupolvea ja tämä vääristää rhodesiankoirien sukusiitosprosentteja huomattavasti pienemmiksi kuin ne todellisuudessa ovat. Myös tarkastellessa näiden koirien sukutauluja kauemmas, sukutauluista löytyy täysin samoja sukulinjoja sekä myös samoja yksittäisiä koiria. Erillisiä sukulinjoja on hyvin vaikea löytää.

Rodussa jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen jalostukseen käyttöiässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia tarkastelujakson aikana.

Rodun tehollinen populaatio on tarkastelujakson aikana hieman kasvanut, mutta on huomioitava, että se on edelleen liian pieni ja jalostukseen käytetään aivan liian suppeaa osaa kannasta. Vuonna 2020 laskettu viimeisen 4 vuoden tehollinen populaatiokokoo on vain 43 koiraa. Narttujen vaihteluväli tarkasteluaajanjaksolla 2011–2020 on ollut 37–45 ja urosten 11–17.

Isien ja emien lukumäärän suhde, eli isien lukumäärä jaettuna emien lukumäärällä on luku, joka kuvaa kuinka lähellä jalostukseen käytettävien urosten lukumäärä on narttujen lukumäärää. Kun suhde on yksi, uroksia käytetään yhtä paljon kuin narttuja, ja perinnöllistä vaihtelua säilyy tehokkaimmin. Vuosina 2006–2010 isät/emät-suhde on ollut huonompi, kun taas vuodesta 2011 alkaen jalostusuroksia suhteessa jalostusnarttuihin on ollut aavistuksen verran enemmän tai saman verran. Suhdeluku tulee pyrkiä pitämään lähellä lukua 1.

Suomessa syntyneistä ja Suomeen rekisteröidyistä uroksista jalostukseen on käytetty edelleen vain huomattavan pieni osa. Nartuista on käytetty jalostukseen keskimäärin 13 % (edellinen tarkastelujakso 18%). Tarkastelujakson aikana rodussa ei ole toistettu samoja yhdistelmiä.

Yhteenvetona jalostuspohjan laajuudesta voidaan todeta, että rhodesiankoirien tehollinen populaatiokokoo on liian pieni. Tähän vaikuttaa erityisesti erilaisten sukulinjojen ja jalostukseen käytettävien koirien vähäinen määrä. Jo pelkästään ridge-virheelliset tai ridgettömät koirat poistavat jalostuspotentiaalista käytännössä 21,2 %.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttööminaisuudet

Alla olevissa luvuissa kuvataan rhodesiankoirien rotumääritelmän mukaista luonnetta, siinä tapahtuneita muutoksia, sekä luonnetestien ja -kuvauksen tuloksia. Lisäksi kuvataan rodun käyttööminaisuuksia sekä käyttäytymistä niin päivittäistilanteissa kuin lisääntymisen osalta.

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta
Rotumääritelmän mukaan koiran alkuperäinen tehtävä oli riistan metsästys, erityisesti leijonan jäljittäminen ja suuren ketteryytensä avulla sen aloillaan pitäminen, kunnes metsästäjä saapui paikalle. Rhodesiankoirat eli leijonakoirat metsästivät pääasiallisesti kahden tai kolmen koiran ryhmissä. Rotumääritelmän mukaan rhodesiankoiraa käytetään edelleen metsästyskoirana eri puolilla maailmaa, mutta se on erityisen arvostettu vahti- ja seurakoirana. Käyttäytymisestä ja luonteesta rhodesiankoiran rotumääritelmä sanoo seuraavasti: ”Kunnioitusta herättävä ja älykäs, vaurautunut vieraita kohtaan mutta ei aggressiivinen eikä arka.” Rhodesiankoira ei ole rotuna jakautunut eri linjoihin (näyttely/käyttö).

Rodun PEVISA-ohjelmaan ei ole sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttööminaisuuksien osalta testitai kuvausvaatimuksia. Jalostustoimikunta suosittelee jalostukseen käytettävien yksilöiden osallistumista johonkin luonnetta tai käyttäytymistä testaavaan viralliseen kokeeseen.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Luotettavaa, systemaattisesti kerättyä, dokumentoitua tietoa luonteista rodun alkuperämaassa (Zimbabwe/Etelä-Afrikka) ei ole saatavissa. Myöskään kahdesta muusta rodun ”suurmaasta”, Yhdysvalloista ja Australiasta ei ole olemassa tilastoitua tietoa rodun luonteesta tai sen muuttumisesta suhteessa rotumääritelmään. Ruotsissa 2012–2019 syntyneistä rhodesiankoirista on MH-kuvattu vain 99 koiraa eli noin 4% (syntyneitä 2570 kpl). Ruotsissa MH-kuvattavien rhodesiankoirien määrä on jyrkässä laskussa, koska tilalle on tullut BPH-testi (Beteend- och personlighetsbeskrivning hund). Vuosina 2012–2019 BPH:n suoritti 1018 koiraa, joka on noin 40 % syntyneistä. Koska Ruotsissa syntyvyys pysyy vuosittain suhteellisen vakiona, kertovat edellä mainitut prosenttiluvut testattujen osuuden koko populaatiosta. Ihanneluonneprofiilia ei rhodesiankoiralle ole vielä tehty Suomessa eikä myöskään Ruotsissa.

Vuoden 2001 loppuun mennessä vain 14 rhodesiankoiraa oli osallistunut luonnetestiin Suomessa ja yhdistys halusi saada kerättyä huomattavasti enemmän dokumentoitua tietoa rodun luonteesta. Suomen Ridgeback- yhdistyksen jalostustoimikunta järjesti vuosina 2002–2011 epävirallisia luonnetestejä ja MH-kuvauksia, joissa testaajana toimi kokenut ruotsalainen luonnekuvaaja Barbro Börjesson. Tämän Ruotsin luonnetestiä- vastaavan testin on tehnyt 161 rhodesiankoiraa ja epävirallisen MH- luonnekuvauksen 39 rhodesiankoiraa. Rhodesiankoirat osallistuvat edelleen hyvin vähän suomalaiseen luonnetestiin, vuosina 2010–2020 vain 50 koiraa. Ihanneluonneprofiili rhodesiankoirien luonteesta on hyväksytty 2022.

MH-luonnekuvaukset

Suomen Ridgeback-yhdistys järjesti ensimmäisen virallisen MH-kuvauksen vuonna 2013. Vuosina 2013– 2020 on MH-kuvattu 163 koiraa, joista 4 on ohjaajan keskeyttämiä (1 kpl 2015, 1 kpl 2017, 1 kpl 2018 ja 1 kpl 2020) ja 5 kpl kuvaajan keskeyttämiä (3 kpl 2016, 1 kpl 2018 ja 1 kpl 2020). Samalla ajanjaksolla on syntynyt 680 koiraa, joten kuvattujen määrä on 24 % syntyneistä. Omistajat ilmoittavat koiriaan enemmän ja helpommin yhdistyksen järjestämiin tapahtumiin. Tästä syystä yhdistys pyrkiikin järjestämään vuosittain sekä MH- kuvauksen että luonnetestin.

Seuraava tilasto kertoo tilanteen suomalaisten koirien osalta ajalta 2013 – 2020, jona yhdistyksemme on järjestänyt virallisia MH kuvauksia. Kahdeksan vuoden aikana kuvaustulokset ovat pysyneet suhteellisen vakiona. Vuosina 2015–2020 yhteensä yhdeksän koiran testi on keskeytetty ohjaajan tai kuvaajan toimesta. Vuonna 2016 keskeyttäneistä koirista kaksi oli pentuesisaruksia, vuosina 2016 ja 2018 keskeyttäneet kaksi koiraa olivat puolisisaruksia ja 2020 keskeyttäneet kaksi koiraa pentuesisaruksia. Vuosina 2015, 2017 ja toinen 2018 keskeyttäneistä eivät ole sukua edellisille eivätkä myöskään keskenään.

Barbro Börjessonin suorittamissa epävirallisissa luonnekuvauksissa vuosina 2002–2011 paukkuarkoja koiria oli 7 testatuista 154 koirasta (4,5 %).

Virallisissa MH-kuvauksissa 2013–2020 paukkuarkojen koirien määrä on lisääntynyt. Vuonna

2013 laukauksissa 3 koiraa ja 2015 2 koiraa sai merkinnän 5 (osoittaa pelkoa).

Vuonna 2016 laukauksissa sai 6 koiraa merkinnän 5a, mikä poikkeaa huomattavasti aiemmista vuosista. Vuonna 2017 laukauksissa 5 koiraa sai merkinnän 5a ja 1 koiraa 5b (luopui laukauksista).

Vuonna 2018 sai 1 koiraa merkinnän 5a, v. 2019 sai 5 koiraa merkinnän 5a ja v. 2020 sai 6 koiraa merkinnän 5a ja 1 5b (luopui laukauksista).

Tämä tarkoittaa, että virallisesti Suomessa MH-kuvatuista koirista 30 kpl (18%) on saanut merkinnän 5a (osoittaa pelkoa) tai 5b (luopuu laukauksista). Trendi on huolestuttava, joten asiaan tulee kiinnittää huomiota jalostusvalinnoissa, koska laukauspelottomuus on kohtalaisesti periytyvä ominaisuus ($h^2=0,08-0,42$)³². Tutkimus on tehty labradorinnoutajilla, saksanpaimenkoirilla ja rottweilereilla.

Laukauspelottomuuden periytymisaste on yksi vahvimista periytyvistä luonteenpiirteistä esim. luoksepäästävyys (0,03–0,38), yhteistyö (0,25–0,38), ystävällisyys (0,15–0,38).

³²) Jalostusneuvojen jatkokurssi 10.-11.4.2010 Riitta Liimatainen, Periytyvyys ja sen matematiikka: Katariina Mäki 2001

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Taulukko 8: Suomessa vuosina 2013 – 2020 luonnekuvatut rhodesiankoirat .³³

MH yhteenveto Suomi 2013 - 2020	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	keski-arvo
Koiria	21	23	17	15	22	23	20	22	
Ohjaaja keskeytti			1		1	1		1	
Kuvaaja keskeytti				3		1		1	
1a KONTAKI tervehtiminen	4	3,8	4	3,9	3,8	4	3,9	3,9	3,9
1b KONTAKTI yhteistyö	3,2	2,7	3,2	3	3	2,8	2,9	2,8	3,0
1c KONTAKTI käsittely	2,9	3,1	2,6	2,6	2,7	2,3	2,5	2,9	2,7
2a LEIKKI leikkihalu	2,8	3	2,7	3	3	3	3,1	2,5	2,9
2b LEIKKI tarttuminen	2,1	2,4	2,2	2,7	2,3	2,2	2,7	2,2	2,4
2c LEIKKI puruote ja taisteluhalu	1,4	1,8	1,3	2	1,5	1,4	1,5	1,2	1,5
3a TAKAA-AJO 1.kerta	3	3,8	3,1	3,1	2,7	3,1	3,7	3,2	3,2
3b TARTTUMINEN 1.kerta	1,5	2,2	1,9	2,3	1,6	2	2	1,9	1,9
3a TAKAA-AJO 2.kerta	2,8	3,6	2,8	2,9	2,7	2,9	3,8	2,9	3,1
3b TARTTUMINEN 2.kerta	1,8	2,6	2,3	1,9	2,3	2,4	2,4	2,1	2,2
4 AKTIVITEETTITASO	3,5	3	3,1	2,3	3	2,9	2,6	3,4	3,0
5a ETÄLEIKKI kiinnostus	2,6	2,7	2,5	2,8	2,7	2,5	2,8	2,1	2,6
5b ETÄLEIKKI uhka/agressio	1	1	1	1	1,1	1,3	1	1,1	1,1
5c ETÄLEIKKI uteliaisuus	1,9	2,4	2,4	2,1	1,6	1,5	2,1	1,6	2,0
5d ETÄLEIKKI leikkihalu	1,2	1,8	1,4	1,2	1,1	1,2	1,5	1,3	1,3
5e ETÄLEIKKI yhteistyö	1,2	1,8	2	1,8	1,2	1,2	1,9	1,3	1,6
6a YLLÄTYS pako	3,1	3,7	3	2,8	3,3	3,2	3,3	3,4	3,2
6b YLLÄTYS puolustus/agressio	1,6	1,1	1,6	1,7	1,1	1,3	1,1	1,2	1,3
6c YLLÄTYS uteliaisuus	3,2	2,5	3,3	2,5	2,5	3,2	3	2,1	2,8
6d YLLÄTYS jäljellejäävä pelko	2,2	2,1	1,5	2,1	1,8	1,6	1,6	2,2	1,9
6e YLLÄTYS jäljellejäävä kiinnostus	1,4	1,8	1,5	1,4	1,4	1,4	1,3	1,2	1,4
7a ÄÄNIHERKKYYS pako	2,3	2,6	2,5	2,8	3,1	2,1	3	3,1	2,7
7b ÄÄNIHERKKYYS uteliaisuus	3,8	3,8	4,2	2,5	4	3,8	4,3	3,2	3,7
7c ÄÄNIHERKKYYS j j pelko	1,7	1,2	1,5	3	1,7	1,6	1,5	2,4	1,8
7d ÄÄNIHERKKYYS j j kiinnostus	1,1	1,6	1,2	1,1	1,1	1,1	1,4	1	1,2
8a AAVEET puolustus/agressio	2,4	2,2	2,2	2,1	2	2,2	2	1,3	2,1
8b AAVEET tarkkaavaisuus	3,4	3,8	3,8	3,6	3,8	3,6	3,6	3,3	3,6
8c AAVEET pelko	3,3	4,2	3,2	1,7	3,2	3,7	3,2	3,5	3,3
8d AAVEET uteliaisuus	3,2	2,4	2,7	3,8	3,4	2,4	2,4	2,1	2,8
8e AAVEET kontaktinotto	3,8	3,6	3,4	4	4	3,5	3,8	2,9	3,6
9a LEIKKI leikkihalu	1,9	2,8	1,8	2,3	2,2	2,4	2,6	1,7	2,2
9b LEIKKI tarttuminen	1,7	1,9	1,6	2,1	2	2	2,1	1,5	1,9
10 AMPUMINEN	2,4	1,6	2,5	3,4	3,1*	2,2	2,7	2,9**	2,5

* 1 x 5b ohjaaja luopuu ampumisesta

**1 x 5b ohjaaja luopuu ampumisesta

³³) SKL Koiranet-jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 02/2021

Taulukko 8 keskiarvot kertovat rodun todellisen keskiarvon eli ylivoimaisesti suurin osa koirista on keskiarvoissa. Kumpaakin ääripäätä on mutta vain vähän eivätkä ne vaikuta keskiarvoihin.

Nykypäivän rhodesiankoirat ovat kohtuullisen luoksepäästäviä ja avoimia ja ne hyväksyvät vieraan käsittelyn vastaamatta siihen, mikä vastaa rotumääritelmää suhtautumisesta vieraisiin. Kuitenkaan rotumääritelmän kuvaus luonteesta (varautunut, ei koskaan aggressiivinen) ei enää täysin kuvaa tämän päivän rhodesiankoiraa. Rhodesiankoiran leikki ei ole kovin innostunutta ja ne joko vain nuuskivat leikkiesinettä tai tarttuvat siihen viiveellä/varovasti, eivätkä ne innostu vetoleikistä vieraan kanssa, mikä sekin on hyvin rodunomaista käytöstä.

Takaa-ajovietillä kuvataan koiran kiinnostusta ja halua seurata liikkuvaa esinettä (saalista) sekä tarttua siihen. Koska yksi rhodesiankoiran alkuperäisistä tarkoituksista oli metsästys (sekä suurriistan, mutta myös pienriistan), pitäisi tämän vietin olla kohtuullisen suuri. Jos peritty vietti on suuri, ei sitä myöskään pysty koulutuksella täysin poistamaan, mikä näkyy hyvin myös testituloksissa. Koirat seuraavat viehettä nopeasti ja innokkaasti, mutta kohtuullisen vietin omaava koira ei ole kovin kiinnostunut itse saaliista. Jos siis haluaa itselleen koiran, jota huoletta voi pitää irti tilanteessa kuin tilanteessa ja joka mieluummin pysyttelee omistajan välittömässä läheisyydessä, ei rhodesiankoira ehkä ole se sopivin vaihtoehto.

Aktiviteettiosiossa rhodesiankoira on pääasiassa tarkkaavainen ja rauhallinen, joitain yksittäisiä toimintoja voi olla. Etäleikkijää, joka liikkuu 40 metrin etäisyydellä, koirat seuraavat tarkkaavaisena ja saattavat osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä. Ne joko eivät ole lainkaan kiinnostuneita tekemään tuttavuutta etäleikkijän kanssa tai käyvät katsomassa leikkivää avustajaa, mutta eivät innostu leikistä tai tee yhteistyötä hänen kanssaan.

Koirien keskimääräinen käytös myös näissä osioissa on hyvin rodunomaista.

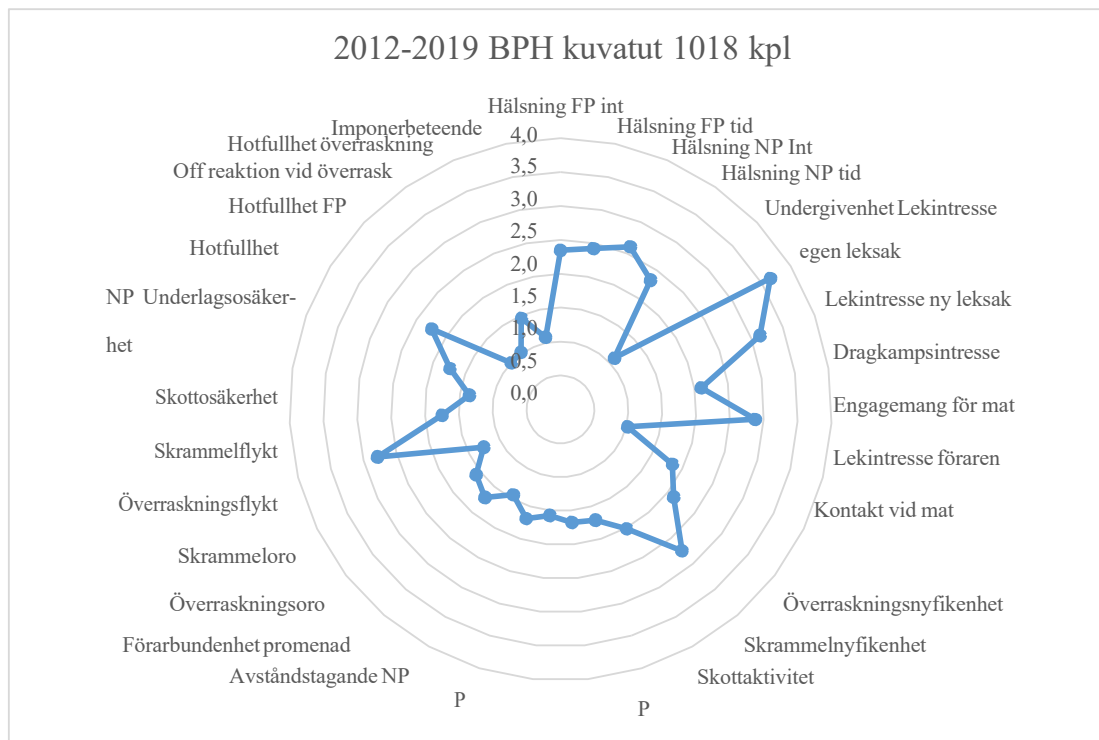
Pelästyessään rhodesiankoirat väistävät kääntämättä pois katsettaan tai pakenevat pienen matkan päähän ja osoittavat yksittäisiä uhkaeleitä. Suomessa useammalla koiralla reaktiot ovat voimakkaampia ja ne pakenevat yli 5 metriä. Tutustumiseen ne tarvitsevat hieman aikaa sekä ohjaajan tukea, mutta selvitettyään tilanteen ei jäljelle jäävää pelkoa ole paljon ja kiinnostusta tuskin ollenkaan. Yllättävään ääneen rhodesiankoira reagoi vähemmän voimakkaasti ja selvittää tilanteen nopeammin sekä itsenäisemmin. Jäljelle jäävää pelkoa tai kiinnostusta on hyvin vähän. Äänettä hitaasti lähestyvää uhkaa rhodesiankoira yrittää torjua useammilla uhkaeleillä ja kontrollilla, mutta uhan lähestyessä alkaa vaihtelu kontrollin ja paon välillä ja voi johtaa myös pakoon. Kun uhka poistuu, koira tarvitsee jonkin verran aikaa tai ohjaajan tukea ottaakseen selvää uhkasta. Selvitettyään uhan aiheuttajan, vastaa rhodesiankoira tarjottuun kontaktiin tai ottaa itse kontaktin.

Koirat ovat paineistuneet jonkin verran kuvauksen aikana, koska yleensä leikkihalu on vähentynyt alkuleikkiin verrattuna. Sen sijaan laukauksen sietokyky rhodesiankoirilla on hyvä, eikä mahdollinen pieni paineistuminen näy laukauksen sietokykyä testattaessa. Ne joko eivät reagoi lainkaan tai häiriintyvät hieman, mutta ovat sen jälkeen välinpitämättömiä tai kiinnostuneita laukauksista. Laukausten sietokyky on kuitenkin alentunut ja jo 18 % MH-kuvatuista koirista saa laukauksista arvosanan 5a (osoittaa pelkoa) tai 5b (luopuu laukauksista). kts. Taulukko 8.

Vertailua ruotsalaisen BPH-testin ja MH-kuvauksen kesken ei oikein voida suorittaa, koska niiden tarkoituserä on eri. MH:n tarkoitus on standardoiduissa olosuhteissa kuvata koiran reaktioita, kun taas BPH kuvaa enemmän koiran käyttäytymistä arkitilanteissa. Koska Suomessa käytetään jonkin verran jalostukseen ruotsalaisia koiria ja osa tuontikoirista on ruotsalaisia, on syytä huomioida BPH-testin tulokset.

Vuosina 2012-2019 BPH:n suoritti 1018 koiraa, mikä on noin 40 % samalla ajanjaksolla syntyneistä koirista.

Kaavio 4: Ruotsissa BPH-kuvatut koirat 2012-2019 ³⁴

Luonnetestit

Vuosina 2010-2020 luonnetestatuista koirista (50 kpl) kaikki ovat luoksepäästäviä. Näistä 54 % on avoimia, 36 % aavistuksen pidätyväisiä ja 10 % hieman pidätyväisiä.

Pitäessään leijonaa paikalla metsästäjää varten sekä vahtiessaan tiluksia, on rhodesiankoira tarvinnut taistelutahtoa. Tahto ei ole sama asia kuin kyky, mihin tarvitaan jo muitakin luonneominaisuuksia. Suuri ja varsinkin hyvin suuri taistelutahto tuskin oli toivottava ominaisuus, koska vaarana oli, että koira esimerkiksi meni vaarallisen lähelle suurriistaa. Testatuilla rhodesiankoirilla 34 % koirista oli kohtuullinen ja 12 % kohtuullisen pieni ja 44 % pieni taistelutahto, mikä tarkoittaa, että koira vastaa ”leikki- tai taistelukutsuun”, mutta pystyy kontrolloimaan käytöstään tai vastaa voimattomasti vaikkakin kiinnostus voi lisääntyä. Koirista 8 %:lla taistelutahto oli riittämätön tai 2 % haluton. Testituloksiin perustuen taistelutahto ei rhodesiankoirilla synnynnäisesti ole kovinkaan suuri. Niiden puruote taistellessa ei myöskään usein ole kovin voimakas, vaan ne tarttuvat esineeseen etuhampailla sekä korjailevat otettaan ja irrottavat helposti. Toki poikkeuksiaakin löytyy.

Temperamenttiltaan koirat ovat pääsääntöisesti kohtuullisen vilkkaita (64 %) tai vilkkaita (24 %), mikä tarkoittaa, että ne ovat tasapainoisia, sopivan uteliaita ja tarkkaavaisia eivätkä häiriinny ympäristöstä liiallisen uteliaisuutensa tai keskittymiskyvyn puutteen vuoksi. Erittäin vilkkailla (10 %) on lievää keskittymiskyvyn puutetta ja sen reaktiot ovat huomattavasti nopeampia, kuin vilkkailla/kohtuullisen vilkkailla.

Historiassaan rhodesiankoirat ovat varmasti tarvinneet terävyyttä, mutta liian suuri terävyys olisi jälleen kerran saattanut ne vaaratilanteisiin. Suurella osalla testatuista rhodesiankoirista terävyys on kohtuullinen

³⁴) SKK avelsdata, 02/2021

ilman jäljelle jäävää puolustushalua (30 %) tai pieni (50 %). Aggressiivinen käytös on oikein suunnattua ja tasapainoista ja ilman jäljelle jäävää puolustushalua uhan poistuessa. Koirista 18 % ei osoita lainkaan terävyyttä ja vain 2 %:lla koirista terävyys on suuri kuitenkin ilman jäljelle jäävää puolustushalua.

Puolustushalu kuvaa koiran kykyä vastata uhkaaviin signaaleihin tai puolustaa esim. reviiiriään. Melkein puolella koirista on pieni puolustushalu (46 %), kohtuullinen ja hillitty (36 %), suuri (2 %) puolustushalu ja 16 % koirista on haluttomia. Käytännössä tämä tarkoittaa, että 38 %:lla testatuista koirista on paljon tai kohtuullisesti sekä kykyä että halua tarvittaessa puolustaa itseään ja omistajaansa, ja 46 %:lla olisi kyllä halua, mutta ei niinkään kykyä.

Koiran kovuus/pehmeys kertoo sekä koiran ”itsenäisyydestä” että ”muistista”. Hyvin pehmeä koira on ”pentumainen” ja turvautuu kaikessa omistajaansa. Sillä on myös erittäin hyvä ”muisti” ja siksi muistikuvat häiritsevät pahasti sen palautumista. Erittäin kova koira taas on itsenäinen ja riippumaton eikä huoli/tarvitse omistajan apua missään tilanteessa. Sillä on myös huono ”muisti” eli se unohtaa saman tien sitä uhanneet asiat/tilanteet, mutta myös positiiviset vahvistet ja voi siksi olla vaikeasti koulutettava. Rhodesiankoirat ovat pääasiassa hieman pehmeitä (78 %) tai pehmeitä (6 %). Koirista on kuitenkin 16 % kohtuullisen kovia. Tämä lienee tarkoituksenmukaista, jos pitää mielessä alkuperäisen käyttötarkoituksen, selviämisen hengissä suurriistan kanssa.

Koiran rohkeudella kuvataan sen toimintakykyä ja kykyä voittaa pelkonsa. Toimintakyky (rohkeus) on testin perusteella pieni (20 %) tai kohtuullinen (54 %). Rotumääritelmän mukaan rhodesiankoira on rohkea, mutta ei tyhmänrohkea. Testitulosten valossa näyttää siltä, että tämän päivän rhodesiankoirat ovat menettäneet paljon rohkeustaan ja eroavatkin ehkä juuri tältä osin eniten esi-isistään. Ne tarvitsevat apua tai paljon apua omistajaltaan sekä aikaa pelkonsa voittamiseen. Kuitenkin vain rohkea ja toimintakykyinen koira pystyy tekemään oikeita päätöksiä niissä tilanteissa, missä pelokas koira voi käyttäytyä hyvinkin arvaamattomasti. Se, että koira rähjää vastaan tuleville koirille tai osoittaa dominoivalta näyttävää käytöstä, ei ole merkki rohkeudesta vaan pikemminkin päinvastoin.

Rhodesiankoiran vahvuus testien perusteella on sen hermoissa. Hermorakenteesta kertoo koiran perusstressitaso, keskittymiskyky sekä palautumiskyky ja sitä seurataan koko testin ajan. Hyvät hermot auttavat koira selviämään jokapäiväisessä elämässä ja korvaavat mahdollisia puutteita muissa luonneominaisuuksissa. Hyvähermoinen koira on rauhallinen ja keskittynyt, se palautuu nopeasti eikä sillä ole sijaistoimintoja. Testatuista koirista on hieman rauhattomia 72 %, tasapainoisia koiria on 6 %. Koirista on 18 % hermostunein pyrkimyksiin ja 4 % vähän hermostuneita.

Paukkuarkuus voi olla merkki huonosta hermorakenteesta, mutta joissain tapauksissa se voi olla myös ”opittua” eli johtua yhdestä tai useammasta kovaan ääneen liittyneestä negatiivisesta kokemuksesta. Paukkuarkuus ei ole rhodesiankoirien ongelma, vaan suurin osa koirista (56 %) on täysin laukausvarmoja eli reagoivat nopeasti laukaukseen tai eivät reagoi lainkaan. Laukauskokemattomien määrä on 36 % ja laukaussalttiiden 8 %. Testattuja koiria on vain 50, joten mitään varmoja johtopäätöksiä ei voida vetää.

Näyttää kuitenkin siltä, että laukauskokemattomien koirien osuus on nousussa. Paukkuarkuus on siinä mielessä erittäin ikävä ominaisuus, että sillä on taipumus lisääntyä iän myötä ja loppujen lopuksi tarvitaan vain hyvin pieni ärsyke voimakkaan reaktion aikaansaamiseksi. Onkin erittäin tärkeää, että pyrimme säilyttämään laukausvarmuuden koirissamme välttämällä paukkuarkojen yksilöiden käyttöä jalostukseen, koska tämän ominaisuuden periytymisaste on suhteellisen korkea.

Taulukko 9: suomalaisen luonnetestin suorittaneet rhodesiankoirat 2010 – 2020 ³⁵

LUONNETESTIT	2010-2020		
Toimintakyky			
2	hyvä	4	8%
1a	kohtuullinen	27	54%
1b	kohtuullisen pieni	8	16%
-1	pieni	10	20%
-2	riittämätön	1	2%
Terävyys			
3	koht. ilman jäljelle jäävää puolustushalua	15	30%
2	Suuri ilman jäljelle jäävää puolustushalua	1	2%
1a	Pieni ilman jäljelle jäävää puolustushalua	25	50%
1b	Ei osoita lainkaan terävyyttä	9	18%
Puolustushalu			
3	Kohtuullinen, hillitty	18	36%
2	Suuri, hillitty	1	2%
1	Pieni	23	46%
-1	Haluton	8	16%
Taisteluhalu			
2a	Kohtuullinen	17	34%
2b	Kohtuullisen pieni	6	12%
-1	Pieni	22	44%
-2	Riittämätön	4	8%
-3	Haluton	1	2%
Hermorakenne			
2	Tasapainoinen	3	6%
1a	Hieman rauhaton	36	72%
1b	Hermostunein pyrkimyksin	9	18%
-1	Vähän hermostunut	2	4%
Temperamentti			
3	Vilkas	12	24%
2	Kohtuullisen vilkas	32	64%
1	Erittäin vilkas	5	10%
-1b	Hieman välinpitämätön	1	2%
Kovuus			
3	Kohtuullisen kova	8	16%
1	Hieman pehmeä	39	78%
-2	Pehmeä	3	6%
Luoksepäästävyys			
3	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	27	54%
2a	Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen	18	36%
2b	Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen	5	10%
Laukauspelottomuus			
+++	Laukausvarma	28	56%
++	Laukauskokematon	18	36%
-	Laukauskaltis	4	8%

³⁵) SKL Koiranet-jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 02/2021

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

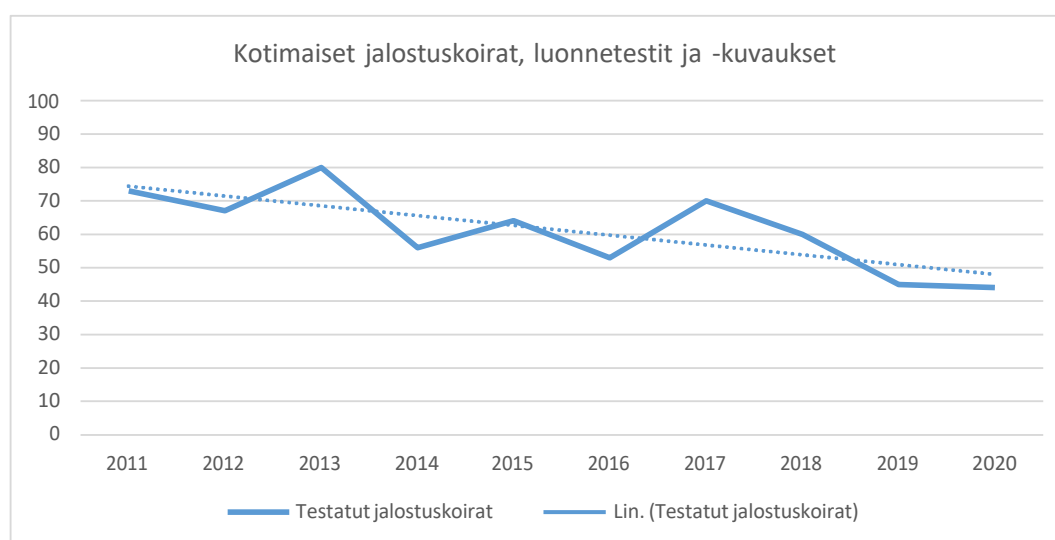
Jalostukseen käytettyjen koirien luonnekuvaukset

Seuraavasta kaaviosta ilmenee, miten suuri osa vuosina 2011–2020 syntyneiden pentueiden vanhemmista oli luonnetestattuja ja/tai MH-kuvattuja ennen astutusta. Kaavio näyttää tilanteen kotimaisista koirista.

Trendi on selvästi laskeva ja tavoite vuosille 2022–2027 onkin, että kaikki Suomessa asuvat jalostukseen käytettävät koirat olisivat ennen astutusta osallistuneet johonkin luonnetta tai käyttäytymistä selvittävään viralliseen testiin joko MH-kuvaukseen, luonnetestiin tai viralliseen käyttäytymisen jalostustarkastukseen. Pentuvälityslistan kriteeri "Yhdistelmä täyttää kaikilta osin jalostussuosituksia" täyttyy kun Suomessa rekisteröity uros tai narttu on suorittanut virallisen luonnetestin (LTE) tai luonnekuvauksen (MH).

Ulkomaille rekisteröidyltä urokselta virallista luonnetesti- tai luonnekuvaustulosta ei vaadita. Pentuvälityksen kriteereihin tullaan lisäämään myös virallinen käyttäytymisen jalostustarkastus. Tätä varten on laadittava profiili 2023 aikana.

Kaavio 5: Jalostuskoirien luonnekuvaukset ja -testit 2011–2020

Käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Dokumentoitua tietoa rhodesiankoirien käyttäytymisestä jokapäiväisessä arjessa kerättiin vuonna yhdistyksen vuonna 2013 toteuttamalla käytöskyselyllä. Kysely lähetettiin kaikille yhdistyksen jäsenille (vajaa 300 kpl) ja vastauksia saimme 274 koirasta. Prosentteina määrää ei voida kertoa, koska monilla jäsenillä on useita koiria. Vastausprosentti on jatkossakin vaikea selvittää, koska yhdistyksellä ei ole tarkkaan tiedossa, kuinka monta koiraa kunkin jäsenen taloudessa asuu. Uusi käytöskysely tullaan toteuttamaan vuoden 2022 aikana.

Nuori rhodesiankoira on usein hyvin energinen ja aktiivinen, joten esim. koti-irtaimiston tuhoilta ei aina voida välttyä. Omistajat ovat kertoneet myös eriaisteisesta eroahdistuksesta, joka usein kuitenkin helpottuu koiran aikuisuudessa. Aggressiivista käytöstä lajitovereita kohtaan esiintyy jonkin verran, mutta ihmiseen kohdistuva aggressiivinen käytös on erittäin harvinaista. Rhodesiankoira vahtii reviiriään voimakkaasti, mutta vahtiminen on pääasiassa haukkumalla ilmaisevista ja joskus tunkeilijan pysäyttämistä ilman kiinni käymistä. Sisätiloissa rhodesiankoira on rauhallinen ja huomaamaton eikä vaadi omistajaltaan huomioita. Kohtuullinen tai suuri saalisvietti sekä riistavietti asettavat rajoituksia koiran ulkoiluttamiselle vapaana sekä vaativat johdonmukaista luoksetulon opettamista sekä sen säännöllistä vahvistamista ja ylläpitämistä.

Rhodesiankoirilla on vähän, jos lainkaan miellyttämis- ja palveluhallua ja ne ovat suhteellisen itsenäisiä.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Ne ovat kuitenkin pääosin erittäin ahneita, minkä vuoksi niitä on helppo makupaloilla motivoida yhteiseen tekemiseen. Älykkäänä koirana ne oppivat nopeasti asioita ja kun oikea motivointikeino löytyy, ei rhodesiankoiran kouluttaminen yhteiskuntakelpoiseksi ole kohtuuttoman vaikeaa. Ikävä kyllä ne oppivat nopeasti myös väärät käyttäytymismallit, ja nopeana ja voimakkaana koirana voivat aiheuttaa omistajalleen harmaita hiuksia. Toisaalta liian pehmeitä koiria ei pidä suosia jalostuksessa, sillä pehmeät koirat eivät helposti unohda koulutuksessa tehtyjä virheitä. Jonkin verran lisääntyntä arkuutta ei pidä sekoittaa rotumääritelmän varautuneisuuteen vaan on kiinnitettävä huomiota, ettei jalostukseen valita arkoja tai arkoja jälkeläisiä jättäneitä yksilöitä.

Suomen Ridgeback-yhdistys ry:n käytöskysely 2013 analyysi³⁶

Saadut vastaukset täydentävät sitä kuvaa, jonka olemme saaneet tähän mennessä Suomessa luonnetestatuista ja luonnekuvatuista noin 330 rhodesiankoirasta (jatkoissa RH).

Asuinolosuhteet ja harrastukset

Vastauksissa saimme tietoa 274 eri koirayksilöstä, jotka elävät yhden, kahden tai useamman koiran taloudessa. Suomen koko RH-kannasta mukana tuloksissa on noin 30 %. Talouden ainoita koiria on 31 % (85), toisen koiran kanssa jakaa kodin 40 % (109) ja useamman koiran talouksia on 29 % (80).

Vaikka RH suhteellisen hiljaisena ja kotioiloissa rauhallisena koirana varmaan sopeutuisi hyvin myös kerrosta-loelämään, asuu suurin osa koirista (88 %) lähiössä tai maaseudulla ja 77 % joko rivi- tai omakotitalossa tai maatilalla. Puolet koirista asuu kahden hengen taloudessa, 18,3 % yhden ja 31,5 % koirista jakaa asunnon myös lasten kanssa. Suurimmalla osalla (83,5 %) vastaajista on ollut koira tai koiria jo ennen ensimmäisen RH:n hankkimista, mutta 56,6 %:lla rotu on ollut joku toinen. Yli puolet on harkinnut myös muita rotuja ja onkin hienoa huomata, että lähes kaikki (96,7 %) ovat olleet tähän rotuvalintaansa tyytyväisiä.

Sukupuolijakauma on tasainen, 49 % uroksia ja 51 % narttuja. Koirista 33,46 % on steriloitu/kastroituja, mutta vain 5,5 % on steriloitu/kastroitu käytöksen vuoksi. Seuraavassa kyselyssä voisi miettiä, että tuleeko kysymys asettaa eri tavalla, jotta saadaan selville, kuinka suuri osa on steriloituja narttuja ja kuinka paljon on kastroituja uroksia. ”Mutu”-tuntumalla Suomessa steriloidaan huomattavasti enemmän narttuja kuin mitä uroksia kastroidaan.

RH hankitaan pääasiassa seuraksi, lenkkikaveriksi ja harrastuksiin ja vain vajaa 10 % on jo koiraa hankkiessaan ajatellut käyttävänsä sitä myös jalostukseen. Koira hankitaan pentuna tai muuten hyvin nuorena ja vain 5 % on tullut uuteen kotiinsa aikuisena ”kodinvaihtajana”.

Suurin osa koirista on yksin tai muiden samassa taloudessa asuvien koirien kanssa kotona yli 5 tuntia päivittäin ja vain 7 %:lla on seuraa koko päivän ajan. Koirista 55 % ulkoilutetaan 1–2 tuntia ja 38 % yli 2 tuntia päivässä ja ne saavat juosta paljon vapaana sekä tavata muita tuttuja tai vieraita koiria viikoittain. Suuri osa omistajista myös aktivoi koiriaan kotona ja/tai ulkoillessa päivittäin (47 %) tai ainakin joskus (52 %).

Kysymys 26: Onko koirasi käytös aiheuttanut hankalia/kiusallisia tilanteita:

%	Ei	1-3 krt	useammin	toistuvasti	yhteensä	keskiarvo
Kotioiloissa	67,15	20,77	10,14	jan.93	207	1,41
Päivittäin lenkillä	64,73	18,84	13,53	2,9	207	1,71
Kohdatessa ihmisiä	69,9	23,3	5,83	0,97	206	1,5
Kohdatessa vieraita koiria	43,63	31,37	19,12	5,88	204	1,43
Kohdatessa muita eläimiä	57,49	28,99	10,14	3,38	207	1,57
Elänlääkärissä	90,29	7,28	2,43	0	206	1,33
Liikennevälineissä	95,12	4,88	0	0	205	1,07
Koulutuskentällä/näyttelyssä jne	75,73	18,45	5,83	0	206	1,3
YHTEENSÄ	70,51	19,24	8,37	1,88		1,49

³⁶) Heidi Kaatiala, SRB:n jalostustoimikunta, 2014

RH: n omistajat harrastavat koiriensa kanssa hyvinkin monipuolisesti. Suosituimmat harrastukset ovat näyttelyt (45,5 %), toko (38 %), maastajuoksu (34,5 %) ja mejä (32 %). Kilpailuihin on osallistunut 32 % ja 45 %:lla ne 28(91)

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

kuuluvat tulevaisuuden suunnitelmiin. Kyselyn jälkeen on mukaan tullut myös uusi suosiota kasvattava harrastus, rallytoko.

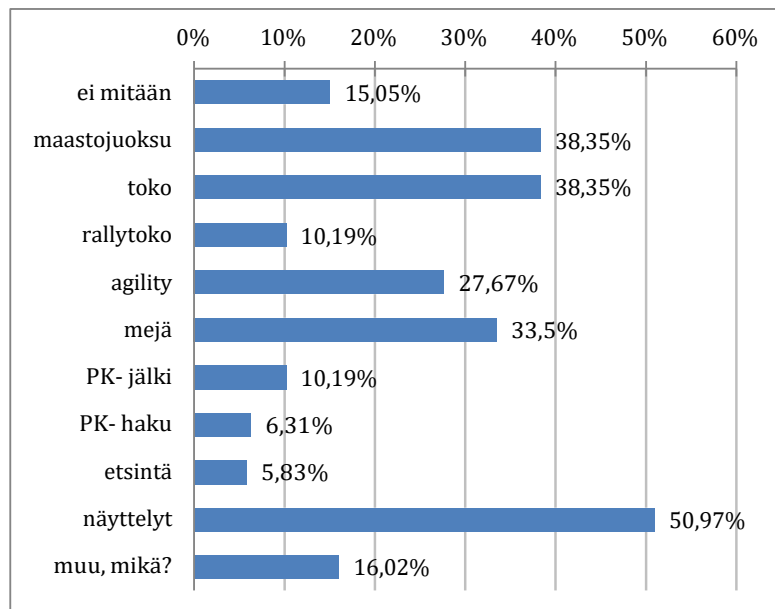
Vastaukset kysymykseen 23: kuinka usein harrastat koirasi kanssa?

Päivittäin	5,91
Viikoittain	39,90 %
Satunnaisesti	45,81 %
En lainkaan	8,37 %

Vastaus kysymykseen 24: ”kilpailenko koirasi kanssa”?

Kyllä	35,92 %
En	64,08 %

Kysymys 22: mitä harrastat koirasi kanssa?

Käyttäytyminen arkielämässä

Kaikki vastaajat pitävät joko itseään tai toista ihmistä ”lauman johtajana” eikä koira ole pomo taloudessa kenenkään mielestä. Käytöskyselyn mukaan 94 % omistajista kokee olevansa ”laumanjohtaja” ja 91,3 % luottaa koiraansa. Vastauksista myöhemmin esitettäviin kysymyksiin voisi kuitenkin päätellä, ettei omistajilla aina ole täysin realistinen suhtautuminen koiraansa. Johtajuuden tai selkeiden ”pelisääntöjen” puuttumisesta kertoo mm. se, että koirat ovat usein tai toistuvasti tottelemattomia, varastavat, tuhoavat ja ovat aggressiivisia vieraita kohtaan. Se, että 92 % kertoo luottavansa koiraansa, antaa aiheutta miettiä pitäisikö tätä kysymystä hieman muuttaa/selventää, koska sanan ”luottaa” voi selvästikin käsittää monella tavalla, mikä käy ilmi muista vastauksista.

Kun tarkastellaan vastauksia, joita saimme koiran mahdollista ongelmakäyttäytymistä koskeviin kysymyksiin, ei voi välttyä ajatukselta, että katselemmekohan me omistajat koiriemme käytöstä hieman ”vaaleanpunaisten lasien läpi”? Vai onko meillä kuitenkin suhteellisen helposti koulutettava ja yleisesti hyvin käyttäytyvä koirarotu ja vain ns. ääritapaukset tulevat esiin keskustelupalstoilla tai koiran omistajien vertaillessa keskenään koiriensa edesottamuksia varsinkin niiden ollessa vielä kesken kehityksen?

Koiriinsa luottaa 92 % vastaajista, mutta kuitenkin arvaamattomasti on käyttäytynyt 34 % koirista. Jos koiraansa voi aina luottaa, eikö silloin kaikki käytös ole arvattavissa? Vastauksissa siis on mahdollisesti pieni ristiriita johtuen siitä, että luottamuksen voi käsittää niin monella eri tavalla. Kysymykseen 31 annetuista vastauksista käy ilmi, että ns. epätoivottavaa käytöstä on esiintynyt keskimäärin 1,5 kertaa koiran elämän aikana, mikä kuulostaa ihailtavan pieneltä määrältä. Kuitenkin kun samaa asiaa tarkastelee prosentteina, ei kuva enää olekaan aivan yhtä ruusuinen.

Rotumääritelmässä sanotaan luonteesta (tai käytöksestä) seuraavaa: kunnioitusta herättävä ja älykäs, varautunut vieraita kohtaan, mutta ei aggressiivinen tai arka. Määritelmän tulkinnassa mainitaan, että RH on rohkea ja sillä on voimakas metsästysvietti, mutta se ei ole niinkään ajava vaan enemmänkin pysäyttävä koira. RH:lla on usein myös voimakas vahtivietti varsinkin, kun kyseessä on sen oma reviiri. Kehitysvaiheessa koiralla voi olla ns. ”mörkövaihe”, jolloin se saattaa pelätä tai vahtia mitä ihmeellisimpiä asioita. Aikuisen koiran on kuitenkin oltava oman arvonsa tunteva ja itsevarma koira, jonka ryhti tulee ”korvien välistä”.

Jokainen tämän päivän RH ei kaikilta osin luonteeltaan tai käytökseltään vastaa rotumääritelmää, mutta se ei välttämättä aina ole huono asia. Jotkut ominaisuudet tulisi kuitenkin pyrkiä säilyttämään, koska ne tekevät sekä koiran että sen omistajan elämän miellyttävämmäksi. Se, että koira hermostuu tai ei kykene rentoutumaan, ovat ominaisuuksia, joita emme koirillemme toivo. Jos ne lisäksi pelkäävät tai jännittävät uusia tilanteita, asioita tai ihmisiä tai ovat arkoja vieraita kohtaan varsinkin aikuisina, ei kysymys enää ole rotumääritelmän mukaisesta koiran luonteesta tai käyttäytymisestä.

Yli puolet koirista on ollut hermostuneita kerran tai useammin, mutta onneksi vain 1,47 % toistuvasti. Reilu kolmannes ei aina ole pystynyt rentoutumaan. Samoin uusia tilanteita, asioita tai ihmisiä on pelännyt noin kolmasosa ja uusia tilanteita jännittänyt niinkin moni kuin 43 %. Arka käytös vieraita kohtaan ei myöskään ole täysin epätavallista (23 %). Sen sijaan aggressiivinen käytös ihmistä kohtaan on suhteellisen harvinaista (6,2 %), vieraita koiria kohtaan aggressiivisesti on joskus tai usein käyttäytynyt kolmasosa koirista. Huonot hermot ja liika pehmeys ja pelokkuus aiheuttavat helposti pelkoon perustuvaa aggressiivisuutta, jonka syytä omistajat eivät aina osaa tulkita oikein. Jonkin verran aggressiivisuutta esiintyy myös omassa laumassa (13,2 %), mikä ei ole ominaista aiemmin laumana metsästäneelle koiralle. Sen sijaa oman reviirin vahtiminen kuuluu ns. rotuominaisuuksiin ja sitä tekeekin yli puolet koirista.

Tottelemattomuus tuntuu olevan yleinen ongelma, koska vain 35 % koirista tottelee aina. Koirista 37,5 % on ollut tottelematta 1-3 kertaa ja 27,5 % useammin tai toistuvasti. Karkailua harrastaa 25 %, tosin suurin osa vain 1-3 kertaa. RH:t ovat myös varsinaisia varkaita, sillä yli 50 % toteuttaa tätä intohimoaan usein ja 10 % toistuvasti. Syystä tai toisesta monet RH:t protestoivat yksin jäämistä joko haukkumalla tai vinkumalla (32 %) tai tuhoamalla koti-irtaimistoa tai auton sisustusta (38 %). Yksin tai yhdessä toisten/toisten koirien kanssa viettää päivittäin yli 5 tuntia 84 % koirista. Suurimmat ongelmat yksinolo aiheuttaa yleensä nuorille koirille ja koiran aikuistumisen myötä suurin osa ongelmista häviää. Rhodesiankoirat oppivat nopeasti ja hyvin sisäsiistiksi, eikä tässä esiinny ongelmia, vaikka koira muuten kärsisi yksinolosta. Luonnostaan ahneina RH:t voivat olla hyvinkin kekseliäitä halutessaan ruokaa silloinkin, kun sitä ei ole tarjolla. Koirat jakautuvat aika selkeästi niihin, jotka varastavat aina tilaisuuden tullen ja niihin, joilla kyseistä käytöstä ei ole lainkaan.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Edellä mainittua epätoivottavaa käytöstä hillitäkseen tai sen poistaakseen eivät omistajat kuitenkaan pääsääntöisesti hae ulkopuolista apua tai turvaudu erilaisiin ”pakkokeinoihin”. Häkkiä tai kuonokoppaa on käytetty reilulla 10 % koirista, rauhoittavaa lääkitystä on saanut 5 % tai koira on kastoitu/steriloitu.

Ohjattuun koulutukseen on hakeutunut vain 12 %, mutta kasvattajalta neuvoo on kysynyt 18 % omistajista. Onneksi vain 2 % on harkinnut koirasta luopumista, vaikka toki esim. koiran uudelleen sijoittaminen joissain tapauksissa voisi olla se paras ratkaisu ja tähän onkin päädytty 3,66 %:ssa tapauksista.

Kysymys 31: kuinka usein koirasi on tehnyt seuraavia asioita?

%	Ei	1-3 krt	useammin	toistuvasti	yhteensä	keskiarvo
Käyttäytynyt arvaamattomasti	66,82	26,34	5,85	0,98	205	1,41
Ollut hermostunut	40,03	31,55	18,45	0,97	206	1,71
Ei kykene rentoutumaan	63,11	23,79	13,11	0	206	1,5
Pelkää uusia tilanteita, ihmisiä, asioita	66,02	25,24	8,25	0,49	206	1,43
Jännittää uusia tilanteita	55,61	32,2	11,71	0,49	205	1,57
Arka vieraita ihmisiä kohtaan	76,33	15,46	6,76	1,45	207	1,33
Aggressiivinen vieraita ihmisiä kohtaan	93,24	6,28	0,48	0	207	1,07
Arka vieraita koiria kohtaan	81,07	9,22	8,74	0,97	206	1,3
Aggressiivinen vieraita koiria kohtaan	67,48	18,45	11,65	2,43	206	1,49
Aggressiivinen omassa laumassaan	84,95	12,62	1,94	0,49	206	1,18
Vahtii voimakkaasti reviiriään	43	20,29	20,29	16,43	207	2,1
On tottelematon	33,01	39,81	24,76	2,43	206	1,97
Varastaa pöydiltä/kaapeista jne	45,63	23,3	18,45	12,62	206	1,98
Ulostaa/pissaa sisälle pentuajan jälkeen	83,01	12,14	3,88	0,97	206	1,23
Vinkuu/haukkuu/ulvoo yksin ollessaan	69,08	19,81	8,7	2,42	207	1,44
Tuhoaa koti-irtaimistoa/auton sisustusta	59,9	25,6	12,08	2,42	207	1,57
Karkailee	79,61	17,48	2,43	0,49	206	1,24
YHTEENSÄ	65,71	21,14	10,44	2,71		1,5

Koirista on 76,3 % omistajansa arvion mukaan terveitä, tavalla tai toisella oireilevia 14,2 %, sairaita on 7,3 % ja tapaturmassa on ollut 2,19 %. Sairaus on vaikuttanut koiran käyttöön 11,5 %:lla ja suurin osa reagoi olemalla tavallista vaisumpia (56,7 %) tai apaattisia (20 %). Jonkin verran on esiintynyt myös hermostunutta tai aggressiivista käytöstä, jonka omistaja katsoo johtuvan sairaudesta.

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Luonteeltaan rhodesiankoiran tulisi olla toimintakykyinen, ja tämän vuoksi rotu saavutti aikoinaan leijonan- ja leopardinmetsästäjien vankkumattoman suosion. Rhodesiankoira on metsästystavaltaan pysäyttävä koira, joka ärsytti ja väsytti saaliseläimen mahdollistaen metsästäjän pääsyn ampumaetäisyydelle. Rhodesiankoiran tulisi olla kunnioitusta herättävä ja älykäs ja uskollinen. Se on pidättyväinen vieraita kohtaan, mutta se ei saa olla aggressiivinen tai arka.

Koiria ei ole Suomessa käytetty alkuperäiseen käyttötarkoitukseen. Afrikassa nykyinen käyttötarkoitus on lähinnä vahtikoirana toimiminen. Rhodesiankoiria käytetään jonkin verran myös villivuohen ja villisian metsästykseseen. Tiedetään, että rhodesiankoiria on koulutettu ja käytetty joissain maissa mm. poliisi- ja miinakoirina, mutta tämän päivän tilanteesta ei ole kerättyä ja luotettavaa tietoa saatavilla. Suomessa rhodesiankoiria ei käytetä virka- tai hyötykoirina, vaan ne ovat seura- ja harrastuskoiria. Satunnaisia yksilöitä käytetään Suomessakin metsästyksessä ja haavakkojen etsinnässä. Venäjällä rhodesiankoiria käytetään villisian, hirven, peuran ja erilaisten lintujen metsästyksessä. Muutamaa yksilöä käytetään myös karhunmetsästyksessä Venäjällä.

Rhodesiankoiran sanotaan olevan hyvä yhteistyökumppani, mutta ei käskyjä noudattava orja. Suomessa rotua on käytetty mm. agilityssa, MEJÄssä, rata- ja maastajuoksussa sekä ajuekokeissa, TOKOssa,

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

rallytokossa, noseworkissä, PK-haussa sekä PK-jäljellä, valjakkohiihdossa, karhunhaukkukokeissa sekä pelastuskoiratoiminnassa. Rodulle on myönnetty MEJÄ-koeoikeudet vuonna 1997, PK-oikeudet vuonna 1999 ja näöllä ajavien koirien maastajuoksu oikeudet vuonna 2010. Rhodesiankoirien käyttö- ja harrastustuloksia on koottu alla olevaan taulukkoon. Ajuekoe virallistui vuonna 2014 ja nosework vuonna 2020.

Taulukko 10: suomalaisten rhodesiankoirien käyttö- ja harrastustuloksia vuosina 2011–2020 ³⁷

HARRASTUS/ TULOS AGI- LITY	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Osallistujat	17	17	17	15	8	6	8	3	2	0
Kilpailut	80	222	214	191	120	98	60	37	12	0
KOIRATANSSI										
Osallistujat	1	1	1	1	1	0	1	4	2	1
Kilpailut	1	1	1	1	1	0	1	4	2	1
MAASTOJUOKSU*										
Osallistujat	53	45	42	34	45	42	30	31	41	24
Kilpailut	15	17	18	15	15	13	13	12	12	5
Valiot	0	3	1	1	1	2	2	3	0	0
AJUE										
Osallistujat					6	11	9	3	0	3
Kilpailut					2	5	5	1	0	2
MEJÄ										
Osallistujat	24	24	14	19	11	20	12	10	9	3
Koekäynnit	48	44	37	34	26	38	25	17	18	4
Valiot	1	0	1	3	0	0	1	1	1	0
PK-LAJIT										
PAKK										
Osallistujat	4	2	2	1	1	3	2	1	2	0
Hyväksytyt	1	1	1	1	1	1	0	1	2	0
PAJÄ										
Osallistujat	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Kilpailut	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
PAHA										
Osallistujat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kilpailut	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VALJAKKOHIIHTO										
Osallistujat	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kilpailut	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOKO										
Osallistujat	11	9	8	10	11	9	8	5	8	3
Kilpailut	32	32	45	28	38	33	28	20	25	17
RALLYTOKO										
Osallistujat				4	14	17	19	20	18	15
Kilpailut				14	62	47	55	65	70	41
NOSEWORK										
Osallistujat										2
Kilpailut										3

* = näöllään ajavien koirien maastokoe

1) Luvut sisältävät myös ulkomaalaiset osallistujat sekä virallisten näyttelyiden pentuluokkiin osallistuneet koirat.

2) Luvut sisältävät vain Suomessa rekisteröityjen koirien FI MVA – tulokset.

Taulukkoon on koottu ne lajit, joissa rhodesiankoira voi kilpailla virallisesti. Taulukon osallistujamäärät, kilpailumäärät ja valionarvot perustuvat Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmään kirjattuihin tietoihin. Taulukkoon kerättyjä eri lajien suorituksia ei ole tarkoitus verrata keskenään, vaan ne havainnollistavat harrastavien koirien määriä. Taulukosta käy hyvin ilmi se, kuinka monipuolinen harrastuskoira rhodesiankoira on. Rallytoko, maastajuoksu, metsästysjälki ja tottelevaisuuskokeet näyttävät olevan rodun harrastajien piirissä suosituimpia.

³⁷) SKL:n KoiraNet-jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 02/2021.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Agilitya harrastavia oli lähtöjen määrällä mitattuna eniten vuosina 2012–2014, mutta vuonna 2020 kisakentillä ei nähty yhtään rhodesiankoiraa. Metsästysjäljelle osallistuvien koirien määrä on myös laskussa. Rhodesiankoirat saivat viralliset maastajuoksuoikeudet vuonna 2010 (virallisesti näöllään ajavien koirien maastokoe). Yhdistys järjestää vuosittain omat RRMM-maastajuoksukilpailut. Tottelevaisuuskokeiden osallistujamäärät vuosina 2007–2009 ovat olleet muita vuosia parempia. Noina vuosina yhdistyksen koulutukset pyörivät aktiivisimmin ja yhdistys järjesti myös vuosina 2008 ja 2009 omat tottelevaisuuskokeet. Suosituksi on noussut rallytoko, johon vuodesta 2014 lähtien on osallistunut vuosittain noin 15–20 koiraa.

Palveluskoirakokeiden osallistujamäärät olivat käyttäytymiskoetta lukuun ottamatta muutaman koiran varassa ja tästä syystä PK-oikeudet on rhodesiankoirilta poistettu. Taulukko osoittaa myös sen, että harrastusten pääpaino on edelleenkin koiranäyttelyissä ja ennätysvuonna 2019 käyntejä oli 839.

Rhodesiankoiran osalta mikään testi tai koemuoto ei varsinaisesti tuo esiin rodunomaista luonnetta. Käyttäytymistarpeiden tyydytys tapahtuu nykyisin ennemminkin tarjoamalla koirille monipuolista liikuntaa ja eri harrastusten kautta.

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Rodussa ei ole sellaisia rodunomaisia rakenteellisia tai terveydellisiä seikkoja, jotka voivat vaikuttaa käyttäytymiseen. Rhodesiankoiralla ei myöskään ole sellaisia anatomisia piirteitä, jotka aiheuttaisivat ongelmia lisääntymiskäyttäytymisessä.

Lisääntyminen on yleensä rhodesiankoirilla ongelmatonta. Kiimaväli on yleensä 6–8 kk. Astutustilanteet eivät aiemmin ole tuottaneet ongelmia, kuitenkin keinosiemennysten määrä on viime vuosina noussut mm. astutusongelmien vuoksi. Uroksen astumishalukkuuteen vaikuttaa oikean astutusajankohdan lisäksi uroksen itsevarmuus, rohkeus ja ympäristö. Dominoiva narttu saattaa olla liikaa alistuvalle urokselle ja luonteeltaan pehmeän uroksen kiinnostus narttuihin voi kadota yhden huonon kokemuksen seurauksena.³⁸ Keisarinleikkauksia on vähän. Ylisesuaalisuutta ei juuri esiinny. Osa omistajista kokee nartun valeraskauden ongelmaksi. Nartut hoitavat pentunsa hyvin. Tiedot perustuvat jokaisesta pentueesta täytettäviin pentuseurantailmoituksiin, joissa kysytään mm. millainen astutus ja synnytys olivat.

Kts. kpl 4.3.4

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Dokumentoidun tiedon sekä koirien omistajilta saadun dokumentoimattoman tiedon perusteella keskeisimmät ongelmakohdat rhodesiankoirien luonteessa ja käyttäytymisessä liittyvät sen ”murrosikään” ja koiran aikuistuessa suuri osa ongelmakäyttäytymisestä häviää. Osalla koirista on suuri riistavietti ja koska niitä ulkoilutetaan paljon vapaana, ne saattavat vapaana juostessaan kadota omistajaltaan pidemmäksi ajaksi. Varsinkaan urokset eivät aikuisena välttämättä tule toimeen vieraiden urosten kanssa, mikä pitää ottaa huomioon koiraan ulkoilutettaessa.

Rotumääritelmässä mainittu varautuneisuus tai pidättyväisyys kehittyy koiralle vasta sen aikuistuessa, eikä pennun/nuoren koiran arkuutta pidä sekoittaa varautuneisuuteen. Arasti käyttäytyvien koirien osuus on jonkin verran lisääntynyt ja onkin kiinnitettävä huomiota siihen, ettei jalostukseen valita arkoja yksilöitä tai arkoja jälkeläisiä jätäneitä yksilöitä. Eroahdistusta ilmenee omistajien kertoman mukaan jonkin verran ja se purkautuu usein koti-irtaimiston tuhoamisena. Myös tämän ominaisuuden jalostamista eteenpäin pitää välttää, koska eroahdistus on koiralle itselleenkin hyvin stressaavaa ja voi pahimmillaan johtaa koiran sairastumiseen fyysisesti.

Arkuuden ja pidättyväisyyden ero on ainakin useimmille kasvattajille selvä, mutta sen sijaan omistajat usein sekoittavat selvän arkuuden ja rodunomaisen pidättyväisyyden. Sekoittamista on molempiin suuntiin.

Rhodesiankoirista on jalostettu aiempaa pehmeämpiä ja avoimempia, jotta ne vastaisivat paremmin nykyajan harrastajien toiveita ja olisivat ns. helpompia. Tämä on todennäköisesti saanut aikaan myös huonompia hermoja ja arempia koiria ja sen myötä rotu alkaa ikävä kyllä menettää jotain alkuperäisestä itsetietoisuudestaan ja arvokkuudestaan. Jalostustoimikunta tiedostaa ongelmat, joita arkuus koiralle jokapäiväisessä elämässä tuottaa, mutta viestin saaminen eteenpäin kasvattajille ja varsinkin koiranomistajille on haasteellista. Jalostuksen tavoitteena pitäisi kaikilla kasvattajilla olla nimenomaan hyvähermoinen, tasapainoinen ja toimintakykyinen koiria.

³⁸) Helena Koskentalo: Parempaan pentutulokseen

4.3 Terveys ja lisääntyminen

Koirien perinnöllisen monimuotoisuuden seuraaminen ja sen merkitys

Koirilla esiintyy spontaanisti useita erilaisia perinnöllisiä sairauksia samalla tavalla kuin ihmisilläkin. Useiden sairauksien yleisyys rodussa saattaa olla kuitenkin jopa kymmenkertainen ihmiseen verrattuna. Tämä ilmiö juontuu puhdasrotuisten koirien rotuhistoriasta. Puhtaat rodut on luotu usein muutamasta yksilöstä ja niiden taustalla on aina voimakkaasti sisäsiitosta eli jalostukseen käytetään lähisukulaisia tai ylen määrin samoja yksilöitä. Lähisukulaisten käyttäminen lisää rodulle tyypillisten sairauksien kantajien ja sitä kautta myös sairastuvien yksilöiden määrää.

Sisäsiitos kaventaa myös koiran perimän monimuotoisuutta ja se on uhka rodun terveydelle. Eräs tärkeä perimän geenialue on MHC-kompleksi (Major Histocompatibility Complex). Tässä geenialueessa on suuri määrä yksilön immuunivasteeseen vaikuttavia geenejä ja aluetta kutsutaan myös luokan II leukosyytti antigeeni (DLA) alueeksi. Nämä geenit vastaavat mm. koiran omien kudosten tunnistamisesta ja vieraiden patogeeneiden tunnistamisesta ja tuhoamisesta. Näitä immunogeenejä pidetäänkin alueella monimuotoisina, jotta ne kykenevät reagoimaan erilaisiin viruksiin, bakteereihin ja muihin vieraisiin tunkeilijoihin. Useat tutkimukset tukevat MHC-alueen heterogeenisyyttä ja sen monimuotoisuuden ylläpitämistä vähintäänkin kohtuullisella tasolla.

Joidenkin koirarotujen DLA-monimuotoisuus on varsin niukka ja tämä saattaa altistaa ne erilaisille autoimmuunisairauksille. Tällaisia sairauksia tunnetaan kymmeniä erilaisia mm. diabetes, lupus, reuma, polyartriitti, kilpirauhasen vajaatoiminta, immuunivälitteinen hemolyyttinen anemia, Addisonin tauti ja perianaalifistelia. Koirillakin on osoitettu jo useassa autoimmuunisairaudessa yhteys näihin DLA-geeneihin. Niiden testaaminen on tärkeää sairauksien vastustamiseksi ja DLA-monimuotoisuuden ylläpitämiseksi omassa kasvatuslinjassa ja koko rodussa.

Heterotsygotia on tärkeämpää kuin haplotyyppien lukumäärä. Jos narttu ja uros ovat molemmat samaa genotyyppiä, pennut perivät vanhemmiltaan vain samat geenimuodot ja tämä saattaa kaventaa linjan sekä rodun perimää DLA-geenien suhteen. Yksittäisten jalostusyhdistelmien suunnittelussa on edullista, jos rodun DLA-profiili on tiedossa. Silloin on mahdollista verrata omien koirien tulosta koko rodun profiiliin.

Rhodesiankoirien perinnöllistä monimuotoisuutta on tutkittu ensimmäisen kerran vuonna 2013³⁹. Tällöin yhdistys toteutti Genoscooperin kanssa tutkimuksen, jossa oli mukana 56 suomalaisomisteista rhodesiankoiraa. Valtaosa koirista oli Suomessa syntyneitä. Tämän jälkeen koiria on testattu lisää, ja syyskuussa 2016 Genoscooperin MyDogDNA-tietokannassa oli 217 rhodesiankoiraa. Sitten MyDogDNA on lopettanut monimuotoisuustaulukoiden päivittämisen sivustolleen eikä meillä ole uudempaa dataa käytössämme.

Tässä JTO:ssa oleva rhodesiankoirien monimuotoisuuden analyysi ajoittuu syksyyn 2016, jolloin tietokanta sisälsi 217 testattua rhodesiankoiraa. Näistä koirista 58 on suomalaisia ja 159 ulkomaalaisia. Suomalaiset koirat tarkoittavat tässä yhteydessä suomalaisessa omistuksessa olleita koiria, ja mukana on myös jonkin verran tuontikoiria.

Monimuotoisuusjakauma

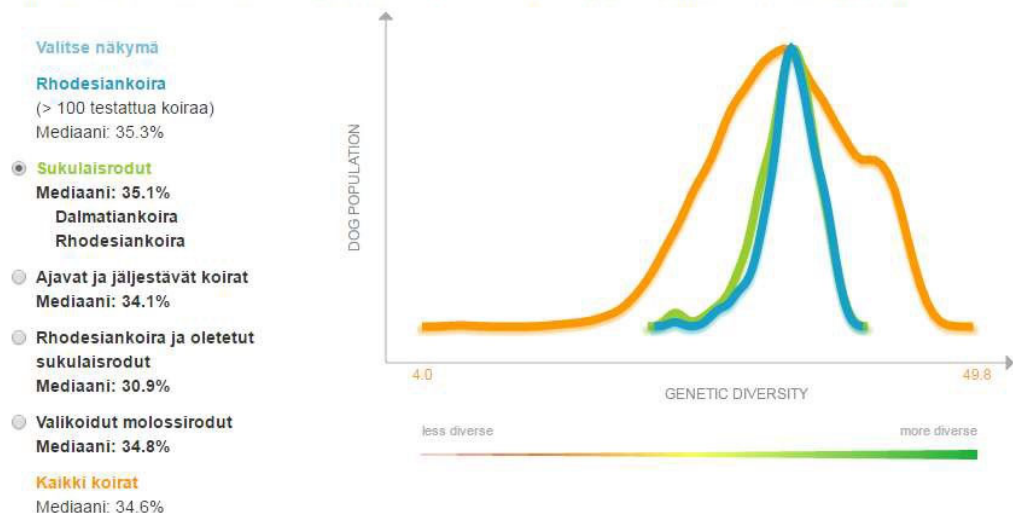
Rhodesiankoirien monimuotoisuuden mediaani vuonna 2016 oli 35,3 %. Kuvassa verrataan mediaania dalmatiankoiraan. Sukulaisrotu ei juuri tässä tarkoita rotua, joka on rhodesiankoiralle sukua, vaan Genoscooper on valinnut vertailuun saman FCI:n roturyhmän rodun. Kuvassa rhodesiankoira näkyy sinisenä, sukulaisrotu vihreänä ja kaikki tutkitut rodut oranssina. Testattujen rhodesiankoirien eriperintäisyys- eli heterotsygotia-aste on siis tässä tarkastelutilanteessa keskimäärin 35,3 % ja vaihteluväli 32,5–39,8 %.

³⁹ Genoscooper Oy, 09/2016.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Kuva 1: Rhodesiankoirien ja Dalmatiankoirien monimuotoisuuden mediaani

Testi mittaa koiran monimuotoisuuden useasta tuhannesta perimän kohdasta. Alla oleva kuvaaja havainnollistaa rodun tai roturyhmän sisäistä heterotsygotia-astetta. Jokainen testattu rodun edustaja on mukana rakentamassa päivittyvää kuvaa monimuotoisuudesta.

Syksyyn 2015 mennessä suomalaisomisteisia rhodesiankoiria eli koiria, jotka ovat mukana Suomen jalostuspotentiaalissa, oli testattu 58 kpl. Näiden koirien heterotsygotia-aste oli keskimäärin 36,2 % ja vaihteluväli 32,5 %-39,8 %.

Taulukko 11: Rhodesiankoirien monimuotoisuusaste syksyllä 2015

Maa	Testattu populaatio	Monimuotoisuusaste	Vaihteluväli
Suomi	58	36,2%	32,5%-39,8%
Saksa	59	35,8%	32,8%-40,0%
Iso-Britannia	17	34,2%	24,7%-38,9%
USA	41	33,2%	28,6%-38,6%

Kartoituksella pystytään löytämään myös eri maiden populaatioiden monimuotoisuuden eroja. Verrattuna otannassa mukana oleviin suuriin rhodesiankoiramaihin Saksaan, Iso-Britanniaan ja USAan Suomen monimuotoisuuden tila näyttää varsin hyvältä.

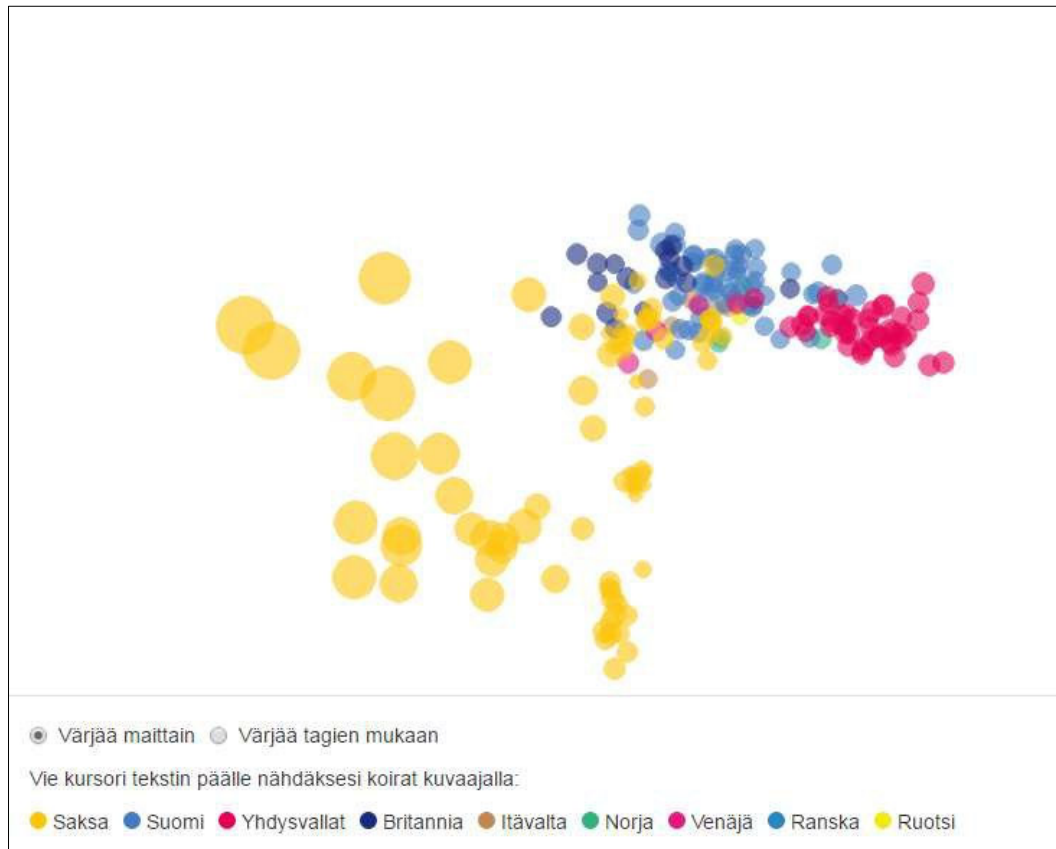
“MyDogDNA-analyysillä testatun otoksen perusteella rhodesiankoirien perinnöllinen monimuotoisuusaste näyttäisi olevan hieman keskimääräistä paremmalla tasolla verrattuna muihin MyDogDNA-kartoituksella tutkittuihin rotuihin. Monimuotoisuusasteen tasoa saattaa osittain selittää rodun historia. Rhodesiankoiran tapaisia koiria käytettiin eteläafrikkalaisen alkuperäisväestön keskuudessa metsästykseen jo satoja vuosia ennen kuin ensimmäiset eurooppalaiset saapuivat Etelä-Afrikkaan 1800-luvulla. Uudisasukkaat kiinnostuivat alkupe- räisasukkaiden metsästyskoirista ja toivat maahan joitakin eurooppalaisia rotukoiria täydentämään alkupe- räisten metsästyskoirien ulkomuoto- ja metsästysominaisuuksia. Metsästysaseiden kehittymisen myötä rho- desiankoiraa alettiin käyttää metsästyksen sijaan enemmän vartiointitehtävissä. Historiallisten tapahtumien, kuten maailmansotien, aiheuttamat pullonkaulat eivät ole samalla tavalla vaikuttaneet Etelä- Afrikasta kotoi- sin olevaan rhodesiankoiraan kuin moniin eurooppalaisiin koirarotuihin, joiden populaatiokoot romahtivat so- tien aikana.”⁴⁰

Alla oleva kuva kuvaa rodun geneettistä populaatorakennetta eri maissa vuonna 2016. Kuvassa jokainen pallo edustaa yhtä koiraa. Toisiaan lähellä olevilla koirilla on samankaltaiset perimät, ja kauempana toisistaan sijaitse- villä erilaiset perimät. Eri värien erottaminen kuvasta on hieman haastavaa. Valtaosa keltaisista palloista edustaa saksalaisia koiria, ruotsalaisia on mukana vain yksi. Punaiset pallot edustavat yhdysvaltalaisia koiria, ja venäläi- siä on mukana neljä. Iso-Britanniasta mukana on 17 koiraa.

⁴⁰) Genoscooper Oy, 09/2016.

Koirat ryhmittyvät kuvassa selkeästi maittain lähelle toisiaan. Tämä kertoo siitä, että eri maiden populaatioiden yksilöt eroavat toisistaan vähemmän kuin koko rodun populaatiossa keskimäärin. Yhdysvaltalainen ja erityisesti saksalainen populaatio poikkeaaakin jossain määrin Suomen populaatiosta. Tarkkaan harkittujen tuontikoirien avulla näistä maista voitaisiin kohentaa myös Suomen populaation monimuotoisuutta.

Kuva 2: Rodun geneettinen populaatiorakenne

Kokonaisuutena rhodesiankoiran perinnöllinen monimuotoisuusaste oli vuonna 2016 muihin testattuihin koirarotuihin verrattuna hyvällä keskitasolla. Monimuotoisuuden taso voidaan säilyttää tai sitä voidaan jopa parantaa käyttämällä koiria monipuolisesti jalostukseen. Uudempaa tilastotietoa rhodesiankoirien populaation monimuotoisuusasteesta ei ole jto:n tekoaikana saatavilla.

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Rhodesiankoira kuuluu Kennelliiton perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustusohjelmaan, PEVISA:an. PEVISA-ohjelman tavoitteena on ennaltaehkäistä tai vähentää sellaisten perinnöllisten vikojen ja sairauksien leviämistä rodussa, jotka:

- alentavat koiran elinkykyä tai – toimintoja
- aiheuttavat koiran elämänlaadun huonontumisen
- vähentävät koiran jalostuskelpoisuutta.

Lisäksi PEVISA:n tavoitteena on turvata rodun geneettinen monimuotoisuus, jotta saataisiin rajoitettua haitallisten geenien leviäminen ja tuettua rodun kestävä kehitystä. PEVISA-ohjelmassa asetetaan jalostukseen liittyviä lisäehtoja pentueen rekisteröinnille. Ohjelman mukaiset tutkimustulokset ovat julkisia, jolloin ne ovat Kennelliiton, rotujärjestöjen, yksittäisten kasvattajien ja koiranomistajien käytössä.⁴¹

Rhodesiankoirien osalta ensimmäinen PEVISA astui voimaan 1.1.1996 alkaen, jolloin koirille asetettiin lonkkakuvauspakko, ja koirien kuvausikä tuli olla vähintään 12 kk. Vuoden 2001 alusta alkaen rhodesiankoirien PEVISA:an sisällytettiin kyynärnivelten kuvauspakko sekä muutettiin lonkkakuvausikä vähintään 18 kuukaudeksi.

Tällä hetkellä rhodesiankoirien PEVISA-ohjelma asettaa ehtoja lonkka- ja kyynärnivelten sekä selän osalta:

Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto ja kyynärkuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Rekisteröinnin raja-arvo on lonkkaniveldysplasian aste C ja kyynärveldysplasian aste I. Lisäksi C-lonkkaiselle koiralle pitää käyttää A-lonkkaista parituskumppania ja kyynärniveltuloksen 1 saaneelle koiralle 0-tuloksen saanutta parituskumppania. Ulkomaalaisilta (pysyvästi ulkomailla asuvilta) uroksilta ei vaadita kyynärkuvauslausuntoa. Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla LTV- ja spondyloosilausunto. LTV-kuvaus voidaan tehdä aikaisintaan 12 kk iässä ja spondyloosikuvaus 24 kk iässä. Ulkomaalaisilta (pysyvästi ulkomailla asuvilta) uroksilta ei vaadita LTV- ja spondyloosilausuntoa.

Suomen Kennelliitto on myöntänyt pysyvän poikkeuslupan ulkomaisten urosten kyynärniveltulosten osalta: lupa koskee ulkomailla tapahtuvaa astutusta sekä ulkomaisen uroksen sperman käyttöä.

Seuraavissa kappaleissa kuvataan rhodesiankoirien PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet sekä niistä aiheutuvat terveydelliset ongelmat.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö, HD⁴²

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaali, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiäsuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3–12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppely”, ylösnousuvaikkeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja nakshteleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu

⁴¹) Suomen Kennelliitto, Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamissääntö, www.kennelliitto.fi, 01/2012.

⁴²) SKL:n nettisivut, www.kennelliitto.fi, ELL Anu Lappalainen, 12/2011.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälän aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta.

Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Rhodesiankoiria ei vielä ole kuvattu tarpeeksi, jotta rodulle saataisiin laskettua jalostusindeksi.

Taulukko 12: Rhodesiankoirien lonkkakuvaustilastot vuosilta 2009–2018 (koirien rekisteröintivuosi mukaan) kappalemäärittäin esitettynä ⁴³⁾:

Vuosi	Rekisteröityjä	A	B	C	D	E	Yhteensä
2009	61	14	15	4	1	0	34
2010	86	28	21	3	0	0	52
2011	69	28	14	5	0	0	47
2012	88	17	11	2	0	0	30
2013	109	36	19	7	1	0	63
2014	77	31	16	3	2	0	52
2015	64	12	11	3	0	0	26
2016	102	31	18	2	2	0	53
2017	81	15	17	4	0	0	36
2018	101	32	16	0	1	0	49
Yhteensä	838	244	158	33	7	0	442

⁴³⁾ SKL:n KoiraNet-jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 02/2021.

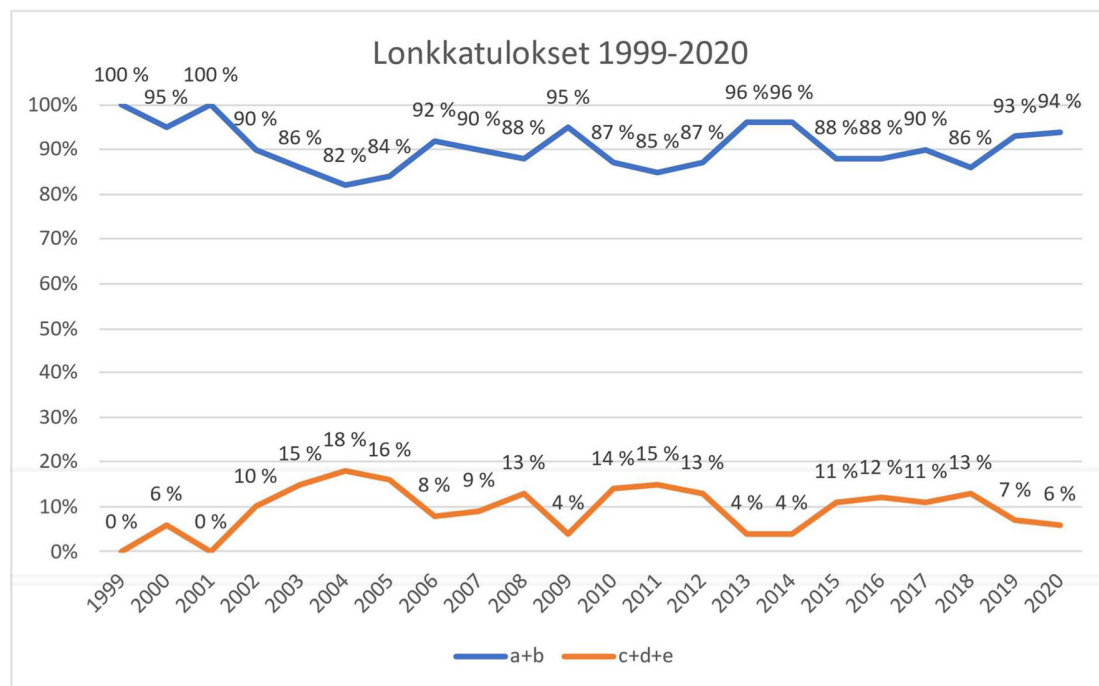
Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Taulukko 13: prosenttiluvuin esitettynä

Vuosi	Tutkittu	A	B	C	D	E
2009	56%	41%	44%	12%	3%	0%
2010	60%	54%	40%	6%	0%	0%
2011	68%	60%	30%	11%	0%	0%
2012	34%	57%	37%	7%	0%	0%
2013	58%	57%	30%	11%	2%	0%
2014	68%	60%	31%	6%	4%	0%
2015	41%	46%	42%	12%	0%	0%
2016	52%	58%	34%	4%	4%	0%
2017	44%	42%	47%	11%	0%	0%
2018	49%	65%	33%	0%	2%	0%
Yhteensä	53%	55%	36%	7%	2%	0%

Lonkkaniveldysplasian osalta tilanne rhodesiankoirilla on suhteellisen hyvä. Kuitenkin vain vuonna 2010, 2011 ja 2014 rekisteröidyistä koirista on lonkkakuvattu yli 60 %. Keskimäärin viimeisen 10 vuoden aikana rekisteröidyistä koirista on kuvattu hieman yli puolet 53 %. Käytettävissä olevan tiedon perusteella terveiden tulosten (tulos A tai B) osuus on pitkällä aikavälillä pysynyt samalla tasolla. Keskiarvo terveiden tulosten osalta on ollut vuosina 1988-2014 rekisteröityjen osalta 90 %, mutta seurantakauden 2009-2018 aikana 91 %. Samaan aikaan A-tulosten määrä on kuitenkin pudonnut 61,3 %:sta 55 %:iin ja B-tulosten määrä noussut 30,4 %:sta 36 %:iin. C-tulosten määrä on noussut 5 %:sta 7 %:iin. D-tulosten määrä on laskenut 3,3 %:sta 2 %:iin.

Kaavio 6: Rhodesiankoirien lonkkakuvaustulokset 1999-2020

Rhodesiankoiran suuri koko ja erityisesti varhain kehittyvä massa saattavat altistaa lonkkavioille sekä voivat tuoda dysplasian esiin sille geneettisesti alttiilla yksilöillä. Luotettavamman kuvan saamiseksi suurempi osa rhodesiankoirista tulee lonkkakuvata, jolloin yksittäisen kuvatun koiran tuloksen merkitys ei muodostuisi prosentuaalisesti selvästi suuremmaksi kuin, mitä sen tulisi olla huomioiden koirakannan koko.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Rhodesiankoirien osalta asetetaan tavoitteeksi, että yli 50 % koirista lonkkakuvataan. Seurantakauden 2009– 2018 aikana tämä tavoite saavutettiin. Vaikka lonkkaniveldysplasian osalta tilanne rodussa vaikuttaakin yleisesti hyvältä, tulee kasvattajien kiinnittää jalostusvalinnoissa huomioita siihen, että tilanne myös säilyy hyvänä.

Kun rodulle saadaan riittävästi lonkkaniveldysplasian osalta kuvaustuloksia, voidaan sille laskea BLUP- indeksi ja tämän avulla jalostusvalinta varmistuisi. Toistaiseksi rhodesiankoirien kuvaustulosten määrä ei vielä riitä BLUP- indeksin laskemiseen.

Myös Ruotsissa rhodesiankoirilta vaaditaan lonkkakuvaustulos, mikäli koira käytetään jalostukseen. Tosin tulee huomata, että Ruotsissa kuvausikärajaksi on asetettu 12 kk, kun taas Suomessa edellytetään 18 kk ikää. Ruotsissa on viimeisen 10 vuoden aikana syntyneistä rhodesiankoirista lonkkakuvattu 1982 koira.

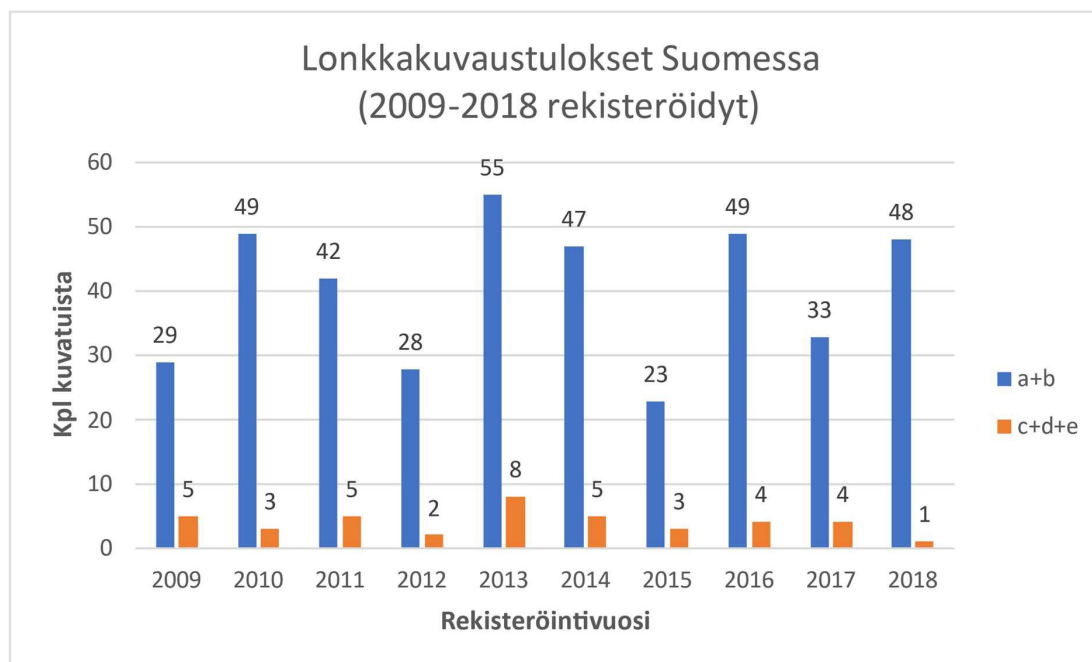
Ruotsissa kuvattujen koirien määrä 58 % on hieman suurempi suhteessa populaation kokoon kuin Suomessa. Ruotsin lonkkakuvaustulokset ovat hyvin samankaltaiset kuin Suomessa kuvattujen rhodesiankoirien tulokset.

Suurimmalla osalla ruotsalaisista koirista lonkat ovat terveet eli saaneet tuloksen A tai B. Viimeisen kymmenen vuoden aikana kuvatuista koirista A-lonkkaisia oli 65–79 %, B-lonkkaisia 10–24 % ja C-lonkkaisia 5–15 %. D-lonkkaisten koirien osuus oli keskimäärin 2,5 % ja E-lonkkaisia oli vain joitakin yksittäisiä koiria. Ruotsissa on kuitenkin selkeästi enemmän A-tuloksia kuin Suomessa. Ruotsissa A-lonkkaisia on keskimäärin 72 %, kun Suomessa vastaava luku on 54 %. Ero saattaa osittain selittyä sillä, että Ruotsissa rotuyhdistys ei salli C-lonkkaisen jalostuskäyttöä, kuten Suomessa sallitaan. Ruotsissa C-E-lonkkaisia on kuitenkin yhteensä 11 % kaikista kuvatuista koirista, mikä on samaa luokkaa kuin Suomessa, jossa vastaava luku on 10 %.

Verrattaessa lonkkakuvaustulosten kehitystä Suomessa ja Ruotsissa vuosina 2009–2018 voidaan todeta, että tulokset ovat pysyneet kutakuinkin samalla tasolla. Suomen tuloksissa on kuitenkin havaittavissa pientä paranemista samalla, kun Ruotsin tuloksissa nähdään aavistus heikentymistä. Prosenttiosuuksia vertailtaessa on kuitenkin tärkeää muistaa, että varsinkin Suomen populaatio on niin pieni, että pienikin muutos dysplastisten tulosten määrässä vaikuttaa prosenttiosuuksiin selkeästi.

Yhdysvalloissa on vuosina 1974–2016 lonkkaniveldysplasian osalta tutkittu 12 209 rhodesiankoira. Näistä koirista 22,8 % on saanut lonkkakuvaustuloksen excellent (erinomainen) ja vain 4,8 % kuvatuista lonkista ovat olleet dysplastisia (Suomen asteikolla C tai huonompi). Tulokset ovat hyvin samansuuntaisia Suomen ja Ruotsin tilanteen kanssa.⁴⁵ Valitettavasti rodun kotimaasta Etelä-Afrikasta ei ole saatavissa luotettavasti kerättyä tietoa terveyden osalta.

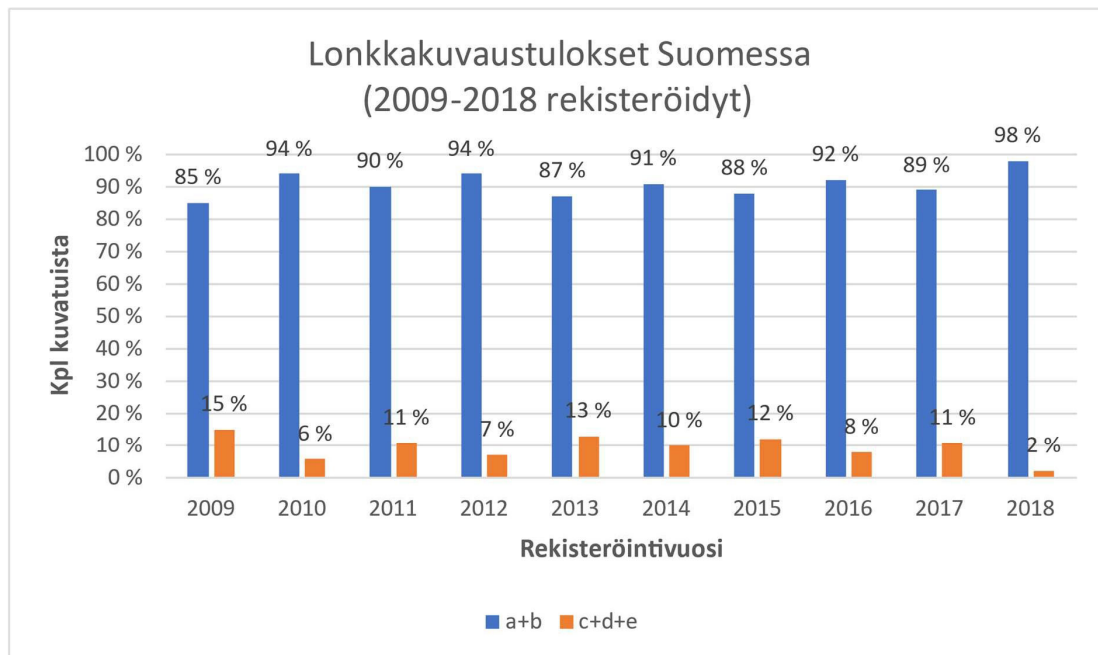
Kaavio 7: Suomessa 2009–2018 rekisteröityjen rhodesiankoirien lonkkakuvaustulokset kappalemäärinä

Kaavio 8: Ruotsissa vuosina 2005–2018 syntyneiden rhodesiankoirien lonkkakuvaustulokset kappalemäärinä⁴⁶

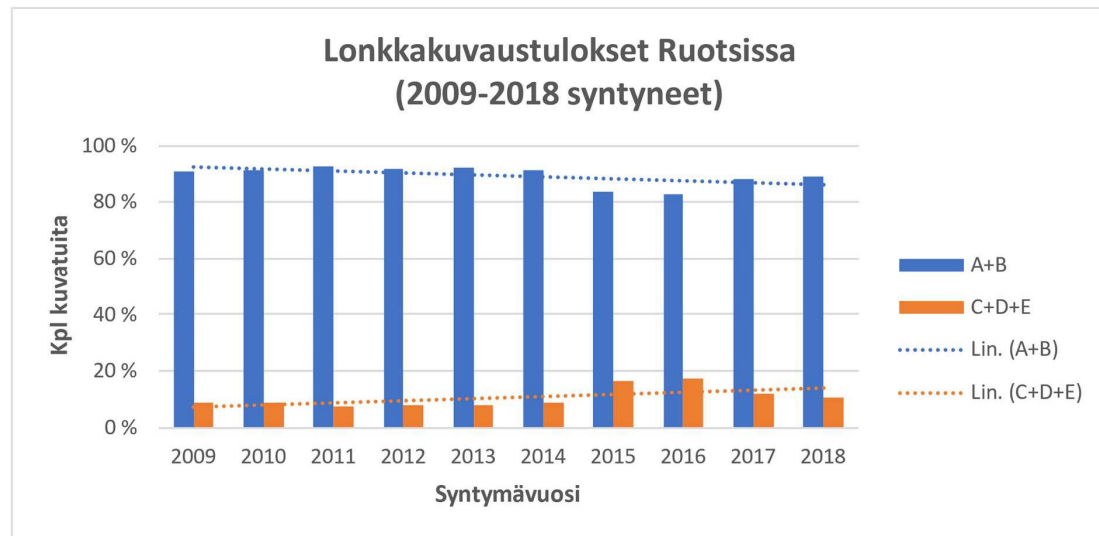
Kaavio 9: Suomessa 2009-2018 rekisteröityjen rhodesiankoirien lonkkakuvaustulokset prosentteina

⁴⁵⁾ SKL:n KoiraNet-jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 02/2021.

⁴⁶⁾ SKK avelsdata, 02/2021

Kaavio 10: Ruotsissa vuosina 2005–2018 syntyneiden rhodesiankoirien lonkkakuvaustulokset prosentteina

Lonkkanivelen kasvuhäiriön takia rhodesiankoiria ei ole tietävästi Suomessa lopetettu eikä leikattu. Tiedossa on kuitenkin koiria, joille lonkkanivelen kasvuhäiriö aiheuttaa oireita ja kipuja.

Kyynärnivelen kasvuhäiriö⁴⁷

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelki-vun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan fragmentoituminen, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhden-mukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytymisen mekanismit ovat epäselvät. Periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Yksi näistä geeneistä saattaa olla ns. suurivaikutteinen geeni. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen, että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kas-vuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön syn-nyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. Toisin sanoen optimaalisella ruokinnalla voidaan mahdollisesti estää kasvuhäiriön kehittyminen yksilöllä, jolla on siihen perinnöllinen taipumus.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4-7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on on-tuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuva tai ajoit-taista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelistä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huoma-taan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat sekundaarisesta nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyy yleensä aina jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhem-min kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää ni-velnesteen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisä.

⁴⁷) SKL:n nettisivut, www.kennelliitto.fi, ELL Anu Lappalainen, 12/2011.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Pohjoismaissa kyynärnivelkuvien arviointi perustuu sekundaarisiin nivelrikon merkkeihin. On huomattava, että jo 1. asteen muutos tarkoittaa sitä, että koiralla on kyynärniveksen kasvuhäiriö ja siitä johtuvia nivelrikkomuutoksia. Ruotsissa kyynärniveksen kasvuhäiriö on vähentynyt roduissa, joissa kyynärniveksiä kuvataan. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että siellä käytetään näissä roduissa jalostukseen vain vähän muita kuin kyynärnivekseen suhteellisesti terveitä koiria. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta.

Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivekseen. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Taulukko 14: Rhodesiankoirien kyynärnivekseen kuvaustilasto vuosilta 2009–2018 (koirien rekisteröintivuosiin mukaan) kappalemäärittäin esitettynä ⁴⁸⁾:

Vuosi	Rekisteröityjä	0	1	2	3	Yhteensä
2009	61	32	0	1	1	34
2010	86	44	7	0	1	52
2011	69	44	3	0	0	47
2012	88	28	2	0	0	30
2013	109	60	3	0	0	63
2014	77	47	4	0	2	53
2015	64	21	4	1	0	26
2016	102	42	8	1	1	52
2017	81	33	3	0	0	36
2018	101	46	3	0	0	49
Yhteensä	838	397	37	3	5	442

Taulukko 15: Rhodesiankoirien kyynärnivekseen kuvaustilasto vuosilta 2009–2018 (koirien rekisteröintivuosiin mukaan) prosenttiluvuin esitettynä

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3
2009	56%	94%	0%	3%	3%
2010	60%	85%	13%	0%	2%
2011	68%	94%	6%	0%	0%
2012	34%	93%	7%	0%	0%
2013	58%	95%	5%	0%	0%
2014	69%	89%	8%	0%	4%
2015	41%	81%	15%	4%	0%
2016	51%	81%	15%	2%	2%
2017	44%	92%	8%	0%	0%
2018	49%	94%	6%	0%	0%
Yhteensä	53%	90%	8%	1%	1%

Rhodesiankoirille on asetettu tavoitteeksi, että vähintään 60 % populaatiosta kyynärkuvataan. Tämä tavoite täyttyi vain vuosina 2010, 2011 ja 2014. Tarkastelujakson aikana yhteensä vain 53 % rhodesiankoirista oli kyynärnivekseen kuvattuja. Terveiden tulosten (tulos 0) osuus on hieman laskenut vuonna 2009 rekisteröityjen 94 %:sta vuonna 2014 rekisteröityjen 90 %:iin. Vuonna 2015 ja 2016 terveiden kyynärnivekseen osuus oli vielä pienempi 81 %, joten tulokset enemmän aaltoilevat kuin laskisivat lineaarisesti. Koko seurantakaudella 2009–2018 terveiden kyynärien osuus on 90 %, joka on prosentuaalisesti sama määrä kuin edellisellä tarkasteluvälillä 2005–2014.

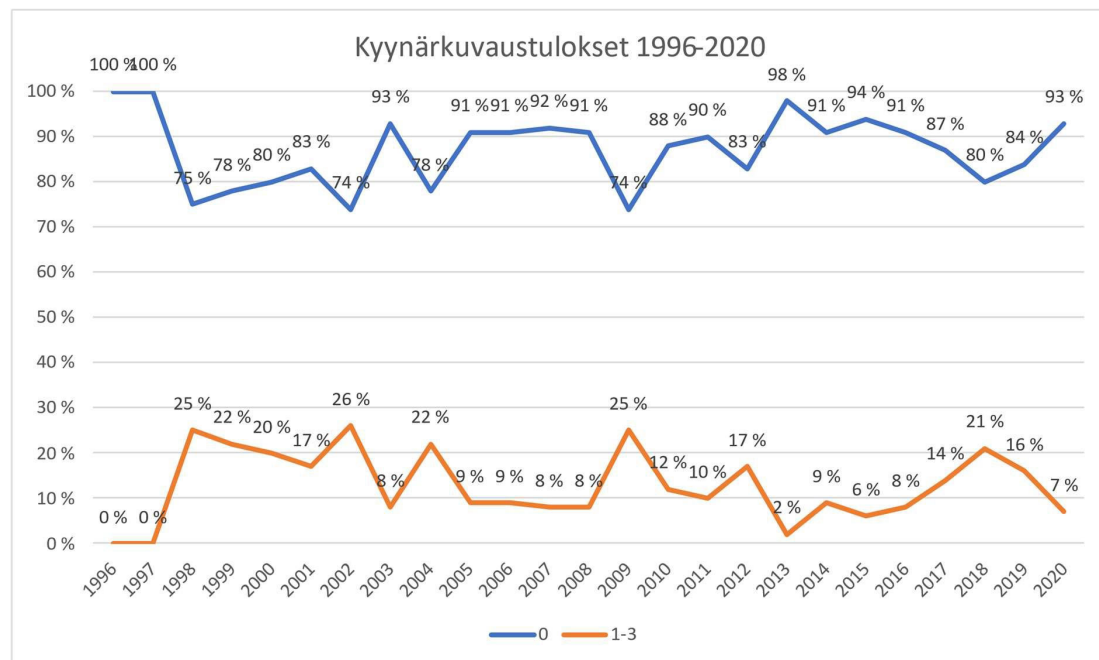
⁴⁸⁾ SKL:n KoiraNet –jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 02/2021.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Kyynärnivelkuvaustulosten tilannetta voidaan siis saatavilla olevan tiedon perusteella pitää erittäin hyvänä. Joinain vuosina on ollut yksittäisiä koiria, joilla on 2 tai 3 asteen dysplasiaa ja tämä näkyy tilastoissa kuvattujen koirien määrän ollessa niin pieni. Rhodesiankoira on melko kookas ja edestä raskas rotu, joten kyynärnivelen kasvuhäiriö voi aiheuttaa merkittävää haittaa koirille ja rajoittaa niiden harrastuskäyttöä. Kuvattujen koirien lukumäärät ovat kohtuullisen pieniä ja luotettavamman kuvan saamiseksi suurempi osa rhodesiankoirista tulee kuvata kyynärnivelen osalta. Edellisessä JTO:ssa tavoitteeksi asetettiin, että yli 60 % rhodesiankoirista kyynärnivelkuvataan. Tarkastelujakson 2009–2018 aikana tätä tavoitetta ei saavutettu kuvausmäärän jäädessä 53 %:iin. Tavoite saavutettiin vain vuosina 2010, 2011 ja 2014 rekisteröityjen koirien kohdalla.

Tarkasteltaessa kyynärtuloksia 1996–2020 rekisteröityjen osalta voidaan todeta terveiden kyynärien osuuden olevan 88 %. Vaihteluväli on ollut 50–100 %.

Kaavio 11: Kyynärkuvaustulokset 1996–2020

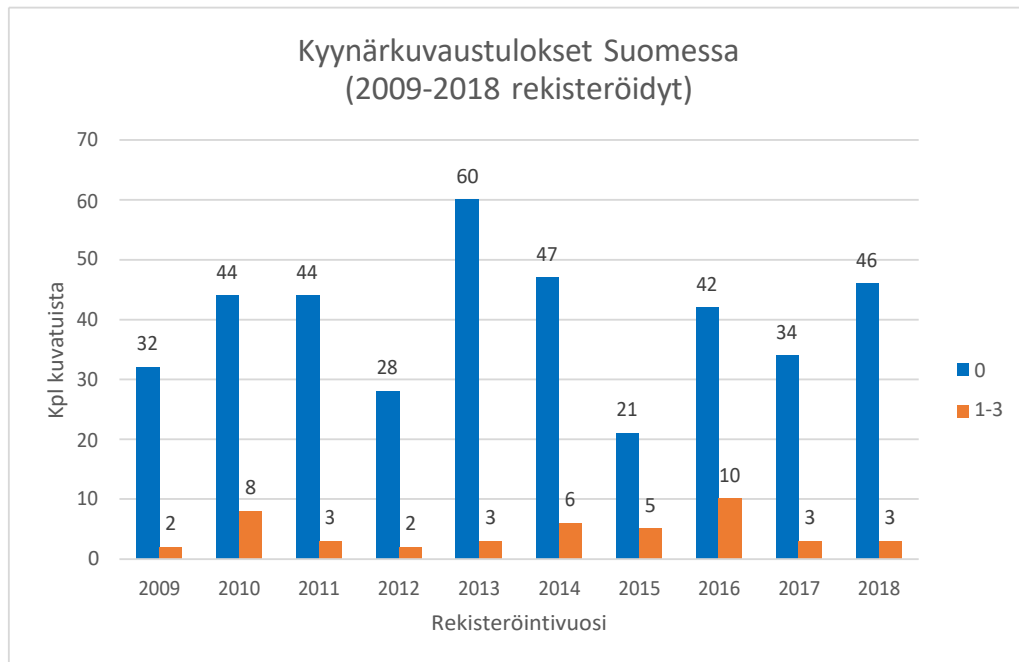
Toistaiseksi suomalaisten rhodesiankoirien kyynärnivelkuvaustulosten määrä ei vielä riitä BLUP-indeksin laskemiseen.

Ruotsissa rhodesiankoirien tilanne on kyynärnivelen osalta hyvin samankaltainen Suomeen verrattuna. Tosin kuten lonkkanivelenkin kuvauksen osalta, myös kyynärnivelen osalta kuvattujen määrä on Ruotsissa suurempi kuin Suomessa (suhteessa koirapopulaatioon). Ruotsissa tarkasteluvälillä 2009–2018 kyynärnivelen osalta kuvattiin keskimäärin 58 %, kun Suomessa vastaava luku oli 53 %. Myös kyynärniveldysplasian suhteen tilanne on vuosina 2009–2018 samankaltainen kuin Suomessa: Ruotsissa terveitä (0) koiria on 85–93 % kuvatuista. Asteen I dysplasiaa on 5–9 % kuvatuista koirista vuosittain. 2-asteen dysplasiaa on yleisesti 1–3%:lla, mutta vuonna 2017 poikkeuksellisesti 5%:lla kuvatuista. Myös 3-asteen dysplasiaa todettiin aiempaa enemmän: 1–3%:lla kuvatuista koirista. Tarkasteltaessa kyynärnivelen kuvaustuloksia vuosilta 2009–2018 voidaan todeta tulosten olevan lähes aiempaa tasoa, mutta kuitenkin niin, että trendi on sekä Ruotsissa että Suomessa ennemmin lievästi heikkenevä kuin paranemassa oleva.

Yhdysvalloissa on kuvattu vuosina 1974 – 2016 yhteensä 6 469 rhodesiankoiraa. Näistä 93,6 % ovat olleet täysin terveitä kyynärnivelen osalta ja vain 6,3 % dysplastisia. Dysplastisista suurin osa, 5,9 % on asteen I dysplasiaa (grade I), 0,4 % asteen II (grade II) ja vain 0,1 % asteen III (grade III) dysplasiaa.⁵⁰ Kyynärniveldysplastian osalta tilanne Yhdysvalloissa on myös hyvin samansuuntainen kuin Suomessa, vaikkakin tulee muistaa, että Suomessa kuvattujen koirien määrä on huomattavasti vähäisempi kuin Yhdysvalloissa ja Ruotsissa. Yhdysvalloista ei ole saatua uudempaa tietoa kyynärnivelen osalta.

⁵⁰) OFA, Orthopedic Foundation for Animals, www.offa.org 01/2012.

Kaavio 12: Suomessa vuosina 2009-2018 rekisteröityjen rhodesiankoirien kyynärnivelkuvaustulokset kappalemäärinä

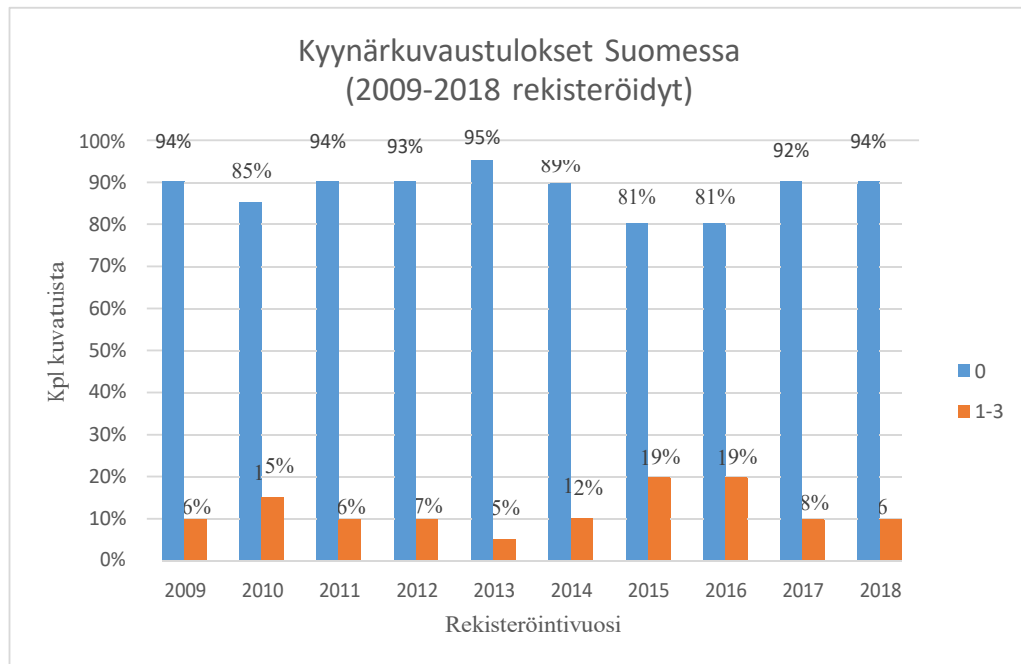
Kaavio 13: Ruotsissa 2009-2018 syntyneiden rhodesiankoirien kyynärkuvaustulokset kappalemäärinä⁵¹

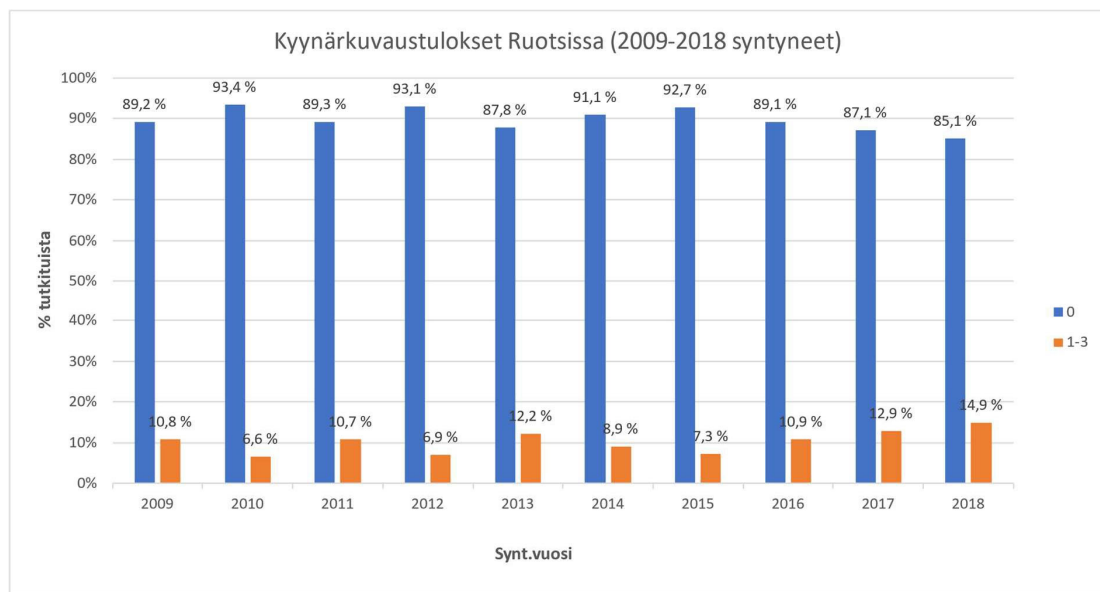
Ruotsin kennelliiton sivut

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Kaavio 14: Suomessa vuosina 2009–2018 rekisteröityjen rhodesiankoirien kyynärnivelkuvaustulokset prosentteina

Kaavio 15: Ruotsissa 2009–2018 syntyneiden rhodesiankoirien kyynärkuvaustulokset prosentteina⁵²

Eriasteisten kyynärnivelen kasvuhäiriöiden aiheuttamista haitoista rodun yksilöiden jokapäiväiseen, normaaliin elämään ei ole myöskään saatavissa kerättyä (tutkimus)tietoa. Käytännön kokemus on kuitenkin osoittanut, että kyynärnivelen kasvuhäiriön aste 1 ei yleensä aiheuta haittaa rodun yksilöiden arkielämään. Sitä vastoin asteen 2 ja 3 kyynärnivelet voivat haitata jo nuoria koiria, mutta viimeistään ikääntymisen myötä haitat ilmenevät jäykkyytenä ja ontumisena. Koska koiran painosta suuri osa on eturaajojen varassa, ovat pienehkötkin nivelrikkomuutokset koiralle kivuliaita ja invalidisoivia. Kyynärnivelen sairauden vuoksi leikatut tai kasvuaikana selvänä ontumisena oireilleet nivelet haittaavat suurta osaa koirista, erityisesti iän karttuessa. Kyynärnivelen kasvuhäiriö voi haitata harastustoimintaa ja jopa arkielämää. Koiraa voidaan joutua lääkitsemään toistuvasti kipujen vuoksi ja se voi estää koiran normaalia liikkumista⁵³

Erilaisten kyynärnivelen kasvuhäiriön takia rhodesiankoiria on leikattu niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Tarkkaa tietoa leikattujen yksilöiden määrästä ei ole saatavilla. Ainakin Pohjoismaissa on esiintynyt joitakin yksittäisiä tapauksia, joissa koira on jouduttu lopettamaan kyynärnivelen kasvuhäiriön vuoksi.

Tukirangan muutokset aiheuttavat koiralle liikuntarajoitteisuutta ja kipuja sekä voivat haitata koiran elämää myös normaalina perhekoirana.

Rodulla on jonkin verran tukirangan muutoksia mm. välimuotoisia selkänikamia (esim. lannenikamassa risti-/rintanikaman piirteitä tai päinvastoin) ja spondyloosia sekä eri syistä johtuvia välilevyn pullistumia. Muutokset ovat löytyneet joko lonkkakuvausten tai koiran selkäoireiden syyn selvittelyn yhteydessä tai sittemmin virallisten selkälausuntojen yhteydessä. Suomen Kennelliitto on antanut virallisia spondyloosiläusuntoja kaikille roduille 1.7.2012 alkaen ja muita virallisia selkälausuntoja 1.6.2013 alkaen. Rhodesiankoiran PEVISAan lisättiin 1.1.2018 alkaen myös selkäkuvausvaatimus LTV:n ja spondyloosin osalta. Ulkomaisilta uroksilta näitä tuloksia ei kuitenkaan vaadita uroksen kahden ensimmäisen Suomeen rekisteröitävän pentueen osalta.

Spondyloosi⁵⁴

Spondyloosi (spondylitis deformans) eli silloittuma on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai luisia siltoja, jotka aiheuttavat selkärangan jäykistymistä. Luupiikit saattavat aiheuttaa hermojuurien kanavia, jolloin koiralle aiheutuu kipua ja halvausoireita. On havaittu, että selkärangan muodostuneet luupiikit ja silloittumat voivat aiheuttaa koiralle vaihtelevanasteisia oireita kuten jäykkyyttä, ontumista, selkärankaperäistä kipua ja hyppäämishaluttomuutta. Hermoja painava spondyloosi voi aiheuttaa koiralle rajua oireita, kuten virtsan ja ulosteen pidätyskyvyttömyyttä ja halvausoireita. Spondyloosia sairastavien koirien oireilu kuitenkin vaihtelee yksilöittäin ja vakava-asteista spondyloosia sairastava koira voi olla jopa täysin oireetonkin, joten kartoituskuvaaminen on jalostuksellisesti tärkeää.

Hermojuuria painavien luupiikkien kirurginen poisto on halvausoireiden ilmentyessä ainoa, joskin harvinainen hoivaihtoehto. Yhteen kasvaneet luupiikit saattavat myös murtua, jolloin aiheutuu kipua ja tulehdustila. Spondyloosin muodostumisen taustalla voi olla mm. nikamien yli liikkuvuus, nikamaepämuodostumat, välilevyn pullistuma tai tulehdus.

Boksereilla spondyloosin on todettu olevan perinnöllistä. Rhodesiankoirilla ei tiedetä spondyloosin aiheuttajaa eikä sitä, onko se perinnöllistä. Spondyloosin esiintyminen tulee ottaa huomioon jalostuksessa, eikä vaikeaa spondyloosia sairastavaa koiraa tulisi käyttää jalostukseen. Tärkeää on kuitenkin huomioida, että minkä ikäiselle koiralle spondyloosi-muutoksia on tullut. Nuorelle koiralle ilmaantunut spondyloosi lienee huolestuttavampaa kuin vanhemman koiran iän mukanaan tuomat muutokset. Rhodesiankoirilla spondyloosia on löytynyt myös nuorilta, alle 2-vuotiailta koirilta.

Primäärillä spondyloosilla tarkoitetaan perinnöllistä spondyloosia, joka tulee yleisimmin esiin jo nuorella koiralla. Spondyloosi voi olla myös sekundääristä seurausta muista sairauksista ja tällöin oireet tulee erottaa primääristä spondyloosista. Mm. selkäydinkanavan ahtautumisen, välimuotoisen lanneristinikaman, välilevyongelmien ja yli liikkuvuuden on todettu altistavan sekundäärille spondyloosille. Myös traumat, tulehdusreaktiot ja ikääntymisen aiheuttama rasitus voivat aiheuttaa sekundäärin spondyloosin.⁵⁵

⁵³) Suomen Sveitsinpaimenkoirat ry nettisivut, www.sennenkoirat.net, 12/2011.

⁵⁴) Saksanpaimenkoirien Jalostuksen tavoiteohjelma 2010, 01/2012 sekä Boksereiden Jalostuksen tavoiteohjelma 2005-2009, 01/2012.

⁵⁵) Saksanpaimenkoiraliiton kasvattajapäivät 2013, Anu Saikku-Bäckström, ELT.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Taulukko 16: Suomessa vuosina 2009-2018 rekisteröityjen rhodesiankoirien spondyloosikuvaustulokset ⁵⁶:

Vuosi	Rekisteröityjä	0	1	2	3	4	Yhteensä
2009	61	2	0	0	0	0	2
2010	86	8	0	1	1	0	10
2011	69	14	5	2	0	0	21
2012	88	23	0	0	0	0	23
2013	109	51	4	1	0	0	56
2014	77	39	2	0	1	0	42
2015	64	19	4	3	0	0	26
2016	102	46	1	0	0	0	47
2017	81	32	2	0	0	0	34
2018	101	44	1	1	0	0	46
Yhteensä	838	278	19	8	2	0	307

Taulukko 17: Suomessa vuosina 2009-2018 rekisteröityjen rhodesiankoirien spondyloosikuvaustulokset prosenttiluvuin

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3	4
2009	3%	100%	0%	0%	0%	0%
2010	12%	80%	0%	10%	10%	0%
2011	30%	67%	24%	10%	0%	0%
2012	26%	100%	0%	0%	0%	0%
2013	51%	91%	7%	2%	0%	0%
2014	55%	93%	5%	0%	2%	0%
2015	41%	73%	15%	12%	0%	0%
2016	46%	98%	2%	0%	0%	0%
2017	42%	94%	6%	0%	0%	0%
2018	46%	96%	2%	2%	0%	0%
Yhteensä	37%	91%	6%	3%	1%	0%

Rhodesiankoirille on tehty virallisia spondyloositutkimuksia 1.7.2012 alkaen. Vuosina 2009-2018 rekisteröidyistä rhodesiankoirista 307:llä on virallinen spondyloosilausunto. Koska lausuntoja on saanut vasta vuodesta 2012, ei seurantajakson 2009-2018 alkuvuosina rekisteröidyistä koirista ole tutkittu yhtä isoä määrää kuin myöhemmin rekisteröidyistä koirista.

Lausuntoja on annettu enemmän vasta vuonna 2011 rekisteröidyistä ja tätä nuoremmista koirista. Vuosina 2011-2018 Suomessa rekisteröidyistä koirista on spondyloosikuvattu keskimäärin 43 %. Vuosina 2011-2018 terveiden tulosten (SP0) osuus on 91 % tutkituista koirista. Lieviä muutoksia (SP1) oli 6 %:lla tutkituista koirista. SP2-3 tuloksen sai 2 % tutkituista koirista. Yksikään koira ei saanut tulosta SP4. Koko tarkastelujakson 2009-2018 aikana SP0 tuloksen sai 91 % tutkituista koirista, SP1 tuloksen 6 % ja SP2-3 tuloksen 4 %. Yksikään koira ei saanut tulosta SP4.

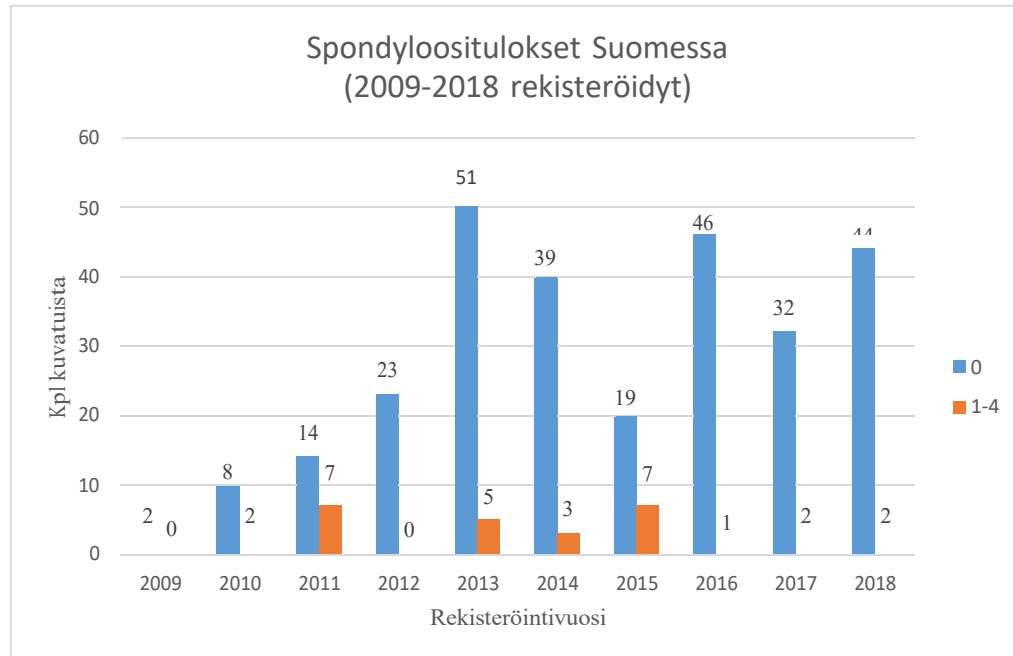
Suomessa rekisteröityjen koirien tutkimustuloksia ei ole mahdollista verrata luotettavasti minkään muun maan tilastoihin. Tietävästi Suomi on ainoa maa, jossa spondyloosilausunto on mahdollista saada virallisena rhodesiankoirille. Epävirallisia lausuntoja on saatavilla ainakin muutamissa Euroopan maissa, Venäjällä ja Etelä-Afrikassa. Näihin vertaaminen ei ole tarkoituksenmukaista myöskään yhtenäisen lausuntomenettelyn puuttuessa.

⁵⁶) SKL:n KoiraNet-jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 02/2021

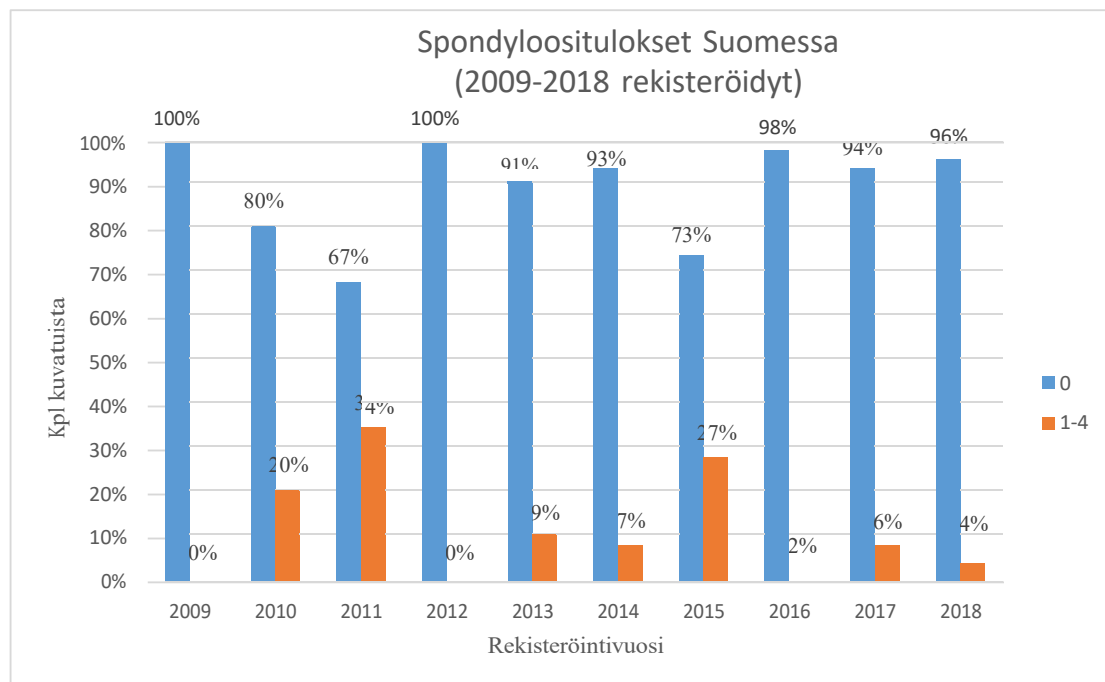
Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Vaikka spondyloosin osalta tilanne rodussa vaikuttaakin yleisesti hyvältä, tulee kasvattajien kiinnittää jalostusvalinnoissa huomioita siihen, että tilanne myös säilyy hyvänä. Käytettäessä spondyloosia sairastavaa koiraa jalostukseen tulisi pyrkiä etsimään sille partneri, joka on spondyloosivapaa (SP0).

Kaavio 16: Suomessa vuosina 2009-2018 rekisteröityjen rhodesiankoirien spondyloosikuvaustulokset kappalemäärittäin

Kaavio 17 : Suomessa vuosina 2009-2018 rekisteröityjen rhodesiankoirien spondyloosikuvaustulokset prosentteina

Välimuotoinen nikama⁵⁸

Selkärangan eri osien liitoskohdissa selkänikama voi muistuttaa toisenlaista nikamaa. Tämä synnynnäinen anomalia voi esiintyä kaularangan, rintarangan, lannerangan, ristiluun ja häntänikamien liitoskohdissa.

Yleisin muutos on lannenikamien määrän muuttuminen. Ensimmäisessä lannenikamassa voi esimerkiksi olla rintanikaman piirteitä ja se voi muodostaa myös kylkiluuaiheen, tai viimeinen lannenikama voi osin sulautua ristiluuun muodostaen epänormaalin epätäydellisen liitoksen. Muutosta voidaan kutsua välimuotoiseksi segmentiksi. Välimuotoisia nikamia voi esiintyä kaikilla eläinlajeilla, erityisesti koirilla ja kissoilla, hevosella, vuohella, naudalla sekä myös ihmisellä.

Välimuotoinen lanne-ristinikama⁵⁹

Välimuotoinen nikama on epänormaalisti muodostunut nikama. Esiintyessään viimeisen normaalin lannenikaman ja ensimmäisen normaalin ristinikaman välillä sitä kutsutaan välimuotoiseksi lanne-ristinikamaksi (lumbosacral transitional vertebra, lumbalisaatio, sakralisaatio). Se on synnynnäinen muutos ja sillä on ominaispiirteitä sekä lannenikamalta että ristinikamalta. Välimuotoinen lanne-ristinikama voi olla kliinisesti merkittävä, ja se voi altistaa cauda equina -syndrooman synnylle. Välimuotoinen lanne-ristinikama voi myös vaikuttaa ristiluun ja lantion liitokseen ja ollessaan epäsymmetrinen, aiheuttaa vinolantion ja vaikuttaa lonkkanivelten kehittymiseen. Epänormaali lanne-ristiluualueen liike voi johtaa luuston muutoksiin, kuten lanne-ristiluualueen pöytälevyn skleroosiin, osteofyyttimuodostukseen (luupiikki) fasettinivelissä, ligamenttien ja fasettinivelkapselien hypertrofiaan (liikakasvu) ja välilevyn dorsaalisesta pullistumaan. Välimuotoisen lanne-ristinikaman esiintyvyys vaihtelee roduttain eri tutkimusten mukaan.

Rodusta riippuen esiintyvyys on ollut 0-29 %. Sukupuolella tai koolla ei näyttäisi olevan merkitystä. Perinnöllistä taipumusta sen sijaan on löydetty.

Taulukko 18: Suomessa vuosina 2011-2018 syntyneiden rhodesiankoirien LTV-kuvaustulokset kappalemäärittäin

Synt.vuosi	Syntyneitä	LTV0	LTV1	LTV2	LTV3	LTV4	Tutkittujen määrä
2011	65	14	2	2	1	5	24
2012	71	16	9	0	2	3	30
2013	98	38	8	2	4	4	56
2014	59	21	9	0	0	4	34
2015	73	21	6	3	3	5	38
2016	89	35	8	2	4	0	49
2017	75	26	7	2	3	2	40
2018	80	32	7	1	2	1	43
Yhteensä	610	56	56	12	19	24	314

Taulukko 19: Suomessa vuosina 2011-2018 syntyneiden rhodesiankoirien LTV-kuvaustulokset prosentteina

Synt.vuosi	Tutkittu % syntyneistä	LTV0	LTV1	LTV2	LTV3	LTV4
2011	37 %	58 %	8 %	8 %	4 %	21 %
2012	42 %	53 %	30 %	0 %	7 %	10 %
2013	57 %	68 %	14 %	4 %	7 %	7 %
2014	58 %	62 %	26 %	0 %	0 %	12 %
2015	52 %	55 %	16 %	8 %	8 %	13 %
2016	55 %	71 %	16 %	4 %	8 %	0 %
2017	53 %	65 %	18 %	5 %	8 %	5 %
2018	54 %	74 %	16 %	2 %	5 %	2 %
Yhteensä	51 %	63 %	18 %	4 %	6 %	9 %

⁵⁸) Salomaa Reea. Saksanpaimenkoirien välimuotoisen lanne-ristinikaman todentaminen röntgenkuvauksen avulla. Syventävät opinnot, Helsingin yliopiston Eläinlääketieteellinen tiedekunta, Kliinisen hevos- ja pieneläinlääketieteen laitos, Diagnostinen kuvantaminen 2010.

⁵⁹) Salomaa Reea. Saksanpaimenkoirien välimuotoisen lanne-ristinikaman todentaminen röntgenkuvauksen avulla. Syventävät opinnot, Helsingin yliopiston Eläinlääketieteellinen tiedekunta, Kliinisen hevos- ja pieneläinlääketieteen laitos, Diagnostinen kuvantaminen 2010.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Rhodesiankoirille on tehty virallisia LTV-tutkimuksia 1.6.2013 alkaen.

Vuosina 2011-2018 Suomessa syntyneistä koirista on LTV-kuvattu keskimäärin 51 %. Vuosina 2011-2018 terveiden tulosten (LTV0) osuus on 63%. Eriasteisia muutoksia LTV1-LTV4 oli 37 %:lla tutkituista koirista. LTV-tuloksen sai 18 % tutkituista koirista, LTV2-tuloksen sai 4 % tutkituista koirista, LTV3-tuloksen 6 % ja LTV4-tuloksen 9 % tutkituista koirista.

Suomessa rekisteröityjen koirien tutkimustuloksia ei ole mahdollista verrata luotettavasti minkään muun maan tilastoihin. Tietävästi Suomi on ainoa maa, jossa LTV-lausunto on mahdollista saada virallisena rhodesiankoiralle. Epävirallisia lausuntoja on saatavilla ainakin muutamissa Euroopan maissa, Venäjällä ja Etelä-Afrikassa. Näihin vertaaminen ei ole tarkoituksenmukaista yhtenäisen lausuntomenettelyn puuttuessa.

Välimuotoisten lanne-ristinikamien osalta tilanne rodussa vaikuttaa huolestuttavalta. Kasvattajien tuleekin kiinnittää tähän erityisesti huomiota jalostusvalinnoissaan. Kaikkia oireettomia koiria voi käyttää, mutta LTV1–LTV4-tuloksen saaneet koirat suositellaan yhdistämään vain LTV0-tuloksen saaneiden koirien kanssa. Jotta LTV-muutosten peritymisestä ja merkityksestä yksilön terveydelle saataisiin lisää tietoa, suositellaan kaikille terveystutkittaville koirille myös selkäkuvausta.

Välimuotoisen lanne-ristinikamanyhteys sairauksiin⁶⁰

Välimuotoinen lanne-ristinikama voi aiheuttaa Cauda equina –syndroomaa (CES). Cauda equina -syndrooma (CES) on seurausta cauda equinan kompressiosta, ja se aiheuttaa kipua sekä eriasteisia takaosan halvausoireita. Suomessa ei ole tiedossa CES-tapauksia rhodesiankoirien osalta. Välimuotoinen lanne-ristinikama on liitetty nuorella iällä esiintyviin lanne-ristiluuvälän välilevyn ongelmiin.

Yhteys lonkkien nivelrikkoon⁶¹

Välimuotoinen lanne-ristinikama (LTV) altistaa lanne-ristiluuliitosalueen varhaiselle rappeutumiselle, minkä seurauksia voivat olla takaselän kivut ja pahimmassa tapauksessa takajalkojen halvausoireet.

LTV:n epäsymmetrinen muoto voi aiheuttaa koiralle vinolantion ja lonkkanivelten epäsymmetrisen kehittymisen. Tämä aiheuttaa toisen reisiluun pään sijoittumisen lonkkamaljasta ulospäin, jolloin lonkkamalja ei riitä kattamaan reisiluun päätä. Seurauksena on usein nivelrikko.

Jalostussuosituksia tukirangan muutosten osalta

Välimuotoisia nikamia on virallisesti tutkittu vasta vuodesta 2013. Tarkkaa ja yksityiskohtaisia tietoja ei ole käytettävissä siitä, kuinka yleisiä välimuotoiset nikamat ovat olleet ennen virallisten tutkimusten alkamista. Suomen Ridgeback-yhdistyksen jalostustoimikunnan terveyskyselyssä vuonna 2010 selkäongelmat olivat omistajien mukaan yksi suurimmista tukirankaan ja luustoon liittyvistä ongelmista. Kysely ei kuitenkaan mahdollistanut tarkemman tiedon keräämistä ja analysoimista selkäongelmien osalta. Jalostustoimikunnan vuonna 2015 tekemän terveyskyselyn mukaan selkäongelmat olivat edelleen suurin tukirankaan ja luustoon liittyvistä ongelmista.⁶² Kyselyn mukaan spondyloosia esiintyi 35 %, LTV4-muutoksia 25 % ja muita LTV-muutoksia 15 % koirista.

Selkäkuvaus on kuulunut rhodesiankoirien PEVISAan 1.1.2018 alkaen. Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla LTV- ja spondyloosilausunto. LTV-kuvaus voidaan tehdä aikaisintaan 12 kk iässä ja spondyloosikuvaus 24 kk iässä. Ulkomaalaisilta (pysyvästi ulkomailla asuvilta) uroksilta ei vaadita LTV- ja spondyloosilausuntoa. LTV1–LTV4-lausunnon saaneet koirat suositellaan yhdistämään vain LTV0-lausunnon saaneiden koirien kanssa. Käytettäessä spondyloosilausunnon SP1-SP2 saanutta koiraa pyritään etsimään sille partneri, joka on spondyloosivapaa (SP0). Nuoren, keskivaikeaa (SP3) spondyloosia sairastavan koiran jalostuskäyttöä tulee harkita tarkkaan ja vaikeaa (SP4) spondyloosia sairastavien yksilöiden tulisi sulkea pois jalostuksesta ja ne tulisi rekisteröidä EJ-rekisteriin.

⁶⁰) Salomaa Reea. Saksanpaimenkoirien välimuotoisen lanne-ristinikaman todentaminen röntgenkuvauksen avulla. Syventävät opinnot, Helsingin yliopiston Eläinlääketieteellinen tiedekunta, Kliinisen hevos- ja pieneläinlääketieteen laitos, Diagnostinen kuvantaminen 2010.

⁶¹) Salomaa Reea. Saksanpaimenkoirien välimuotoisen lanne-ristinikaman todentaminen röntgenkuvauksen avulla. Syventävät opinnot, Helsingin yliopiston Eläinlääketieteellinen tiedekunta, Kliinisen hevos- ja pieneläinlääketieteen laitos, Diagnostinen kuvantaminen 2010

Suomen Ridgeback-yhdistys ry tuki selkäkuvantamista rahallisesti 12/2010–2/2021. Helmikuun lopussa 2021 selkäkuvaustuesta päätettiin luopua, koska katsottiin selkäkuvauksen jo vakiintuneen käytäntöön ja tukivarat haluttiin kohdistaa jatkossa olkanivelten osteokondroosimuutosten kuvantamisen tukemiseen. OC-kuvantamistuki astui

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

voimaan 1.3.2021 ja se on 30 €/koira. Tuen saamiseksi tulee yhdistykselle toimittaa SKL:n virallinen lausunto. Tuki myönnetään samalle koiralle ainoastaan kerran. Tuki on anottava kirjallisesti viimeistään puolen vuoden kuluttua selkäkuvauslausunnon antamispäivämäärästä.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Rhodesiankoiran terveysriskejä ovat lonkka- ja kyynärnivelten kasvuhäiriöiden sekä tukiranganmuutosten ohella olkanivelen ja kintereen osteokondroosi, immunologiset ongelmat kuten atopia, allergiat sekä kasvainsairaudet (erityyppiset syövät).

Olkanivelen, kintereen ja/tai polven osteokondroosit⁶³

Osteokondroosi (OC) on kasvuhäiriö, jossa ruston alainen luutuminen epäonnistuu, ja tämä aiheuttaa kyseiseen kohtaan rustovaurion. Joskus epäonnistunut luutuminen johtaa luukystan muodostumiseen (koiralla harvinaisempaa) ja tulehdusreaktioon nivelessä. Osteocondrosis dissecans (OCD) on tila, jossa irronnut rustopala havaitaan esimerkiksi röntgenkuvasta tai tähytyksessä. Osteokondroosi on koirilla yleisintä olkanivelessä, mutta se voi esiintyä melkein missä nivelessä tahansa, kuten kinner-, polvi- ja kyynärnivelessä, ja lisäksi selkänikamassa. Olkanivelen osteokondroosimuutos sijaitsee olkaluunpään takaosassa. Koiralla voi olla osteokondroosimuutoksia yhdessä tai useammassa nivelessä, mutta kaikki muutokset eivät aiheuta koiralle oireita. Osteokondroosi voi esiintyä myös yhtä aikaa kyynär- ja lonkkanivelen kasvuhäiriön kanssa.

Osteokondroosin oireena on yleensä epämääräinen ontuma 3–9 kuukauden iässä tai ainakin ennen vuoden ikää. Välillä ontumaa voi olla vaikea huomata, etenkin jos se on lievä tai molemmissa jaloissa. Jotkut koirat alkavat oireilla vasta aikuisiässä. Lievä olkanivelen osteokondroosi on usein oireeton. Röntgenkuvissa osteokondroosi näkyy röntgenharvana kuoppana tai tasaantumana, jonka alla luun tiiviys on yleensä paikallisesti lisääntynyt.

Olkanivelen osteokondroosin hoito suunnitellaan yksilöllisesti. Hoitosuunnitelmaan vaikuttavat mm. koiran koko, oireiden vakavuus ja oireiden alkamisikä. Oireettomille tai lieväoireisille kevytrakenteisille koirille voi sopia konservatiivinen hoito – painonhallinta ja rajoitettu liikunta ja lääkkeellinen hoito, kun taas varsinkin raskasrakenteisemmille koirille kirurginen hoito on erittäin suositeltavaa. Vanhemmilla koirilla nivelrikkoa hoidetaan konservatiivisesti.

⁶²) Suomen Ridgeback -yhdistyksen jalostustoimikunta toteutti keväällä 2015 rhodesiankoirien suuren terveyskyselyn. Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 190 koirasta, joista narttuja oli 104 kappaletta ja uroksia 86 kappaletta.

⁶³) Vilma Reunanen, Pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri, 2021

Nuorena 4-5kk iässä alkaneet oireet ja vakavat muutokset oireiden alkaessa ja koiran suuri koko huonontavat ennustetta. Varhainen havaitseminen ja hoito antaa yleensä paremman ennusteen ja hidastaa nivelrikon kehittymistä. Pahimmassa tapauksessa kehittyy vakava nivelrikko ja/tai hauisjänteen tulehdus. Luussa oleva osteokondroosimuutos voi parantua, pysyä ennallaan tai johtaa rustopalan irtoamiseen (OCD). Parantuneet tai ennallaan pysyneet osteokondroosimuutokset voivat johtaa lieviin nivelrikkomuutoksiin, kun taas OCD johtaa usein selviin nivelrikkomuutoksiin. Nivelen sisällä oleva irronnut rustopala ja/tai nivelnesteeseen kontakti luun pintaan aiheuttaa yleensä steriilin tulehdusreaktion (-> lämmin, turvonnut, kipeä nivel). Sekä OC että OCD ovat saman sairauden eri ilmenemismuotoja.

Osteokondroosi on monigeeninen perinnöllinen sairaus, jonka puhkeamiseen vaikuttaa geenien lisäksi monia tekijöitä (nopea kasvu, liiallinen ruokinta ja ylipaino, fyysinen trauma, verenkiertohäiriö ja hormonaaliset tekijät). Ruokinnalla ja pennun mahdollisella ylipainolla on merkitystä kliinisen sairauden kehitymisessä.

Jalostustoimikunnan vuonna 2015 tekemän terveystarkastuksen mukaan osteokondroosimuutoksia oli todettu 12 %:lla koirista. Jalostustoimikunnan vuonna 2018 tekemän terveystarkastuksen mukaan osteokondroosimuutoksia oli todettu 8 % kyselyyn vastanneista. Vuoden 2018 terveystarkastukseen vastanneita oli 277 kpl, joista 75 vastausta oli tullut kyseiseen osioon. Selvittääkseen rhodesiankoirien olkanivelen osteokondroositilannetta yhdistys aloittanut osteokondroosikuvausten (OC) tukemisen 1.3.2021 alkaen. Olkanivelen osteokondroosiläusuntoja on ollut mahdollista saada vuodesta 2017, ensin INCOC-palvelun kautta ja 1.1.2021 alkaen Suomen Kennelliiton virallisena terveystutkimuksena. Olkanivelen osteokondroosin läusuntomenettely on kolmiportainen; terve, tulkinnanvarainen tai sairas. Läusunnon sairas saa sekä koira, jolla on lieviä muutoksia, että koira, jolla on vakavampia muutoksia tai osteokondroosin vakavampi muoto osteocondrosis dissecans (OCD). Ulkomailla annetaan myös OCD-läusuntoja (mm. Slovakiassa, Saksassa, Latviassa), mutta eivät ole verrattavissa Suomen läusuntomenetelmään. Ulkomailla röntgenkuvista katsotaan vain vakavampia OCD-muutoksia. Rhodesiankoirien olkaniveleä on kuvattu 3.5.2021 mennessä 62 yksilöä.

Kuvatuista rhodesiankoirista 75,8 %:lla ei ole todettu osteokondroosimuutoksia, tulkinnanvaraisia muutoksia 8,1 %:lla ja eristeisiä osteokondroosimuutoksia on todettu 16,1 %:lla. Muutosten määrä on merkittävä ja tulee ottaa jalostusvalinnoissa huomioon.

Osteokondroosille on esitetty periytymisasteita välillä 0,25-0,40, joten systemaattisilla jalostusvalinnoilla voidaan vähentää sen esiintymistä rodussa. Koira, jolla on todettu oireileva osteokondroosi missä nivelessä tahansa tai se on operoitu, ei tule käyttää jalostukseen. On myös muistettava, että oireeton koira voi periä osteokondroosia aiheuttavia geenejä jälkeläisilleen, joten koko suku on otettava huomioon jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa. Tulkinnanvarainen/Sairas OC-kuvausläusunnon saanut koira suositellaan yhdistämään vain Terve OC-kuvausläusunnon saaneen koiran kanssa.

Kaavio 18: Olkanivelten kuvaustulokset 3.5.2021 mennessä

Immunologiset eli elimistön vastustuskykyyn liittyvät sairaudet

Rhodesiankoirilla esiintyy immunologisia sairauksia, joissa elimistön puolustusjärjestelmä on häiriintynyt. Elimistö voi toimia tällöin itseään vastaan tai toimia puutteellisesti. Myös kasvainsairauksien ilmenemisen syyt voivat olla immuunijärjestelmän häiriöiden aiheuttamia. Immunologiset sairaudet aiheuttavat merkittävää haittaa koirille ja rajoittavat koirien sekä niiden omistajien elämää ja harrastuksia. Nämä sairaudet vaativat usein jatkuvaa aktiivista ja monipuolista hoitoa. Vaikka osa diagnosoinnin lisääntymisestä todennäköisesti johtuu tietoisuuden lisääntymisestä ja koirakannan kasvusta, immunologiset sairaudet ovat rhodesiankoirilla huomattavasti lisääntyneet ja niiden esiintymistä tulee seurata terveystarkkailujen avulla. Koska immunologiset sairaudet puhkeavat tyypillisesti pentuihin jälkeen ja siten pentu seurannan palauttamisen jälkeen, on toivottavaa, että kasvattajat erikseen ilmoittaisivat tietoonsa tulleista tapauksista jalostustoimikunnan sihteerille.

Immuunipuolustuksen tehtävänä on suojella yksilöä taudinaiheuttajilta, ja erottaa omat ja vieraat kudokset sekä solut. Tämä kyky erottaa omat ja vieraat solut kehittyvät jo varhaisella sikiöajalla.

Autoimmuunisairauksissa tämä tunnistus pettää eli immuunipuolustus toimii virheellisesti ja se tuhoaa elimistön omia rakenteita ja soluja (esim. elimistön omia punasoluja). Immuunisairaudet ovat joukko hyvin erilaisia sairauksia, jotka voivat vahingoittaa yhtä elintä tai koko elimistöä (esim. kilpirauhasen vajaatoiminta, reuma, SLE). Näille taudille on perinnöllinen alttius sekä ulkoisia ja sisäisiä laukaisevia tekijöitä, kuten esim. hormonaaliset tekijät, infektiot, rokotukset ja lääkitykset. Immuunipuutokset voivat olla synnynäisiä ja immuunivasteissa on myös rotu- ja lajikohtaisia häiriöitä. Osa immuunipuutoksista voi olla hankittuja, kuten esimerkiksi virusten (parvovirus) ja bakteerien aiheuttamia ja myös esimerkiksi demodikoosissa epäillään esiintyvän immuunipuutosta. Tyypillisimpiä immuunisairauksien kohdekudoksia ovat punasolut (sairautena IMHA), verihiutaleet (immunologinen trombosytopenia), nivelneste (moniniveltulehdus), munuaiskudos (glomeruloniitti), iho (dermatiitti) sekä lihakset ja lihas- tai hermoliitokset (esim. polymyosiitti, myastenia gravis). Valitettavasti ei ole olemassa yhtä ainoaa testiä, jolla immuunitautien olemassaolo voidaan todeta. Sairaus todetaan esim. hormonipuutoksen kautta (kuten kilpirauhasen vajaatoiminta, Addisonin tauti, diabetes), ja/tai tyypillisten oireiden ja muutosten kautta (biopsia), hakemalla autoimmuunivastetta (reuma-faktori, tumavasta-aineet (SLE)) ja hakemalla antigeeni-vasta-ainekomplekseja.⁶⁴

Autoimmuunisairauksien periytyvyyttä ei täysin tunneta. Sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Myöskään yhdistelmää, josta on syntynyt autoimmuunisairauksia sairastavia koiria, ei tule uusia.

Rhodesiankoirilla on erilaisia autoimmuunisairauksia. Näistä allergiat, kilpirauhasen vajaatoiminta sekä erilaiset kasvainsairaudet ovat yleisimpiä. Rhodesiankoirilla Suomessa on ollut yksittäisiä tapauksia mm. IMHA:a (Immuunivälitteinen hemolyttinen anemia, Immune Mediated Hemolytic Anemia) ja Addisonin tautia. IMHA:ssa koiran elimistö alkaa hajottaa omia punasolujaan. Tyypillisinä oireina ovat anemia, väsymys, kalpeus ja keltaisuus. Ennuste taudissa on vaihteleva: osa koirista paranee kokonaan, osa menehtyy.

Addisonin tauti johtuu siitä, että munuaisten etupuolella olevien lisämunuaisten kuorikerros surkastuu. Taustalla on useimmiten elimistön oman immuunijärjestelmän virhearviointi ja hyökkäys omaa kudosta vastaan. Tällöin lisämunuaiskoorikerroksen kortisonin tuotanto hiipuu. Sairaus todetaan yleisimmin nuorilla ja keski-ikäisillä koirilla ja se on yleisempää nartuilla kuin uroksilla. Jonkun verran geneettisilläkin tekijöillä on vaikutusta sairauden esiintymiseen. Addisonin taudilla on hyvä ennuste. Kortikosteroidien puute voidaan korvata suun kautta annettavalla mineralo- ja glukokortikoidilääkityksellä. Lääkitys on päivittäinen ja elinikäinen ja elinikä on normaali.⁶⁵

Rhodesiankoirilla on tavattu myös molempia Lupus-sairauden muotoja DLE:tä (Diskoidi Lupus Erythematosus, punahukka) ja SLE:tä (Systemic Lupus Erythematosus). Lisäksi myös mm. myastenia gravis (lihasheikkoutta aiheuttava autoimmuunisairaus) ja SLO:ta (Systemic Lupoid Onychodystrophy, vakavia kynsiongelmia aiheuttava autoimmuunisairaus) on esiintynyt rhodesiankoirilla.

⁶⁴) ELL Nina Mahlanen, Vetcare Oy ja Mäntsälän Eläinlääkäriasema, SKL:n jalostusneuvojen neuvottelupäivä, 16.10.2011.

⁶⁵) ELL Timo Ilvesniemi, Malmin Eläinklinikka Apex, 2008.

Allergiat, atopia, tulehdusherkkyyks ⁶⁶

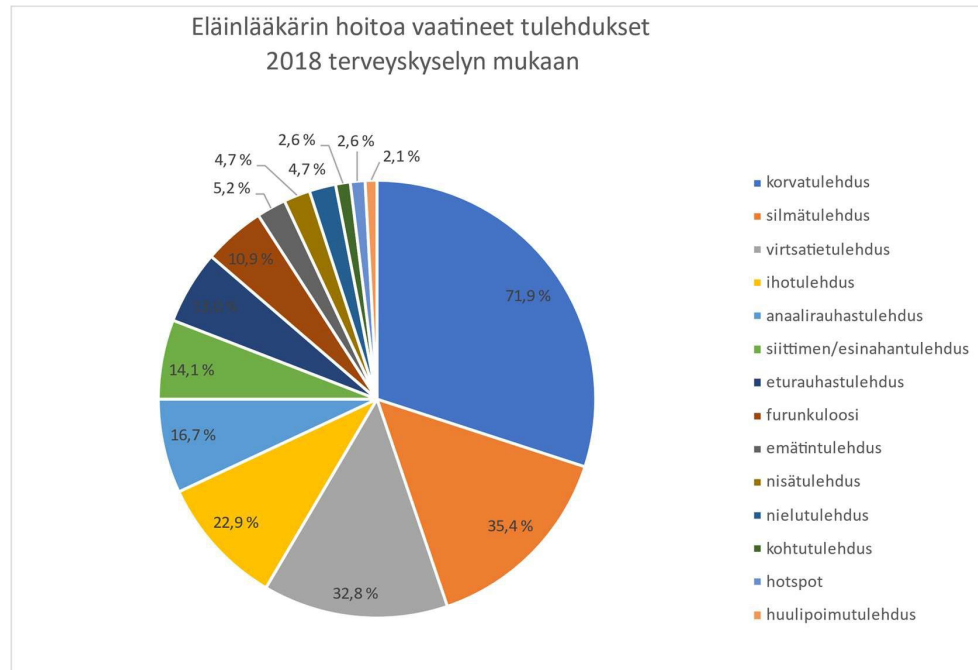
Rodulla esiintyy allergioita ja/tai atopiaa. Jalostustoimikunnan vuosina 2004, 2010, 2015 ja 2018 tekemien terveystarkastusten vastausten perusteella ainakin erilaiset iho-ongelmat sekä tulehdukset näyttäisivät olevan yleisty-mässä rodussa. Vuonna 2015 tehdyn terveystarkastuksen mukaan 20 %:lla kyselyyn vastanneiden rhodesiankoirista oli atopiaa tai allergiaa. Näistä 51 %:lla atopia/allergia oli todettu eläinlääkärin diagnosoina, veritestillä tai ihotes-tillä. Tapauksista 24 %:lla allergia/atopia oli selvinnyt eliminaatiodieetin avulla ja 26 % oli tehnyt diagnoosin itse. Merkitä pantavaa on, että kyselyn mukaan 65

%:lla koirista oli ollut erilaisia tulehduksia. Tulehduksista yleisimpiä olivat korvatulehdukset (33 %), silmätuleh-dukset (16 %) ja ihotulehdukset (13 %). Edellä mainitut tulehdukset toistuvina liittyvät usein myös koiran allergi-aan ja atopiaan. Lisäksi kyselyn mukaan rhodesiankoirilla oli suhteellisen paljon virtsatietulehduksia (11 %) ja anaalirauhastulehduksia (8 %). Huolestuttavan tulehdusten määrästä tekee sen, että 36 %:lla koiristatulehduksia oli ollut 3 tai enemmän ja 6 %:lla koirista oli krooninen jatkuvaa hoitoa vaativa tulehdus.

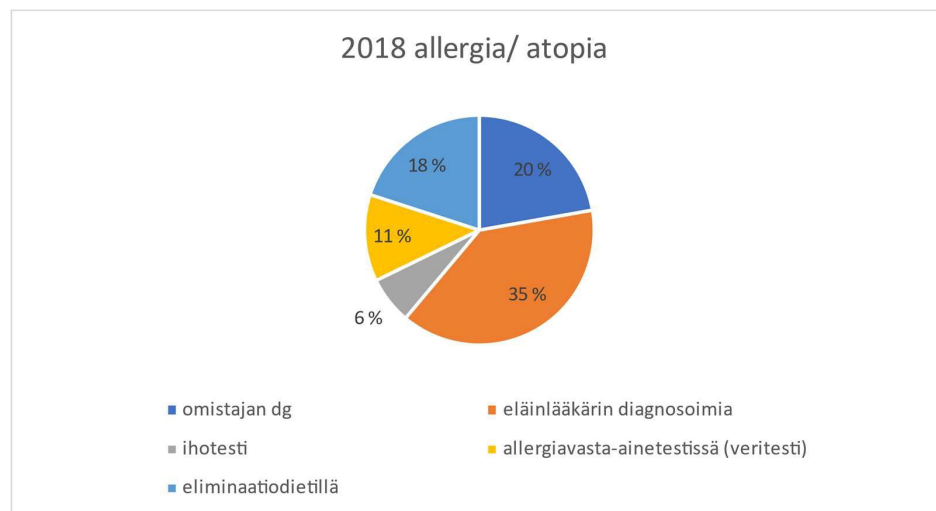
Vuoden 2018 kyselyyn vastatuista koirista 20 % eli 56 kpl oli todettu allergiaa tai atopiaa. Prosentuaalisesti luku on sama kuin vuoden 2015 terveystarkastuksessa. Näistä 20 %:sta oli omistajan diagnosoina 35 %, eläinlääkärin diag-nosoina 30 %, ihotestissä olivat käyneet 6 % allergiavasta-ainetestissä (veritesti) 11 % ja eliminaatiodietillä olivat olleet 18 % vastatuista oireilleista koirista. Vain 4 % oireilevista koirista oireili vain nuorella iällä eli alle 2-vuotiaana. Oireilevista koirista 18 % vaatii ajoittaista paikallishoitoa, 12 % oireilee jatkuvasti ja 5 % vaatii ajoittai-sia antibioottikuureja. Oireilevista koirista 91 %:sta oli ilmoitettu koiran kasvattajalle. Vastatuista uroksissa (125 kpl) atopiaa/allergiaa oli 22 %:lla eli 28 yksilöllä ja vastatuista nartuista 18 %:lla eli 28 yksilöllä. Vuoden 2018 ter-veystarkastukseen vastatuista koirista 69 %:lla (192 kpl) oli ollut tulehduksia, jotka olivat vaatineet eläinlääkärin hoi-toa. Luvussa on pientä nousua vuoden 2015 terveystarkastuksesta, jolloin 65 % oli ilmoitettu olleen eläinlääkärin hoitoa vaatineita tulehduksia. Yleisempiä tulehduksia olivat korvatulehdus (138 kpl), silmätulehdus (68 kpl), virtsatietu-lehdus (63 kpl), ihotulehdus (44 kpl), anaalirauhastulehdus (32 kpl), siittimen/esinahan tulehdus (27 kpl), eturau-hastulehdus (25 kpl), furunkuloosi (21 kpl), emätintulehdus (10 kpl), nisätulehdus (9 kpl), nielutulehdus (9 kpl), kohtutulehdus (5 kpl), hotspot (5 kpl), huulipoimutulehdus (4 kpl). Huomioitavaa on, että yhdellä koiralla on saat-tanut olla useampi kuin yhdenlainen tulehdus.

⁶⁶) ELL Nina Mahlanen, Vetcare Oy ja Mäntsälän Eläinlääkäriasema, SKL:n jalostusneuvojen neuvottelupäivä, 16.10.2011.

Kaavio 19: Eläinlääkärin hoitoa vaatineet tulehdukset 2018 terveystarkastuksen mukaan

Kaavio 20: allergia ja atopia 2018 terveystarkastuksen mukaan

Atopia on geneettisestä taipumuksesta aiheutuva tulehduksellinen ja kutiseva allerginen ihosairaus, jonka synnylle on perimän lisäksi olemassa useita altistavia tekijöitä, kuten koiran elinympäristö ja olosuhteet. Atopia on elinikäinen vaiva, joka on kontrolloitavissa, muttei parannettavissa. Ruoka-aineallergia on koiralla atopiaa huomattavasti harvinaisempaa. Vain 10 % iho-oireisista koirista kärsii ruoka-aineallergiasta, jolloin koiralla on yleensä myös ruuansulatuskanavan oireita (ilmavaivat, ripuli). Yleisimpiä allergian aiheuttajat ovat siitepölyt, pöly- ja varastopunkki. Atoopista tai allergista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Atopia on tyypillisesti nuoren aikuisen koiran sairaus, jolloin oireet alkavat suurimmalla osalla atoopikoista 6 kk – 3 vuoden iässä. Allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia. Koira

reagoi ihollaan ja atopia onkin koiran yleisin ihosairaus. Atopiaan liittyvien toistuvien ihon bakteeri- ja hiivatulehdusten esiintymisestä on päätelty, että atoopikkokoirilla olisi puutteellisesti toimiva soluvälitteinen immuunivaste. Atopialle tyypillistä on, että oireet helpottuvat ja pahenevat kausittaisesti ainakin sairauden alkuvaiheessa. Jos oireet ovat heti alkuun jatkuvia, voidaan hyvällä syyllä epäillä ruoka-aineallergiaa aiheuttajaksi.

Atooppinen iho kutisee, minkä seurauksena koira raapii ihonsa rikki. Turkki on hilseilevä ja huonokuntoinen sekä ohut tai jopa paikoin kalju. Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho paksunee jatkuvan raapimisen ja kalvamisen seurauksena sekä tummuu. Muutokset paikallistuvat naamaan (huulet ja silmien ympärys), korviin, tassuihin, jalkoihin, leukaan ja vatsan alle (kainalot ja nivuset). Joillakin koirilla jatkuva kutina aiheuttaa myös käyttäytymisen muutoksia, esim. ärtyisyyttä. Toistuvat korvatulehdukset ovat eräs tavallisimmista atoopikon iho-oireista.

Koiran kutinan syy on selvitettävä huolellisesti. Jos muuta selittävää syytä ei löydy ja koiralla on atopiadiagnoosin tekemiseen oikeuttavat oireet, koiralle tehdään joko ihotesti tai allergiavasta-aineita etsitään verestä. Koiran atopian hoitoon käytetään monia eri hoitomuotoja. Kaikkein tärkein on allergeenialtistuksen vähentäminen esim. toistuvien pesujen ja ympäristön saneerauksen avulla. Jollei näiden toimenpiteiden ja sekundaaristen bakteeri- ja hiivatulehdusten hallinnalla päästä riittävään lopputulokseen, voidaan allergiatestin tulosten perusteella aloittaa siedätyshoito ja/tai lääkehoito.

Kilpirauhasen vajaatoiminta eli hypotyreoosi

Kilpirauhasen vajaatoiminta on yleisimmin diagnosoitu koiran sisäerityssairaus, jolla on immunologinen tausta. Sairaus johtuu joko siitä, että kilpirauhanen ei eritä riittävästi tyroksiini-hormonia tai että aivolisäke ei eritä tarvittavaa määrää kilpirauhasen toimintaa stimuloivaa TSH-hormonia. Hypotyreoosin esiintyvyys koirilla on noin 0,2–0,6 %. Hypotyreoosia on sekä lymfosytaarista tyreoidiittia (autoimmuunityreoidiitti) sekä idiopaattista kilpirauhasen surkastumista. Autoimmuunilla muodolla on perinnöllinen tausta: taustalla ovat tietyt kudasantigeenityypit (pystytty paikallistamaan tietyillä roduilla, esim. dobermanneilla) ja nämä voivat lisäksi kehittää diabeteksen tai Addisonin taudin. Kliiniset oireet kilpirauhasen vajaatoiminnasta ilmaantuvat vasta, kun noin 75 % kilpirauhasesta on jo tuhoutunut. Näin ollen vajaatoiminta on usein ollut olemassa jo kuukausia tai vuosia ennen kuin havaittavia oireita ilmaantuu. Hypotyreoosia esiintyy keskikokoisilla ja suurilla roduilla, ja keski-ikäisillä tai iäkkäillä koirilla; hypotyreoosi on harvinainen alle 2-vuotiailla koirilla. Sukupuolella ei ole merkitystä taudin esiintymiseen. Kilpirauhashormonin puutos vaikuttaa lähes kaikkiin koiran elimiin, mutta kliiniset oireet vaihtelevat paljon ja tyypillisiä oireita on vaikea osoittaa. Oireet myös kehittyvät hitaasti, ja voi kestää kuukausia ennen kuin omistaja huomaa muutoksia. Oireina on aineenvaihdunnan hidastumiseen liittyvät oireet, kuten painonnousu, väsymys, rasituksen siedon heikkeneminen, heikkous ja kylmän siedon heikkeneminen. Iho-oireina esiintyy karvapeiteen ohenemista, huonokuntoista turkkia, hyperpigmentaatiota, märkiviä ihotulehduksia, seborreaa, korvatulehduksia, ihon paksuuntumista, myksedeemaa sekä yleistynyt demodikoosia. Lisäksi koiralla voi olla muita oireita kuten neuropatiat (naamahermon halvaus, nieluhalvaus, kohtauksia, kehän kiertoa), heikentynyttä lisääntymiskykyä ja libidoa, ripulointia ja ummetusta, aggressiota, pelkoa ja ahdistusta, sydän- ja verenkiertoelimistön oireita (hidastunut sydämen lyöntirytmi, anemia) ja myös yhteyttä dilatoivaan kardiomyopatiaan tutkitaan. Myös silmäoireita esiintyy (esim. sarveiskalvon haavaumat). Kaikki oireet eivät toki esiinny samassa yksilössä.

Hypotyreoosi diagnosoidaan tekemällä kilpirauhashormonimääritys, Sairauden toteamiseksi voidaan verestä mitata kilpirauhashormonien (totaali T4 ja T3) ja TSH:n pitoisuudet. sekä T4-hormonin että kilpirauhasen toimintaa stimuloivan TSH-määritys (T4 – TSH –suhde). Hypotyreoottisista koirista 75 %:lla on myös kolesterolitaso kohonnut ja 33 %:lla on anemia. Jos T4-hormonitaso on matalalla ja TSH sen sijaan korkealla, on hypotyreoosi helppo diagnosoida. Joka neljännellä koiralla on kuitenkin TSH-taso normaali. Hypotyreoosia hoidetaan syöttämällä koiralle korvaushoitona synteettistä kilpirauhashormonia L-tyroksiinia. Kilpirauhashormonien tasoa tukee kontrolloida säännöllisesti ja lääkitystä säätää tarpeen vaatiessa. Jos lääkitys on oikealla tasolla, eikä samanaikaisia muita sairauksia esiinny, on hoitovaste hyvä.

Hypotyreoosi on verrattain yleinen rhodesiankoirilla. Yhdysvalloissa on vuosina 1974–2015 tutkittu 4684 rhodesiankoiraa hypotyreoosin osalta; näistä 9,9 % on hypotyreoosia sairastavia (9,4 % autoimmuuni hypotyreoosi, 0,5 % idiopaattinen hypotyreoosi) ja 12,6 % epäselviä tapauksia. Tutkituista on ollut 77,5 % terveitä. Rhodesiankoira on sijalla 12 tällä yhdysvaltalaisella hypotyreoosia sairastavien koirien listalla

tämän tilaston perusteella.⁶⁷ Eri maiden rhodesiankoirakasvattajien käymissä keskusteluissa on ilmennyt, että niissä maissa, joissa koiria yleisesti kastroidaan paljon (kuten Yhdysvallat) on hypotyreoosi rhodesiankoirilla suhteellisen yleistä, kun taas maissa, joissa koiria ei kastroida (kuten Tanska) ei hypotyreoositapauksia rhodesiankoirilla juurikaan esiinny. Jalostustoimikunnan vuonna 2015 tekemän terveystarkastuksen mukaan 10 %:lla vastaajien koirista oli jokin kyselyssä erikseen mainittu autoimmuunisairaus. Kilpirauhasen vajaatoimintaa sairasti kyselyn mukaan 5 % koirista. Ruotsissa vuonna 2013 tehdyssä terveystarkastuksessa vuonna 2006 syntyneistä koirista 4 % sairasti kilpirauhasen vajaatoimintaa.⁶⁸ Uusimmassa vuoden 2018 Jalostustoimikunnan tehdyssä terveystarkastuksessa 3 % vastaajien koirista on todettu kilpirauhasen vajaatoiminta.

Kasvaimet, syöpäsairaudet

Rhodesiankoirilla esiintyy myös erilaisia kasvaimia sekä syöpiä. Erilaiset kasvain- ja syöpäsairaudet ovat käytettävissä olevan tiedon mukaan suurin rhodesiankoirien kuolinsyy Suomessa. Yksi yleisimmistä syöväistä on lymfooma eli imukudossyöpä. Mastsolukasvaimet ovat rhodesiankoirien yleisimpiä kasvaimia.

Lymfooma on lähtöisin elimistön lymfosyyteistä. Se on koirien kolmanneksi yleisin kasvainsairaus. Mitään yksittäistä lymfoomaa aiheuttavaa tekijää ei tunneta, mutta useiden geneettisten ja ympäristöperäisten tekijöiden sekä puutteellisesti toimivan immuunipuolustuksen on todettu suurentavan koirien riskiä sairastua lymfoomaan. Sukupuolen ei ole todettu lisäävän merkittävästi sairastumisriskiä. Kirurgia on hyvin harvoin ensisijainen lymfooman hoitomuoto, mutta sairaus on yksi parhaiten solunsalpaajiin vastaavista kasvainsairauksista koirilla.⁶⁹ Lymfooma on yleisempää vanhemmilla koirilla, mutta Suomessa sitä on esiintynyt myös nuoremmilla rhodesiankoirilla (mm. alle 4-vuotiailla).

Mastsolukasvain on koiran yleisin ihokasvain ja toiseksi yleisin koirilla tavattavista pahanlaatuisista kasvaimista. Mastsolukasvain saa alkunsa elimistön mast- eli syöttösoluista. Valtaosa mastsolukasvaimista sijaitsee ihossa, mutta niitä voi esiintyä myös muualla elimistössä. Ihon mastsolukasvainten ulkonäkö vaihtelee huomattavasti ja saatetaan muistuttaa mitä tahansa ihomuutosta. Mastsolukasvainta ei siksi koskaan voida diagnosoida pelkän ulkonäön perusteella. Sen sijaan kasvaimesta otetun ohutneulanäytteen avulla mastsolukasvain on helppo tunnistaa soluliman rakkuloidensa ansiosta. Mastsolukasvainten biologinen käyttäytyminen vaihtelee suuresti ja tärkein ennusteeseen vaikuttava tekijä on mastsolukasvaimen histologinen luokka. Mastsolukasvaimet jaetaan histologisessa luokituksessa hyvin, kohtalaisesti ja huonosti erilaistuneisiin. Hyvin erilaistuneiden kasvainten riski lähettää etäpesäkkeitä on noin 10 % ja kohtalaisesti erilaistuneiden riski lähettää etäpesäkkeitä vaihtelee matalasta kohtalaiseen. Huonosti erilaistuneet mastsolukasvaimet ovat biologisesti aggressiivisia ja lähettävät usein etäpesäkkeitä. Suurin osa mastsolukasvaimista lähettää etäpesäkkeitä ensin paikallisiin imusolmukkeisiin ja sieltä edelleen maksaan ja pernaan. Mastsolukasvainten ensisijainen hoito on kirurginen poisto laajoin marginaalein. Hyvin erilaistuneiden mastsolukasvainten osalta ennuste onnistuneen kirurgisen poiston jälkeen on erinomainen. Kohtalaisesti erilaistuneista kasvaimista 5–20 % uusiutuu tai leviää onnistuneen kirurgisen poiston jälkeen. Huonosti erilaistuneiden mastsolukasvainten hoidossa pelkällä kirurgialla saavutetaan keskimäärin vain noin kymmenen kuukauden elinajan leikkauksen jälkeen. Sätehoidon ja kirurgian yhdistelmä on hyvä vaihtoehto potilaille, joiden hyvin tai kohtalaisesti erilaistunutta kasvainta ei voida poistaa laajoin marginaalein tai jos leikkaushaavan marginaalit ovat jääneet epäpuhtauksiksi. Sätehoidon ja kirurgian yhdistelmällä saavutetaan yleensä usean vuoden tautivapaa ajanjakso. Mastsolukasvaimet esiintyvät iholla ja sen alaisessa kudoksessa vartalolla ja peräaukon seudulla.⁷⁰

Jalostustoimikunnan vuonna 2015 tekemän terveystarkastuksen mukaan 18 %:lla kyselyyn vastanneiden koirista oli tai oli ollut eläinlääkärin diagnosoima kasvain- tai syöpäsairaus. Kyselyn perusteella yleisimpiä kasvain- ja syöpäsairauksia rodussamme ovat nisäkasvaimet (35 %), mastsolusyöpä (22 %) ja lymfooma (17 %). Lisäksi 17 %:lla oli jokin määrittämätön syöpä. Kasvain- tai syöpäsairautta sairastaneista koirista 62 % oli leikattu ja 29 % oli lopetettu syövän vuoksi. Vain yhtä koiraa oli hoidettu sytostaateilla.

⁶⁷) OFA, Orthopedic Foundation for Animals, www.offa.org, thyroid statistic.

⁶⁸) RR Nytt, Ruotsin rhodesiankoirayhdistyksen jäsenlehti, 3/2013.

⁶⁹) ELK Pihlman Hanna. Omistajien näkemys solunsalpaajahoidoista ja niiden vaikutuksista lymfoomaa sairastavien koirien elämänlaatuun –retrospektiivinen tutkimus. Eläinlääketieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto 2009.

⁷⁰) Yli-Rantala 2010.

Vuoden 2018 kyselyn mukaan hyvänlaatuisia kasvaimia oli todettu 36 % vastatuista (14 kpl), nisäkasvaimia 28 % (11 kpl) vastatuista, lymfooma oli diagnosoitu 18 % (7 kpl) vastatuista, 13 % (5kpl) mastsolusyöpä ja yhdellä koiralla määrittelämätön syöpä. Diagnosoiduista koirista 46 % on leikattu, 18 % on lopetettu syövän vuoksi ja 8 % menehtyi syöpään, 12 % koirista on seurannassa ja yhdelle koiralle on annettu sytostaattihoitoa, loput 28 % joko eivät ole vaatineet hoitoa tai ovat seurannassa.

Vuoden 2010-2021 tarkastelujaksolla Jalostustietojärjestelmän kuolinsyytilastojen mukaan rhodesiankoiria on menehtynyt eniten eri kasvainsairauksiin 10/46 kpl. Keski-ikä on myös matalampi kuolinsyiden johtuessa kasvainsairauksista, 5 vuotta 8 kuukautta.

Kuten aiemmin tavoiteohjelmassa on jo todettu, tulisi immunologisten sairauksien lisääntymisen estämiseksi varmistaa rodun monimuotoisuuden ylläpitäminen.

Korvanlehtien reunojen kuivuminen, halkeilu ja haavat

Rhodesiankoirilla esiintyy varsinkin talvella korvanlehtien reunojen kuivumista, halkeilua ja verta vuotavia haavoja, jotka eivät tahdo parantua. Vuonna 2015 tehdyn terveystarkastuksen mukaan kyselyyn vastanneiden koirista 15 %:lla oli esiintynyt korvanlehtien rikkoutumista/halkeilua, kun taas vuoden 2018 terveystarkastukseen vastanneista 39 % oli esiintynyt korvanlehtien rikkoutumista/halkeilua. Ongelma on ollut rodun harrastajien tiedossa jo pitkään ja sen on uskottu johtuvan osittain ohuista korvanlehtistä. Taustalla voi olla myös immunologisia syitä. Joillain rhodesiankoirilla ongelman aiheuttajaksi on diagnosoitu vaskuliitti (verisuonitulehdus), joka on immunologinen sairaus. Tietoa siitä, onko vaskuliitti näillä koirilla syy vai seuraus, ei ole. Patologit ovat tunnistaneet rhodesiankoirilta trombovaskulaarista korvanlehtien kärkien nekroosia (ELL Seppo Saaren suomennos). Rhodesiankoiria, joilla on toistuvasti vuotavia haavoja korvien kärjissä ei tule parittaa keskenään.

Muita rodussa esiintyviä vikoja ja sairauksia

Dermoid sinus⁷¹

Rhodesiankoirapentueissa esiintyy dermoid sinusta. Se on yhteydessä rodunomaiseen sikiöaikaiseen kehityshäiriöön, jonka vuoksi rodulla on sille tyypillinen ridge. Dermoid sinus on alkionkehityksen aikana muodostuva neurakanavan umpeutumishäiriö. Se on ihon epiteelikudosten muodostama putkimainen yhteys syvempiin kudoksiin ja esiintyy yleensä selkärangan alueella. Putkeen kerääntyy eritteitä, mikä altistaa koiran vakaville ja invalidisoiville infektioidille. Pentuseurannoissa kasvattajien antamien tietojen mukaan 2011-2020 syntyneistä pentueista 3 %:lla todettiin dermoid sinus. Vuosina 2019 ja 2020 syntyneissä pentueissa ei ole raportoitu yhtään dermoid sinus -tapausta. Pentueet tulee tutkia dermoid sinusten varalta heti syntymän jälkeen ja yhä uudelleen pentujen luovutukseen asti. Dermoid sinus tuntuu sormin tunnusteltaessa kireänä putkimaisena säikeenä nahan ja lihaskerrosten välillä. Se sijaitsee yleisimmin niskan alueella ridgen yläpuolella, mutta se voi olla myös pään alueella tai lanti- on alueella lähellä hännän tyveä. Satunnaisesti dermoid sinus voi sijaita myös hännässä tai varsinaisen ridgen alueella. Sinus voi olla myös ”reiätön”; tuolloin siinä ei ole ihon pinnalle ulottuvaa putkimaista aukkoa ja se voi olla vaikeammin havaittavissa. Saksalainen eläinlääkäri Thomas Laube on operoinut 680 dermoid sinusta. Hänen näkemyksensä mukaan suurin osa aukottomista sinuksista on syntynyt liian kovaotteisen sinus-tarkistuksen johdosta sinuksen katkettua käsittelyssä.⁷³

Suomessa dermoid sinus –pennut yleensä leikataan. Ne koirat, joilta DS on Suomessa leikattu voivat hyvin, eikä DS tai sen leikkaus ole vaikuttanut näiden koirien elämään. Koira, jolta dermoid sinus poistetaan kirurgisesti, tulee EJ-rekisteröidä. Dermoid sinuksen osalta tulee huomioida, että kaikkia sinuksia ei välttämättä voida operoida onnistuneesti. Tällöin pentu tulee lopettaa. Dermoid sinuksen tarkka periytymistapa ei ole tiedossa. Ilmeisesti vika ei kuitenkaan siirry yhden peittyvästi ilmenevän geenin kautta, vaan taustalla on useampia geenejä. On esitetty näkemyksiä, joiden mukaan mahdollinen ridgettömien koirien jalostuskäyttö vähentäisi DS:n esiintymistä. Ulkomaisilta rhodesiankoirakasvattajilta on kuitenkin saatu tietoa, että myös ridgettömillä koirilla esiintyy sinuksia.

⁷¹) Salmon Hillbertz, NHC, 2005.

⁷²) SRRS, www.srrs.org

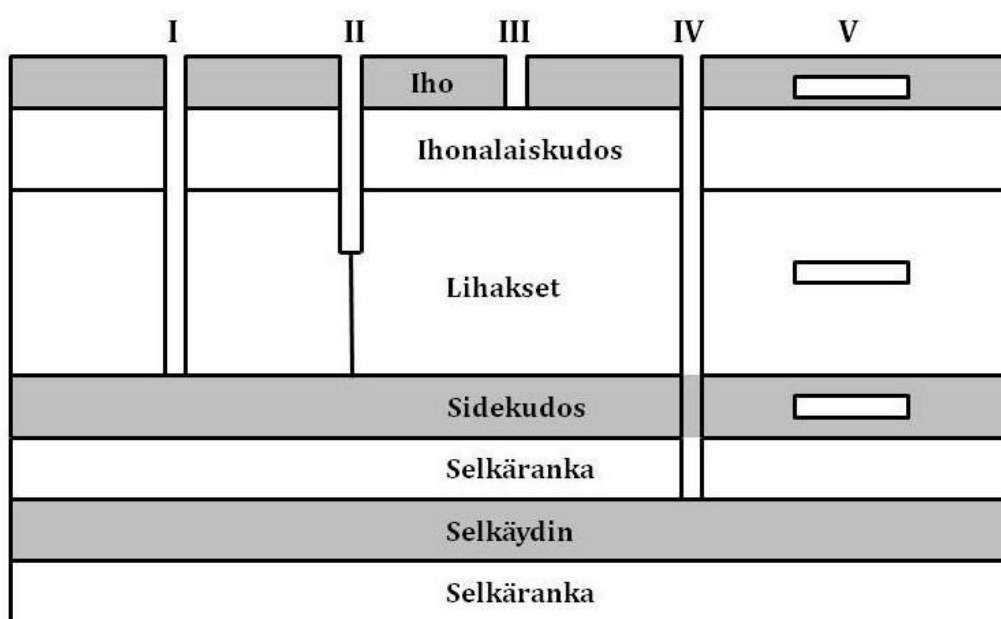
⁷³) Thomas Laube, RRWC 2016

Tiedetään myös, että on olemassa sellaisia ridgellisiä yksilöitä, joilla on erittäin paljon jälkeläisiä ja näillä kaikilla jälkeläisillä on ridge. Näillä jälkeläisillä ei kuitenkaan ole esiintynyt lainkaan dermoid sinuksia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö dermoid sinuksia voi esiintyä toisen polven jälkeläisissä.

Sekä australialaisen että ruotsalaisen⁷⁴ tutkimuksen mukaan riittävällä foolihapon saannilla on merkitystä dermoid sinuksien esiintymiseen. Ihmisillä tehdyn tutkimuksen mukaan on todettu, että foolihapolla ja sen riittävällä saannilla on merkitystä neuraalikanavan normaalissa sulkeutumisessa. Tutkijat halusivat selvittää foolihapon merkityksen myös rhodesiankoirien dermoid sinusten muodostumisessa. Australialaiseen tutkimukseen osallistui vuoteen 1996 mennessä 51 pentuetta, joissa oli yhteensä 429 pentua. Tutkimuksessa tarkkailtiin narttujen ruokintaa tiineysaikana. Normaalisti ruokituilla nartuilla oli dermoid sinuksia 16 % pennuista. Niillä nartuilla, joille lisättiin foolihapon osuutta ruokinnassa, oli sinuksia 4,2 %:lla pennuista.

Näistä niillä nartuilla, jotka saivat foolihapon suoraan kasvispitoisesta ravinnosta (ei esim. tabletteina), ei pennuilla esiintynyt sinuksia ollenkaan.⁷⁵

Kuva 3: Alla olevassa kuvassa havainnollistetaan erilaisia dermoid sinuksen muotoja⁷⁶. Yleisimmät rhodesiankoirilta leikatut dermoid sinukset ovat tyyppiä I ja II:

Lauben 680 koiran otoksessa, joka sisältää myös muita kuin puhtaita rhodesiankoiria, 50 % sinuksista oli niskan alueella ja 40 % hännässä. Korvien tyvessä sijaitsi 9,5 % ja ridgen alueella 0,5 % kaikista sinuksista. Laube on löytänyt myös ridgettömiltä koirilta sinuksia, niin rhodesiankoirilta kuin sekarotuisiltakin, joissa on ollut rhodesiankoiraa sekä minibullterriereiltä. Lauben operoimista koirista 40 %:lla on ollut useampi kuin yksi sinus, ja enimmillään niitä on yhdellä koiralla ollut yhdeksän. Lauben otoksessa tyyppiä I edusti 60 % sinuksista ja tyyppiä 2 edusti 20 % sinuksista. Laube ei ole havainnut eroja sinusten esiintyvyydestä urosten ja narttujen välillä.

Vuoden 2018 terveystarkastuksen mukaan dermoid sinus oli todettu 3 %:lla vastatuista koirista, kaikissa tapauksissa dermoid sinus oli sijainnut koiran niskan alueella. Yhdellä vastatuista koirista oli kaksi dermoid sinusta niskan alueella. Yhtä dermoid sinusta lukuun ottamatta dermoid sinukset oli todettu ennen luovutusikää eikä koirille ollut aiheutunut sinuksista terveys haittaa. Dermoid sinukset oli leikattu 7-10 viikon ikäisiltä pennuilta ja yhdeltä 6 kk ikäisenä. Vuoden 2015 terveystarkastuksessa hajontaa dermoid sinusten sijainnin osalta oli enemmän: 78 % niskan alueen dermoid sinuksia, 11 % hännän alueen ja 11 % hännän

⁷⁴) Bergman, Ingrid 2008.

⁷⁵) Roberts, John G, Dr & Nicholls-Grzemeski, Felicity A.

⁷⁶) Bergman, Ingrid 2008.

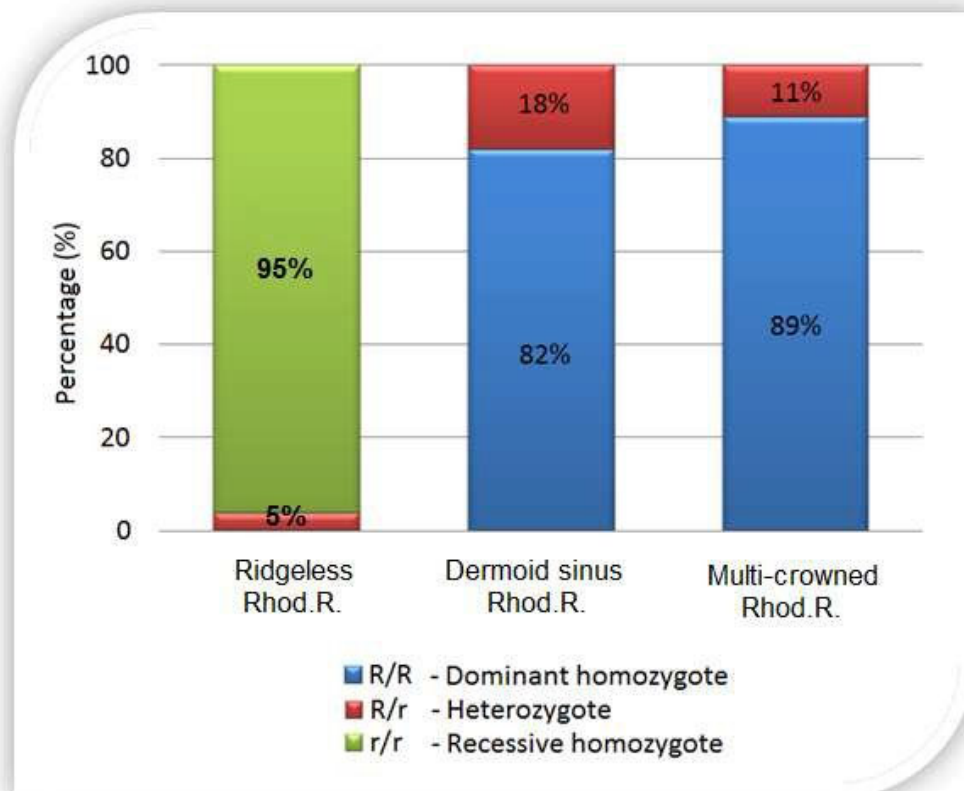
tyven dermoid sinuksia. Myöskin vuoden 2015 terveystarkastuksessa kaikki DS:t oli operoitu, eivätkä koirat olleet kokeneet terveyshaaitta dermoid sinuksen vuoksi.

Hannoverin yliopistossa Saksassa on yhteistyössä DZRR:n (Deutschen Züchtergemeinschaft Rhodesian Ridgeback) kanssa käynnissä tutkimus, jossa yritetään kehittää geenitesti, jolla sinus-kantajat voitaisiin tunnistaa. Tutkimus on yhä kesken. Vuonna 2020 GenoCan laboratorio julkaisi tutkimuksen, jossa oli testattu yhteensä n. 230 pentua, joista 11 dermoid sinus-pentua sekä 9 multikruunuista pentua. Tutkimustulokset osoittavat, että dermoid sinuksella ja multikruunuilla on yhteys kahteen ridge-geeniin (R/R, Dominant homozygotes) kts. kuva.

Kuva 4: Dermoid sinuksen esiintyvyys ridgettömillä ja multikruunuilla rhodesiankoirilla

Proportion of Rhodesian Ridgebacks with Dermoid sinus and ridge faults

Based on research, updated 2020

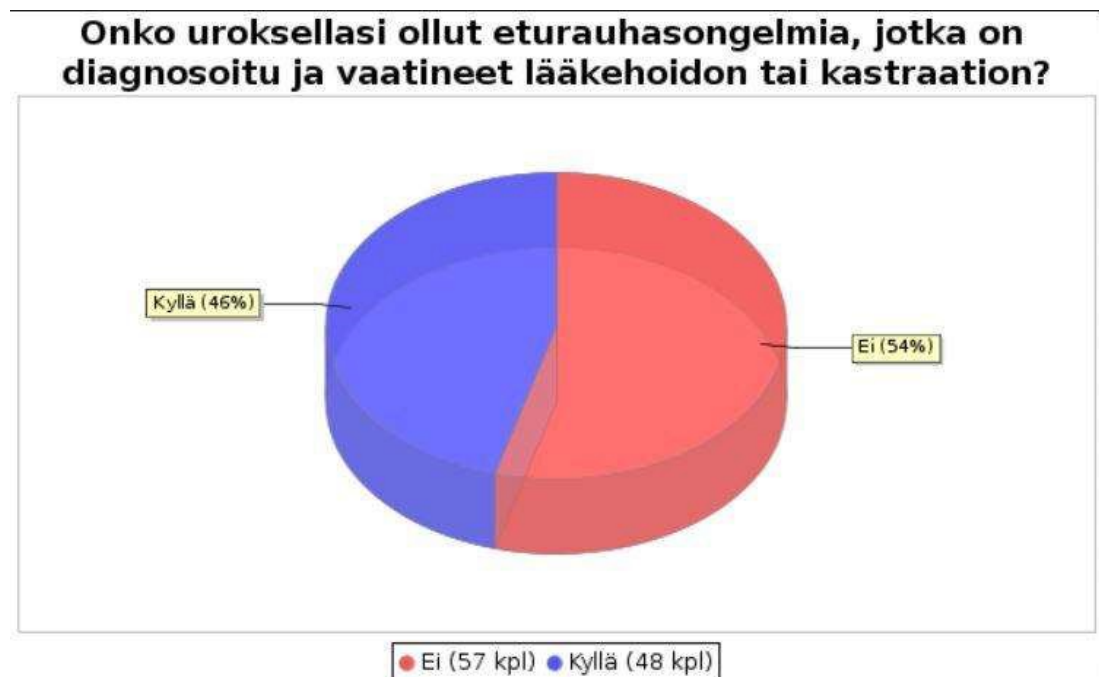
Eturauhasongelmat

Eturauhasongelmat ovat viimeisimmän jäsenistölle tehdyn kyselyn perusteella rhodesiankoirilla melko yleisiä. Jalostustoimikunta teki eturauhasongelmista jäsenistölle kyselyn vuonna 2020, johon saatiin vastauksia yhteensä 110 kappaletta. Kyselyyn vastanneista uroksista jopa 48:lla oli ollut eturauhasvaivoja. Tämä käsittää 46 % kaikista vastanneista rhodesiankoirista, mikä on huolestuttavan paljon, vaikka

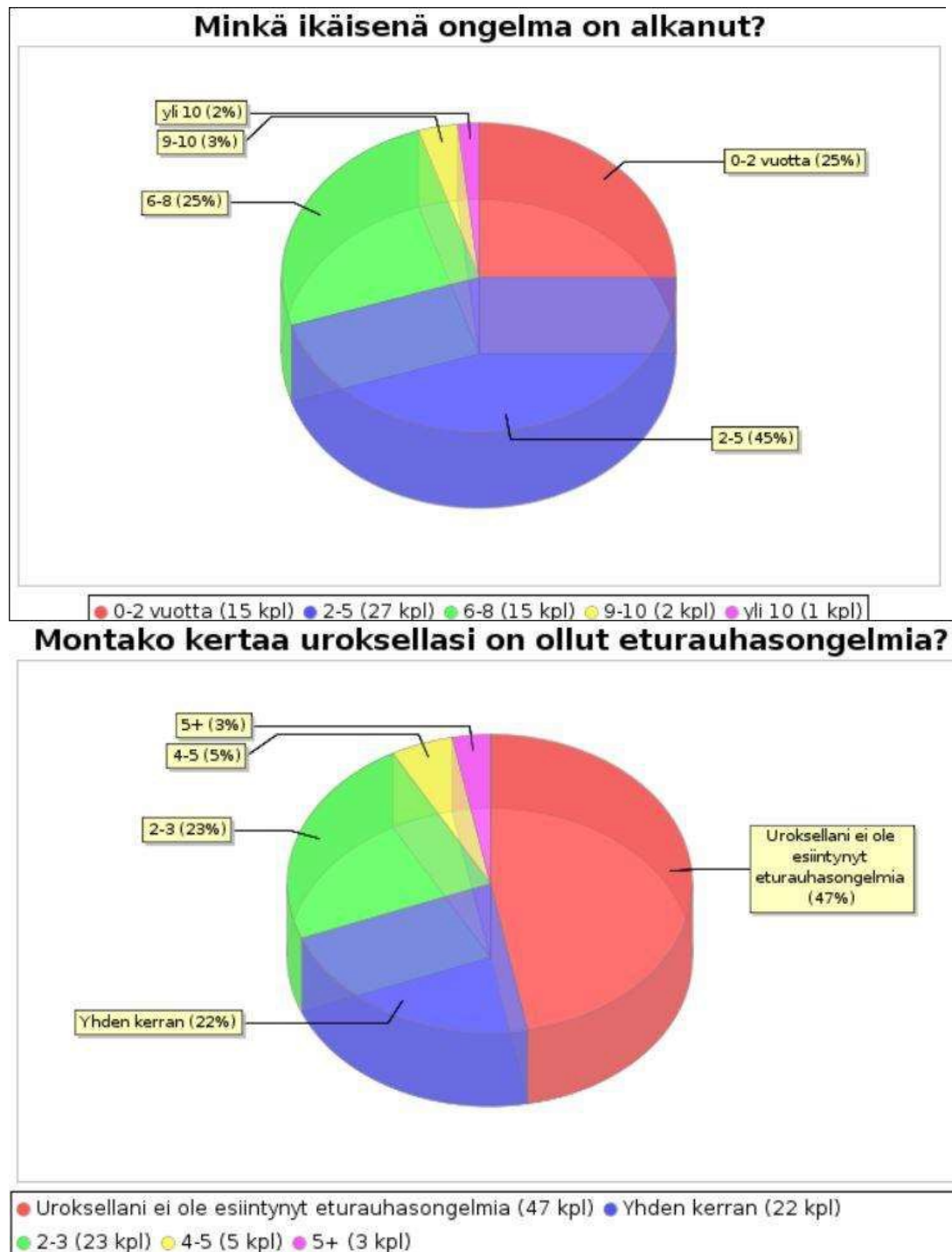
huomioitaisiin kyselyyn todennäköisesti osittain valikoitunut vastaajakunta. Suurimmalla osalla rhodesiankoirista eturauhasongelmat alkoivat jo nuorena, mikä poikkeaa yleisestä käsityksestä, jonka mukaan kyseessä olisi enemmän iäkkäämpien koirien vaiva. Kyselyymme vastanneista eturauhasongelmaisista koirista lähes puolella (45 %) ongelmat alkoivat 2–5-vuotiaina. Vain 5 %:lla rhodesiankoirauksista eturauhasongelmat alkoivat yli 9-vuotiaina. Kaikista kyselyyn vastanneista uroksista eturauhasongelmia oli esiintynyt enimmäkseen vain kerran (22 %) tai alle kolme kertaa (23 %). Vastanneista 47 %:lla ongelmia ei ollut esiintynyt. Toistuvuuslukuihin on todennäköisesti osaltaan vaikuttanut se, että 24 (24 % eturauhasongelmaisista) koiraa oli kastrotu eturauhasongelmien vuoksi ja kastrotinti-iat ovat ongelmasta kärsineillä koirilla eniten edustettuina samoina ikäkausina kuin ongelmiakin eniten esiintyi.

Osa eturauhasongelmista saattaa periytyä, joten mahdolliset eturauhasongelmat on hyvä huomioida jalostusvalintoja tehdessä.

Kuva 5: Eturauhasongelmien prosenttijakauma eturauhaskyselystä

Kuva 6: Prosenttijakauma missä iässä ongelma on esiintynyt ja kuinka monta kertaa

Eturauhasen tulehdus uroksella oireilee virtsan tiputtelulla, virtsa on tällöin usein veristä. Tulehduksen tai kasvaimen vuoksi suurentunut eturauhanen voi vakavammissa tapauksissa aiheuttaa jopa ulostamis- ja virtsaamisvaikeuksia. Tavallisimmin eturauhas-tulehdusta hoidetaan hormonihoidoin ja pitkittyneissä tapauksissa, joihin lääkehoidot eivät ole auttaneet, voidaan uros kastroida. Jalostusuroksen hedelmällisyys

todennäköisesti alenee, mikäli se sairastaa eturauhastulehdusta, varsinkin hormonihoiton jälkeen siittiötuotanto häiriintyy jopa usean kuukauden ajaksi. Vuonna 2015 tehdyn terveystarkastuksen mukaan 5 %:lla kyselyyn vastanneiden uroksista oli ollut eturauhastulehdus, kun taas vuonna 2018 terveystarkastuksen mukaan 13 % vastanneiden uroksista oli ollut eturauhastulehdus. Eturauhastulehdukset ovat siis nousussa rodun keskuudessa. Vuonna 2020 Jalostustoimikunta julkaisi Eturauhaskyselyn. Vastanneista 111 uroskoirasta 46 %:lla on todettu eturauhasongelmia, jotka ovat vaatineet hoitoa.

Degeneratiivinen myelopatia

Degeneratiivinen myelopatia (DM) on selkäytimen etenevä rappeumasairaus. Se on tyypillisesti suurten koirarotujen sairaus, jota esiintyy myös rhodesiankoirilla. Sairastuneet koirat ovat tyypillisesti keski-ikäisiä tai vanhoja. Sairausten oireita ovat takajalkojen heikkous ja koordinoimattomat takaliikkeet, jotka pahenevat taudin edetessä. Sairauteen ei ole olemassa hoitoa, mutta fysioterapialla taudin oireiden etenemistä voidaan hidastaa. Taudin varmistamiseksi on olemassa geenitesti.⁷⁷

Yhdysvaltalaisen Orthopedic Foundation for Animals, OFA:n sivuilta löytyvän tilastitiikan mukaan rhodesiankoiria on vuosina 1974–2020 testattu 4323 kpl, joista terveitä on ollut 59,3 % (koira on saanut molemmilta vanhemmiltaan normaalin geenin, homotsygootti N/N), DM-geenin kantajia 35,3 % (koira saanut toiselta vanhemmaltaan mutatoituneen geenin, heterotsygootti A/N) ja riskissä sairastua (”at risk”) 5,4 % (koira saanut molemmilta vanhemmiltaan mutatoituneen geenin, homotsygootti A/A). Koirat, jotka luokitellaan ”riskissä sairastua” – kategoriaan, ovat geneettisesti DM-sairaita, mutta eivät vielä välttämättä osoita oireita sairaudesta. Orthopedic Foundation for Animals suosittelee, että koska rodussa on kantajien määrä niin suuri, ei näitä poisteta jalostuksesta. Muuten menetettäisiin erittäin suuri osa koiria, jotka muilla tavoin voivat antaa toivottavia ominaisuuksia rodulle. Jos kantajaa (A/N) käytetään jalostukseen, tulee parituskumppanin olla terve (N/N).⁷⁸ Geenitestituloksen tulee tosin olla vain yksi vaikuttavista tekijöistä jalostusvalintoja tehtäessä. On suositeltavaa, että jalostukseen käytettävät koirat ovat virallisesti geenitestattu DM osalta.

Muualla maailmassa ei rhodesiankoiria ole testattu siinä määrin, että voitaisiin vetää johtopäätöksiä siitä, onko kantajien määrä yhtä suuri kuin Yhdysvalloissa. Tarkkaa tilastoitua ja kerättyä tietoa testatuista koirista ei ole. Suomessa ei tiedetä olleen yhtään sairastunutta koiraa. Geenitestien perusteella Suomessa on kuitenkin joitakin DM-kantajia.

Rhodesiankoirien perinnöllinen sydämen rytmihäiriö (engl. Inherited arrhythmia)⁸⁰

Rhodesiankoirien perinnöllinen sydämen rytmihäiriö (RR IVA) on perinnöllinen sairaus, joka aiheuttaa toimintahäiriöitä sydämen johtoratajärjestelmässä ja siten ennen aikaisia kammiolyöntejä. Vakavissa tapauksissa nämä epänormaalit sydämenlyönnit saattavat johtaa äkkikuolemaan. Pahimmillaan sairaus on 4–36 kuukauden iässä ja näyttäisi, että monilla koirilla rytmihäiriöt häviävät sen jälkeen iän myötä itsestään. Rytmihäiriöitä on yhtä paljon uroksilla ja nartuilla.

Viime vuonna julkaistiin tutkimus (Meurs ym. 2016), jossa oli mukana 25 rhodesiankoiraa sellaisesta verilinjasta, jossa oli esiintynyt sydänperäisiä äkkikuolemia. Tutkimuksessa tutkittiin läheiset sukulaiskoira neljälle sellaiselle rhodesiankoiralle (1 narttu ja 3 urosta, ikä 7–12 kk), jotka olivat kuolleet äkillisesti sydänperäisesti. Kahdestakymmenestä yhdestä osallistuneesta lähisukulaiskoirasta 8 koiralla havaittiin kammioperäistä takykardiaa (tiheälyöntisyys; 90–8700 ennen aikaisista kammiolyöntiä 24 tunnin aikana). Kliinisiä sydänsairauden merkkejä tai muutoksia sydämen rakenteessa ei löytynyt. Näiden kahdeksan koiran vanhemmilta viidellä kuudella ei löydetty rytmihäiriöitä. Tutkimuksen mukaan RR IVA periytyy todennäköisesti autosomaalisesti resessiivisesti, vaikkakaan sairauden dominanttia periytymistään ei ihan pystytä poissulkemaan tutkimusryhmän pienuudesta johtuen.

Rytmihäiriöiden taustalla oleva geenimutaatio voidaan testata koirasta. Tuloksen perusteella ei kuitenkaan voida sanoa, mikä koira sairastuu ja mikä ei. Noin 60 %:lla geenimutaation kantajista on rytmihäiriöitä, mutta

⁷⁷) Saksanpaimenkoirien jalostuksen tavoiteohjelma 2010.

⁷⁸) Orthopedic Foundation for Animals, OFA, Yhdysvallat. www.offa.org, 17.1.2012.

⁸⁰) Meurs ym. 2016, RR Inherited Arrhythmia (RR IVA)-webinar

näistäkin suurin osa elää terveesti ja rytmihäiriöt häviävät iän myötä. Vain erittäin pieni (tunnistamaton) joukko rytmihäiriöitä sairastavista koirista on äkkikuoleman vaarassa, sillä riskiin vaikuttavat monet ympäristötekijät kuten liikunta. Suosituksena asiaa tutkineelta yliopistoryhmältä on, että riskigeenin kantajat tutkittaisiin satunnaisesti Holter-menetelmällä 6-30 kuukauden iässä, jotta nähtäisiin, onko koiralla seuranta- tai lääkitystä vaativia epänormaaleja sydämenlyöntejä. Homotsygoottien kantajien käyttöä jalostuksessa tulisi harkita, heterotsygootit kantajat voidaan yhdistää ei-kantajaan tai Holterissa terveeksi todettuun heterotsygoottiin. Kaiken kaikkiaan tarvitaan kuitenkin parempaa ymmärrystä siitä, millä yksilöillä rytmihäiriö menee iän mukana ohi ja mitkä yksilöt ovat äkkikuoleman vaarassa ennen kuin voidaan sanoa, missä määrin riskigeenin kantajat kannattaa jättää pois jalostuksesta.

Kivesviat

Kivesvika tarkoittaa sitä, että uroksen toinen tai molemmat kivekset eivät ole laskeutuneet kivespusseihin. Laskeutumaton kives sijaitsee vatsaontelossa (ns. piilokives) tai nivuskanavassa.

Kivesvikoja esiintyy rhodesiankoirilla, mutta ei ongelmallisessa määrin. Kivesvikoja pidetään väistyvästi perinnöllisinä ja kivesvikaista urosta ei saa käyttää jalostukseen. Kivesvikaisen uroksen jälkeläisiä ei rekisteröidä. Näytellyssä kivesvikainen uros saa laatuarvostelun, mutta lautupalkinto on aina hylätty.

Pentueseurannan mukaan 1,3 %:lla vuosina 2006-2015 syntyneistä rhodesiankoirauroksista on ollut kivesvikoja. Vuosien 2011-2020 pentueseurantojen mukaan 339 rekisteröidyistä rhodesiankoirauroksista 5% (17kpl) on ollut kivesvika.

Häntämutkat

Synnynnäinen häntämutka on nikamaepämuodostuma hännässä ja se liittyy luun muodostumisen häiriöihin. Kaksi tai useampi nikamaa liittyy toisiinsa viallisesti kulmautuneina. Häntämutkien katsotaan olevan selvästi periytyviä. Selvimät häntämutkat ilmenevät jo vastasyntyneillä pennuilla. Pentueseurantatietojen mukaan 7 %:lla vuosina 2011-2020 syntyneistä rhodesiankoirapennuista on ollut häntämutka. Pieniä, hännän päässä olevia nikamamuutoksia voidaan tunnustelemalla todeta usein vasta koiran ollessa 2-3-vuotias, koska hännänpää luutuu hitaasti. Häntämutka sellaisenaan ei aiheuta koiralle vaivaa. Häntämutkaisen rhodesiankoiran jalostuskäyttö on sallittua. Häntämutkakoiria suositellaan yhdistämään vain sellaiseen koiraan, jolla itsellään tai jonka lähisuvussa ei ole häntämutkia.

EOAD

Rhodesiankoirilla esiintyy jonkin verran varhaisiän kuuroutta, early onset adult deafness. Suomessa ei tietävästi ole yhtään kuuroa rhodesiankoiraa. EOAD:a on tutkittu Yhdysvalloissa, mutta tutkimus on edelleen kesken, eikä statistiikkaa ole vielä saatavilla. Norjan rhodesiankoirayhdistys on kerännyt listaa tutkimustuloksista. Listalla on norjalaisten koirien lisäksi jonkin verran muunmaalaisia koiria. Norjassa on tietävästi muutamia kuuroja yksilöitä. Muiden maiden tilanteesta ei ole tietoa.

Ylimääräiset ripset

Ylimääräisten ripsien (distichiasis ja ektooppinen cilia) karvatuppi sijaitsee luomirauhasessa tai sen vieressä. Distichiasiksessa, joka on näistä lievempi, karva kasvaa ulos luomen vapaasta reunasta. Oireet riippuvat karvan paksuudesta ja kasvusuunnasta. Ohuet, ulospäin suuntautuvat karvat aiheuttavat tuskin lainkaan oireita, paksummat ja silmän pintaan osuvat karvat sitä vastoin voivat aiheuttaa eriasteisia ärsytysoireita: lievää vuotamista ja räpyttelyä tai voimakkaampia kipuoireita ja jopa sarveiskalvovaurioita. Ripsiä voi irrota ja kasvaa takaisin karvan vaihtumisen yhteydessä.

Ektooppinen cilia kasvaa luomen sisäpinnan sidekalvon läpi ja aiheuttaa lähes aina voimakkaat kipuoireet (siristys, hankaaminen ja vetistys) ja sarveiskalvovaurioita.

Hoitona on tarvittaessa ripsien nyppiminen (ripset kasvavat takaisin) tai karvatuppien tuhoaminen joko polttamalla tai jäädyttämällä (distichiasis) tai ripsen ja karvatupen poistaminen kirurgisesti (ektooppinen cilia). Ylimääräisten ripsien merkitys koiralle on usein melko vähäinen, jolloin koiria voi perustellusta syystä käyttää jalostukseen, mutta mieluiten terveen kumppanin kanssa. Vakavia tapauksia (ektooppinen cilia ja selkeitä oireita aiheuttavat distichiat) ei kuitenkaan pidä käyttää jalostukseen.

Entropion eli luomen sisäänkiertymä⁸¹

Entropion on tavallisimmin alaluomessa esiintyvä virheasento, jolloin luomi kiertyy sisäänpäin aiheuttaen silmän pinnan ärtymistä luomen karvojen/ihon osuessa silmän pintaan. Tyypillinen oire on silmän kyynelehtiminen roskan tunteen takia. Lyhytkuonoisilla koiraroduilla entropion esiintyy tavallisimmin nenänpuoleisessa alaluomessa, jolloin myös alaluomen kyynelkanavan aukko kiertyy liiaksi sisään, eikä siten viemärovi kyyneliä normaalisti. Tämä lisää kyynelehtimistä. Isommilla koiraroduilla entropion voi liittyä liian suureen luomirakoon (makroblepharon), jolloin alaluomi rullaa sisäänpäin tyypillisesti korvanpuoleisesta osasta. Lisäksi pään ihon runsas poimuisuus aiheuttaa luomien sisäänkiertymää.

Pahimmillaan kiertymä aiheuttaa silmän sarveiskalvon haavautumista ja siten voimakasta kipua. Oireina ovat tällöin kyynelehtimisen lisäksi silmän punoitus ja siristely. Lievimmillään entropion ei aiheuta näkyviä oireita. Pidemmän jatkuva sarveiskalvon ärsytystä johtaa sarveiskalvon nenänpuoleisen kulman pigmentoitumiseen (pigmentary keratitis), jota esiintyy erityisesti lyhytkuonoisilla kääpiörotuisilla koirilla.

Ektropion / makroblepharon⁸²

Luomen uloskiertymä (ektropion) ja liian suuri luomirako (makroblepharon) ovat melko tavallisia löydöksiä erityisesti suurilla koiraroduilla. Pahimmillaan luomiraot ovat niin suuret, että ala- ja yläluomi ovat keskeltä uloskiertyvät ja reunoilta sisäänkiertyvät. Tällöin luomien rakenne muistuttaa timanttia ja siitä käytetäänkin diamond eye -nimitystä.

Pään suuri koko, ”numeroa liian suuri iho”, isohko silmäkuoppa ja siihen suhteessa liian pieni silmämuna aiheuttavat epäsuhteen, jolloin silmäluomen reunat eivät enää asetu sievästi silmää vasten, eivätkä siten toimi normaalisti. Nenänpuoleinen kulma voi olla poikkeuksellisen avoin pitkäkuonoisilla koiraroduilla, jolloin siihen kertyy runsaasti eritteitä. Esiin pilkottavien luomien sisäpintojen ja silmämunan sidekalvot ovat alttiita vedolle, pölylle ja UV-säteilylle ja toistuvat sidekalvon tulehdukset ovat tyypillisiä. Kyynelen levittyminen voi olla puutteellista ja siten sarveiskalvojen pinnat voivat ahavoitua ja tulehtua. Vanhemmiten ihon elastisuuden muuttuessa luomet alkavat roikkua usein entistä pahemmin. Tavallisimmin alaluomi on osin irti silmän pinnasta ja uloskiertyvä (ektropion), mutta myös yläluomi voi alkaa roikkua silmän päällä, aiheuttaen ongelmia näkökyvylle.

Makroblepharonia voi esiintyä myös kääpiöroduilla. Näillä roduilla on usein suhteessa liian matala silmäkuoppa ja liian suuri silmämuna. Tällaisella potilaalla ilme on lepotilassakin ”pelästynyt tai mulkoileva” johtuen valkean korvakalvon (”valkuaisen”) näkymisestä kauttaaltaan silmän reunoilla. Luomien sulkeminen voi olla puutteellista ja sarveiskalvon vauriot tyypillisiä. Pahimmillaan liian suuret luomiraot yhdessä matalan silmäkuopan ja liian suuren silmämunan kanssa altistavat silmän ulospullahdukselle (proptosis) tappelun/kolarin yhteydessä.

Samoin kuin entropion/trichiasis -koiria, lieviä ektropion/makroblepharon-diagnoosin saaneita koiria voi käyttää jalostukseen, mutta parituskumppaniksi on valittava em. vaivan suhteen terve yksilö. Vakavista oireista kärsiviä ja operoituja yksilöitä ei pidä käyttää jalostukseen lainkaan.

⁸¹) Suomen Kennelliiton silmäsairaustyöryhmä,

Jalostussuositukset mukailevat [ECVO:n Hereditary Eye Disease Committeeen suosituksia \(ECVO Manual\)](#)

⁸²) Suomen Kennelliiton silmäsairaustyöryhmä,

Jalostussuositukset mukailevat [ECVO:n Hereditary Eye Disease Committeeen suosituksia \(ECVO Manual\)](#)

Epilepsia⁸³

Juveniili myokloninen epilepsia (JME) on rhodesiankoirilta vuonna 2015 tunnistettu vakava perinnöllinen epilepsian muoto. Sairauden aiheuttaa yhden geenin mutaatio. Sairaudesta tyypillisesti 6 vko:n - 18 kk:n iässä ja aiheuttaa koiralle lihasnykäyksellisiä kohtauksia. Vuonna 2017 julkaistussa tutkimuksessa 38 % koirista sai yleistyneitä, toonis-kloonisia kohtauksia kuuden kuukauden sisällä sairastumisesta. Noin kolmanneksella tutkimuksessa mukana olleista juveniilia myoklonista epilepsiaa sairastavista koirista sairaus oli fotosensitiivinen. (Wielander et al 2017). Sairastuneet yksilöt vastaavat lääkitykseen vaihtelevasti. Sairaudesta periytyy autosomaalisen resessiivisesti, ja geenitestin avulla myös kantajien jalostuskäyttö on mahdollista.

Suomessa rhodesiankoirilla on todettu epilepsiaa vain muutamilla yksilöillä. Vuonna 2015 Munchenin yliopistolla käynnistyi rhodesiankoirien epilepsiaa koskeva tutkimus. Tutkimus sai alkunsa, kun professori Andrea Fischerin vastaanotolle oli ollut samankaltaisia oireita omaavia rhodesiankoiria. Tutkimuksessa löytyi joukko koiria, joilla oli uniikki, myokloninen epilepsia-fenotyyppi. Koirilla ilmeni voimakkaita lihasnykäyksiä niiden ollessa rentoutuneita, raukeita tai unessa. Osa koirista sai kohtauksia myös seisaallaan. Joillain koirista sairaus oli fotosensitiivinen, eli kohtaus saatiin laukaistua esimerkiksi vilkkuvalla valolla. Muutamalla ilmeni myöhemmin myös muita kohtausmuotoja, kuten yleistyneitä toonisia, kloonisia tai toonis-kloonisia kohtauksia. Myokloniset kohtaukset varmistuivat sairaiden koirien video-EEG-kuvasta; mittauksissa verokkiryhmänä toimineilla terveillä koirilla ei ilmennyt mitään vastaavaa. Mikään koirille tehdyistä tutkimuksista (MRI, CSF, neurometabolinen tutkimus) ei viitannut piilevään rakenteelliseen tai aineenvaihdunnalliseen aiheuttajaan. Sukupuuanalyysin perusteella sairauden arveltiin olevan perinnöllinen.

Tutkimuksen kohteena olevaa lapsuus- tai nuoruusiässä puhkeavaa myoklonista epilepsiaa esiintyy myös ihmisillä. Ihmisten nuoruusiän myokloniseen epilepsiaan on liitetty useampi mutaatio eri geeneissä, mutta rhodesiankoirilla myoklonisen epilepsian aiheuttavaa mutaatiota tai geeniä ei ole ennen liitetty sairauteen. Rhodesiankoirien mutaation arvellaan sen levinneisyyden perusteella tapahtuneen jo useita sukupolvia sitten, mahdollisesti jo rotua luotaessa. Tutkimuksessa mukana olleet rhodesiankoirat ovat sairastuneet 9 viikon – 18 kuukauden ikäisenä median ollessa 6 kuukautta. Myokloniselle epilepsialle tyypillistä ovat useimmiten levossa tapahtuvat voimakkaat lihasnykäykselliset kohtaukset. Oireet voivat etenkin sairauden alkuvaiheessa olla myös hyvin lieviä, ja saattavat silloin jäädä omistajalta jopa huomaamatta. Tutkimuksessa mukana olleet rhodesiankoirat ovat vastanneet lääkitykseen vaihtelevasti, ja elinennusteen antaminen on osoittautunut haasteelliseksi yksilöiden välisten erojen ollessa suuria.

Tutkimuksen edetessä Helsingin Yliopistossa aloitettiin sairauden perinnöllisyyden kartoittaminen. Syksyllä 2015 perinnöllisyyden kartoittamisessa tehtiin läpimurto, kun tutkimusryhmä onnistui tunnistamaan rhodesiankoirille myoklonista epilepsiaa aiheuttavan geenimutaation. Tutkimuksessa on oli syksyyn 2016 mennessä tutkittu 610 rhodesiankoiran verinäyte, joista Suomessa näytteen on antanut noin 200 koiraa.

Suomen populaatiosta on siis tutkittu merkittävä osa. Näytteistä 130 on otettu sveitsiläisistä rhodesiankoirista. Tähän mennessä jokainen koira, jolla mutaatio on homotsygoottina, on ollut myös kliinisesti sairas. Sairaiden osuus on noin 5 %. Sairaiden määrässä on todelliseen tilanteeseen verrattuna yllätyksellistä, sillä tutkimuksiin on pyritty saamaan erityisesti kliinisesti sairaita koiria. Kantajien määrä on syksyyn 2016 mennessä testatuissa koirissa noin 15 %. Joka tapauksessa kantajien määrä 15 % on Suomenkin kannassa merkittävä. Suomen kantajista valtaosa on oletettavasti peräisin Suomen kannalle erittäin merkityksellisestä uroksesta Apalachee Umqolo Of Pronkberg. Sama uros esiintyy laajasti ympäri Eurooppaa kantajien ja sairaiden yksilöiden sukutauluissa. Kantajalinjoja on useita. Sairaita koiria on toistaiseksi löytynyt eniten Englannista ja Saksasta, mutta ainakin myös Ruotsissa, Hollannissa, Ranskassa, Kroatiaassa, Latviassa ja Venäjällä on sairastuneita yksilöitä. Saman pentueen koirista jopa puolet on sairastunut.

Myoklonisen epilepsian periytymistapa on autosomaalisen resessiivinen. Yksilön tulee saada mutaatio molemmilta vanhemmiltaan, jotta se sairastuisi. Resessiiviselle periytymiselle on tyypillistä se, että ominaisuus voi periytyä useiden sukupolvien yli ilman että se tulee näkyviin. Periytymiselle on olemassa kaavio todennäköisestä periytymisestä, mutta tähän jakaumaan vaikuttaa aina myös sattuma. Yhdistettäessä kantaja mutaatiosta vapaaseen terveeseen yksilöön saadaan laskennallisesti 50 % terveitä ja 50 % kantajia. Kantajan yhdistäminen toiseen kantajaan tuottaa suurella todennäköisyydellä terveiden ja kantajien lisäksi myös sairaita yksilöitä.

⁸³) <https://www.pnas.org/content/114/10/2669>

Myoklonista epilepsiaa sairastavaa koiraa ei tule käyttää jalostukseen. Kantajaa sen sijaan ei tarvitse sulkea pois jalostuksesta. Rhodesiankoirien geneettisen monimuotoisuuden vahvistamiseksi kantajia ei tule sulkea pois silloin, kun sairauden periytymismalli on tiedossa ja jalostusvalinnoilla voidaan varmistua siitä, että yhdistelmä ei tuoda sairaita yksilöitä. Itse kantaja on kliinisesti täysin terve, ja ainoastaan kantaa sairautta aiheuttavaa mutaatiota. On kuitenkin muistettava, että myokloninen epilepsia on vain yksi epilepsian muoto. Myoklonisen epilepsian suhteen terveeksi tai kantajaksi testattu koira voi edelleen sairastua toisen tyyppiseen epilepsiaan. Epilepsian esiintyvyys Suomen kannassa on suhteellisen vähäistä, mutta tarkkoja lukumääriä sairastuneista koirista ei ole tiedossa. Epilepsiaa sairastavien koirien määrä ei siis Suomessa ole suuri, mutta sairaudella voi olla sekä yksilön että omistajansa elämänlaatuun suuri, jopa ratkaiseva merkitys. Sellaisten linjojen yhdistämistä, joissa epilepsiaa on esiintynyt, kannattaa välttää. Myoklonisen epilepsian kantajaa käytettäessä on parituskumppanin oltava mutaatiosta vapaa. Koska kantajien määrä myös Suomen kannassa on merkittävä, yhdistys suosittelee jokaisen jalostusyksilön testaamista ennen jalostuskäyttöä.

Kuva 7: Periytymiskaavio

ISÄ	EMÄ		
	Terve RR	Kantaja Rr	Sairas rr
Terve RR	100% terveitä RR	50% terveitä RR	100% kantajia Rr
		50% kantajia Rr	
Kantaja Rr	50% terveitä RR	25% terveitä RR	50% kantajia Rr
		50% kantajia Rr	
	50% kantajia Rr	25% sairaita rr	50% sairaita rr
Sairas rr	100 % kantajia Rr	50% kantajia Rr	100% sairaita rr
		50 %sairaita rr	

Muut viat

Suomessa rhodesiankoirilla on todettu jonkin verran hammaspuutoksia, ylimääräisiä hampaita, purentavikoja ja napatyriä. Osteomyeliittia eli luutulehdusta sekä vatsalaukun kiertymää sekä ruokatorven laajentumaa (mega-esophagus) on ollut yksittäisiä tapauksia. Myös erilaisia sydänongelmia on tullut jalostustoimikunnan tietoon muutamia tapauksia (esim. dilatoiva kardiomyopatia). Rhodesiankoirilla esiintyy myös takakannuksia jopa tuplana. Tätä ei kuitenkaan lueta viaksi mutta on mainitsemisen arvoinen asia.

Muut sairaudet

Edellä mainittujen sairauksien lisäksi rhodesiankoirat sairastavat ”tavallisia” koirien sairauksia, kuten korva- ja silmätulehduksia, hotspot-ihottumaa sekä etenkin nuorilla koirilla on virtsatietulehduksia. Yksittäisissä tapauksissa toistuva tulehduskierre on selkeä jalostuskäytön este, vaikka koira täyttäisi muut jalostuskäytön vaatimukset. On erittäin tärkeää huomioida, että esimerkiksi uusiutuva korvatulehdus on yksi tyypillisimpiä atopian oireita.

Geenitestit

Eri koiraroduille on kehitetty muutaman viimeisen vuoden aikana lukuisia geenitestejä. Osa testeistä on kaikille koiraroduille tarkoitettuja, mutta jotkut testit toimivat vain yhdellä tietyllä rodulla. Rhodesiankoiralle on tällä hetkellä saatavilla seitsemän geenitestistä, joista neljä testaa sairautta aiheuttavaa geeniä. Kolme muuta geenitestistä testaavat yksilön ilmiäsuun liittyvää ominaisuutta.

Geenitestien määrä tulee lähivuosina lisääntymään. Tällä hetkellä tiedossa on muun muassa hanke Saksassa, jossa pyritään selvittämään dermoid sinuksen periytyminen. Tavoitteena on myös kehittää dermoid sinukselle geenitesti. Geenitestit tarjoavat kasvattajalle yhden työkalun lisää jalostusvalintojen tekemiseen, mutta pelkästään geenitestien tulosten perusteella ei jalostusvalintoja tule tehdä. On huomioitava, että jokainen koira kantaa useita kymmeniä sairauksia, joihin ei ole olemassa minkäänlaista testiä.

Parhaimmillaan geenitestit tuottavat kasvattajalle jalostusvalintoja tukevaa tietoa. Geenitestit tuleekin nähdä jalostuskäytön mahdollistavana tekijänä eikä suinkaan poissulkevana.

Hemofilia B on perinnöllinen verenvuotosairaus. Hemofilia B periytyy X-kromosomaalisen resessiivisesti, ja siitä johtuen sairaat yksilöt ovat lähes poikkeuksetta uroksia. Geenitestin avulla myös kantajien jalostuskäyttö on mahdollista. Hemofilia B-sairaita koiria on tiedossa yksittäisiä tapauksia.

Degeneratiivinen myelopatia (DM) on perinnöllinen selkäytimen rappeumasairaus. Sairaus johtaa takapään heikkenemiseen ja lopulta halvausoireisiin, yleensä yli 8-vuotiailla koirilla. Sairauden ensimmäisiä merkkejä ovat takapään koordinaatiohäiriöt, ja sairaus etenee yleensä 6-12 kuukaudessa takaraajojen halvaantumiseen. Sairaus on koiralle kivuton. Sairaus periytyy autosomaalisen resessiivisesti, ja geenitestin avulla myös kantajien jalostuskäyttö on mahdollista. Suosituksena on, että jalostukseen käytettävät koirat ovat virallisesti geenitestattu DM:n osalta.

Juveniili myokloninen epilepsia (JME) on rhodesiankoirilta vuonna 2015 tunnistettu perinnöllinen epilepsian muoto. Sairauden aiheuttaa yhden geenin mutaatio. Sairaus puhkeaa 6 vko:n - 18 kk:n iässä, ja aiheuttaa koiralle lihasnykäyksellisiä kohtauksia. Jotkin yksiköt saavat sairauden edetessä myös yleistyneitä kohtauksia. Sairastuneet yksilöt vastaavat lääkitykseen vaihtelevasti. Sairaus periytyy autosomaalisen resessiivisesti, ja geenitestin avulla myös kantajien jalostuskäyttö on mahdollista. Suosituksena on, että jalostukseen käytettävät koirat ovat virallisesti geenitestattu JME:n osalta.

Early onset adult deafness (EOAD) on perinnöllinen rhodesiankoiran varhaisen kuuroutta aiheuttava useamman geenin mutaatio. Koira kuuroutuu vähitellen siten, että kuurous on täydellinen viimeistään 18 kuukauden iässä. Sairaus periytyy autosomaalisen resessiivisesti, ja geenitestin avulla myös kantajien jalostuskäyttö on mahdollista. Testin validointi on vielä kesken.

Rhodesiankoirien perinnöllinen sydämen rytmihäiriö (engl. Inherited arrhythmia) Rhodesiankoirien perinnöllinen sydämen rytmihäiriö (RR IVA) on perinnöllinen sairaus, joka aiheuttaa ennenaikaisia kammiolyöntejä. Rytmihäiriöiden taustalla oleva geenimutaatio voidaan testata rhodesiankoirasta. Tuloksen perusteella ei kuitenkaan voida sanoa, mikä koira sairastuu ja mikä ei. Noin 60 %:lla geenimutaation kantajista on rytmihäiriöitä, mutta näistäkin suurin osa elää terveesti ja rytmihäiriöt häviävät iän myötä. Suosituksena asiaa tutkineelta yliopistoryhmältä on, että riskigeenin kantajat tutkittaisiin satunnaisesti Holter-menetelmällä 6-30 kuukauden iässä, jotta nähtäisiin, onko koiralla seurantaa tai lääkitystä vaativia epänormaaleja sydämenlyöntejä. Homotsygoottien kantajien käyttöä jalostuksessa tulisi harkita, heterotsygootit kantajat voidaan yhdistää ei-kantajaan tai Holterissa terveeksi todettuun heterotsygoottiin. Kaiken kaikkiaan tarvitaan kuitenkin parempaa ymmärrystä siitä, millä yksilöillä rytmihäiriö menee iän mukana ohi ja mitkä yksilöt ovat äkki-kuoleman vaarassa ennen kuin voidaan sanoa, missä määrin riskigeenin kantajat kannattaa jättää pois jalostuksesta.

Ridgen aikaansaa mutaatio. Se periytyy autosomaalisen dominantisti eli koiran tulee saada mutaation vain toiselta vanhemmaltaan, jotta sillä voi olla ridge. Koira voi olla genotyypiltään R/R, R/r tai r/r. R/R periyttää ridgen kaikille jälkeläisilleen huolimatta parituskumppanin genotyypistä. R/r voi periyttää jälkeläiselleen joko R:n tai r:n, ja riippuen parituskumppanista yksilö voi olla ridgellinen tai ridgetön. Genotyypiltään r/r on ridgetön, eikä se myöskään periytä jälkeläisilleen ridgeä. Ridgen periytymismekanismia ei ole vielä täysin kiistatta osoitettu, ja olemassa olevan geenitestin varmuudeksi ilmoitetaan tällä hetkellä 99,9 %.

Taulukko 20: Ennustettu ridgetaipumus rhodesiankoirilla

Ridgetaipumus rhodesiankoirilla*			
vanhemmat	pennut		
	ridgellinen	ridgetön	Dermoid Sinus riski
R/R x R/R	100 %	0 %	kohonnut
R/R, R/r x R/r, R/R	>95 %	<5 %	normaali
R/r x R/r	75 %	25 %	normaali/alhainen
<i>R/R dominantti homotsygootti (2 ridgegeeniä), R/R pennulla on aina ridge.</i>			
<i>R/r heterotsygootti (1 ridgegeeni), R/r pentu on 95 % ridgellinen, n. 5 % on ridgettömiä (ridgegeeni on tukahdutettu).</i>			
<i>*ennuste perustuu tutkimukseen, päivitetty 1.2.2017</i>			

Blue dilute eli diluutio aiheuttaa koiralle sinisen värin. Väri on useimmiten selkeimmin havaittavissa pennuilla, ja aikuisilla diluutio saattaa olla jo hyvin huomaamaton. Sininen väri ei yleensä aiheuta ongelmia, mutta sen tiedetään olevan yhteydessä color dilution alopeciaan, joka aiheuttaa karvan katkeilemista tai ohenemista sekä mahdollisesti ihotulehduksia. Diluutio periytyy autosomaalisen resessiivisesti, ja geenitestin avulla myös kantajien jalostuskäyttö on mahdollista. Suomessa ei tietyvästi ole syntynyt yhtään blue dilute - pentua. Suosituksena on, että jalostukseen käytettävät koirat ovat virallisesti geenitestattu diluution osalta.

Maksageeni aiheuttaa koiralle ruskean kirsun. Ominaisuus periytyy autosomaalisen resessiivisesti. Mustakirsuisen yksilön, joka ei kanna maksageeniä genotyyppi on B/B. Mustakirsuisen, joka kantaa maksageeniä genotyyppi on B/b. Maksakirsuisen yksilön genotyyppi on b/b. Maksakirsuisia pentuja voi syntyä vain, mikäli molemmat vanhemmat vähintään kantavat maksageeniä. Ruskea kirsu ei ole värivirhe rhodesiankoirissa.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Suomalaisten rhodesiankoirien kuolinsyistä sekä keskimääräisestä eliniästä on saatavilla edelleen hyvin vähän tietoa. Alla olevassa taulukossa on esitetty tällä hetkellä tiedossa olevat rhodesiankoirien kuolinsyyt Suomessa vuosina 1988–2018. Taulukossa on mukana Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmässä olevat koirien kuolinsyyt.

Taulukko 21: Rhodesiankoirien kuolinsyitä vuosina 1988-2018⁸⁴

⁸⁴) SKL:n KoiraNet-jalostustietojärjestelmä, www.kennelliitto.fi, 09/2016.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Kuolinsyy	Keskim. elämä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	11 vuotta 3 kuukautta	
Keuhkojen kasvainsairaus	11 vuotta 3 kuukautta	
Hermostollinen sairaus	9 vuotta 2 kuukautta	
Epilepsia	7 vuotta 0 kuukautta	
Muit hermostollinen sairaus	11 vuotta 4 kuukautta	
Iho- ja korvasairaudet	8 vuotta 11 kuukautta	
Atopia allerginen atooppinen ihotulehdus	8 vuotta 8 kuukautta	
Iho- ja korvasairaudet	7 vuotta 11 kuukautta	
Krooninen tai tilapäinen korvatulehdus	6 vuotta 1 kuukautta	
Muu iho- tai korvasairaus	3 vuotta 3 kuukautta	
Immunologinen sairaus	7 vuotta 3 kuukautta	12
Immunoallergiset sairaudet	8 vuotta 0 kuukautta	
Immunohemolyttinen anemia IMHA AIHA	6 vuotta 2 kuukautta	
Muit immunologinen sairaus	7 vuotta 2 kuukautta	
Kasvainsairaudet syöpä	9 vuotta 1 kuukautta	78
Hermoston kasvain	9 vuotta 4 kuukautta	
Ihon tai ihonalaiskudoksen kasvain	6 vuotta 2 kuukautta	
Kasvainsairaudet syöpä	10 vuotta 0 kuukautta	20
Luun tai nivelten kasvain	6 vuotta 8 kuukautta	
Lymfoma, imusolmukesyöpä	8 vuotta 9 kuukautta	11
Maksan mullistusten tai sitoumien kasvain	11 vuotta 6 kuukautta	11
Muit kasvainsairaudet	9 vuotta 6 kuukautta	14
Pernan dämän tai verisuonien järeiden kasvain	9 vuotta 7 kuukautta	10
Luterekasvain nisäkasvain	12 vuotta 8 kuukautta	
Kiljoitt ilman sairaiden diagnosointia	8 vuotta 9 kuukautta	
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	10 vuotta 0 kuukautta	11
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	7 vuotta 11 kuukautta	
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	7 vuotta 8 kuukautta	
Muit käytösongelma	8 vuotta 9 kuukautta	
Pelokkuus	6 vuotta 3 kuukautta	
Salakavallisuus tai arvaamattomuus	9 vuotta 3 kuukautta	
Luuston- ja nivelsairaus	6 vuotta 6 kuukautta	
Luuston- ja nivelsairaus	6 vuotta 7 kuukautta	
Muu luuston tai nivelten sairaus	8 vuotta 8 kuukautta	
Nivelrikko, artroosi, muualla kuin lonkissa tai kyynärnivelsä	7 vuotta 3 kuukautta	
Maksan ja nälänhäiriöiden sairast	7 vuotta 11 kuukautta	20
Mahalaukun kiertäminen	7 vuotta 11 kuukautta	
Maksan ja nälänhäiriöiden sairast	8 vuotta 8 kuukautta	
Maksan ja nälänhäiriöiden sairast	10 vuotta 8 kuukautta	
Muit maksan tai nälänhäiriöiden sairast	8 vuotta 7 kuukautta	
Sisäelinten laajentuma megaesofagus	10 vuotta 0 kuukautta	
Suoliston tukkiva vierasesine	9 vuotta 7 kuukautta	
Muu sairaus, jota ei ole listalla	7 vuotta 1 kuukautta	15
Pennin synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 8 kuukautta	
Pennin synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 2 kuukautta	
Sydämen tai sydänverisuonten kehityshäiriö	0 vuotta 8 kuukautta	

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Selkäsairaus	6 vuotta 9 kuukautta	12
Muu selkäsairaus	4 vuotta 0 kuukautta	2
Selkäsairaus	7 vuotta 6 kuukautta	4
Synnyttäminen nikamien epämuodostuma	0 vuotta 1 kuukautta	1
Takaselän kipu-halvaus-oireyhtymä, cauda equina -oireyhtymä	10 vuotta 10 kuukautta	1
Välilevytyrä, ”mäyräkoirahalvaus”	8 vuotta 0 kuukautta	4
Sisäeritysrauhasten sairaus	9 vuotta 6 kuukautta	2
Diabetes, sokeritauti	8 vuotta 4 kuukautta	1
Kortisolin vajaeritys, Addisonin tauti	10 vuotta 9 kuukautta	1
Sydänsairaus	9 vuotta 5 kuukautta	8
Muu sydämen sairaus tai vajaatoiminta	8 vuotta 9 kuukautta	5
Sydänsairaus	10 vuotta 8 kuukautta	3
Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 3 kuukautta	10
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	12 vuotta 3 kuukautta	77
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	8 vuotta 3 kuukautta	5
Munuaisten vajaatoiminta	5 vuotta 9 kuukautta	2
Virtsakivet tai virtsakiteet	9 vuotta 10 kuukautta	2
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	10 vuotta 2 kuukautta	1
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	8 vuotta 4 kuukautta	28
Kaikki yhteensä	9 vuotta 2 kuukautta	309

Yllä olevan taulukon perusteella on todettava, että vaikka käytettävissä olevaa tietoa on saatavilla kovin vähän, ovat kasvainsairaudet ja syöpä selkeästi suurin rhodesiankoirien kuolinsyy Suomessa.

Keskimmääräinen kuolinikä on yllä olevan taulukon mukaan 9 vuotta 2 kuukautta. Nuoria koiria menehtyy myös jonkin verran, ja näissä tapauksissa useimmiten kyse on autoimmuunisairauksista tai syöpä- ja kasvainsairauksista. Jalostustoimikunta pitää erityisen tärkeänä sitä, että erityisesti nuorena (alle 6-vuotias) kuolleen koiralle suoritetaisiin autopsia (=ruuminavaus) ja selvitetäisiin koiran kuolinsyy. Myös tällä tavalla saataisiin kerättyä tietoa rotumme terveystilanteesta.

Jalostustoimikunta on kerännyt myös omaa tilastoa eliniästä ja kuolinsyistä koiran omistajien ilmoittamien tietojen perusteella. Tietoja jalostustoimikunnalle on kuitenkin toimitettu niin vähän, ettei tilastotietojen julkaiseminen niiden pohjalta ole mielekästä.

Yhdysvaltain rhodesiankoirayhdistyksen (Rhodesian Ridgeback Club of the United States, RRCUS) tietokannan mukaan yleisimmät kuolinsyyt viime JTO:n päivityksen yhteydessä olivat (uudempaa tilastoa ei ole satu):

Taulukko 22: USAn rhodesiankoirien yleisimmät kuolinsyyt

Yleisimmät kuolinsyyt	Kappalemäärä	%-osuus ilmoitetuista koirista
1. ridgettömyys	127	7,2 %
2. dermoid sinus	44	2,5 %
3. auton alle jääminen	22	1,2 %
4. lymfooma	16	0,9 %
5. ruokatorven laajentuma	13	0,7 %
6. liiallinen aggressiivisuus	9	0,5 %
7. parvovirus	8	0,5 %
8. elinvoimaltaan heikot pennut, ”failure to thrive”	8	0,5 %
9. hemangiosarkooma	7	0,4 %
10. osteosarkooma	7	0,4 %
11. vatsalaukun kiertymä	6	0,3 %

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Jalostustoimikunta asettaa tavoitteeksi, että koirien kasvattajat ja omistajat ilmoittavat entistä aktiivisemmin koiriensä kuolinsyyt jalostustoimikunnalle. Mahdollisimman monen rhodesiankoiran omistajan toivotaan toimittavan koiransa patologin tutkimuksiin koiransa menetettyään ja lähettävän tutkimusten tiedot kuolinsyykartoitukseen jalostustoimikunnalle sekä merkitsevän koiransa kuolinsyyt Kennelliiton jalostustietojärjestelmään (Omakoira). Tämä koskee erityisesti alle 10-vuotiaita ja/tai jalostukseen käytettyjä uroksia ja narttuja.

4.3.4 Lisääntyminen

Lisääntyminen on yleensä rhodesiankoirilla ongelmatonta. Kiimaväli on yleensä 6-8 kk. Astutustilanteet eivät yleensä tuota ongelmia. Keisarinleikkauksia on vähän eikä yliseksuaalisuutta ei juuri esiinny. Osa omistajista kokee nartun valeraskauden ongelmaksi. Nartut hoitavat pentunsa hyvin.

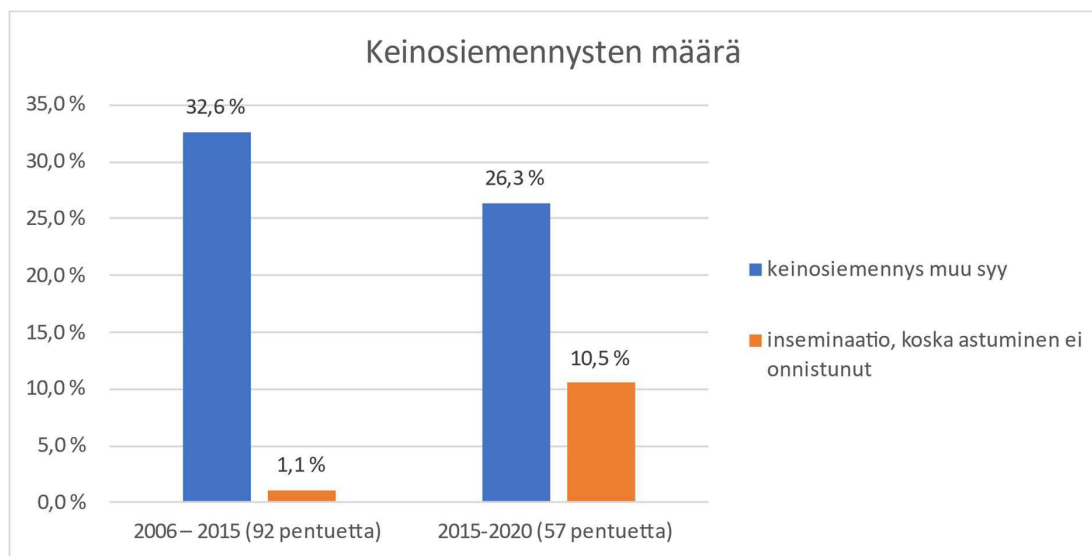
Vuosina 2006–2015 syntyi 92 pentuetta, yhteensä 757 pentua. Pentuseurannan mukaan pentueista 83 kpl (89,7 %) syntyi normaalisti ja 5 narttua keisarinleikattiin. Nartuista 31 keinosiemennettiin (26,1 %).

Inseminaatiot suoritettiin, koska urokset asuivat ulkomailla tai uros oli jo kuollut aiemmin. Vain 1 inseminaatio tehtiin, koska astutus epäonnistui. Pentuekoossa ei ole merkittävää eroa keinosiemennettyjen ja luonnollisella astutuksella alkunsa saaneiden pentueiden kesken.

Pentuseurannan mukaan pentukuolleisuus on 10 viimeisen vuoden aikana ollut 24 pentua (3,2 % kokonaispentumäärästä). Suomessa pentuja ei enää lopeteta dermoid sinuksen vuoksi, vaan ne operoidaan. Pentuja ei myöskään lopeteta ridgettömyyden tai ridge-virheiden vuoksi. Yleisin syy pentuekuolleisuuteen on ollut pitkittynyt synnytys/isot pentueet, jolloin viimeiseksi syntyneet ovat menehtyneet synnytyksen pitkittyessä.

Vuonna 2015-2020 syntyi 57 pentuetta yhteensä 457 pentua. Pentuseurannan mukaan näistä 50 kpl (87,7 %) syntyi normaalisti ja 7 narttua keisarinleikattiin. Keisarinleikatuista nartuista 5/7 oli yli 5-vuotiaita. Nartuista 21 keinosiemennettiin (36,8 %). Suurin osa inseminaatioista tehtiin Covid-19-pandemian matkustusrajoitusten vuoksi tai käytettiin edesmenneen uroksen pakastespermaa. Näistä inseminaatioista 6 tehtiin, koska astutus ei onnistunut luonnollisesti. Tavanomaisin tilanne on käytännössä sellainen, että narttu ei salli astumista tai uros ei ole kiinnostunut astumaan ja omistajan mukaan ajankohta on kuitenkin juuri sopiva. Tämä ei kuitenkaan ole hyväksyttävä syy keinosiemennykselle, koska kyseessä saattaa olla jommankumman häiriintynyt lisääntymiskyky. Keinosiemennyksen syynä ei saa olla nartun tai uroksen haluttomuus tai kyvyttömyys normaaliin astutukseen. FCI:n jalostussäännöissä linjataan, että keinosiemennystä ei tulisi käyttää eläimille, jotka eivät aiemmin ole lisääntyneet luonnollisesti. Kennelliiton yleinen jalostusstrategia noudattelee FCI:n linjauksia. Jalostusstrategian mukaan jalostukseen käytetään vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti ja hoitamaan pentujaan. Sekä nartun että uroksen tulee olla halukas luonnolliseen astutukseen. Uroksia, jotka eivät ole aiemmin kyenneet astumaan normaalisti tai joilla on puutteellinen sukuvietti, ei tule käyttää jalostukseen keinosiemennyksen avuna.

Kaavio 21: Keinosiemennysten määrä

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

Ridgen tiedetään altistavan dermoid sinukselle, mutta dermoid sinuksia esiintyy myös muilla roduilla, kuten kultaisellannoutajilla, boksereilla, corgeilla. Rhodesiankoirakasvattajilta saatujen tietojen mukaan myös ridgettömillä rhodesiankoirilla on esiintynyt dermoid sinuksia.

Rhodesiankoirilla ei ole lisääntymisongelmille altistavia anatomisia piirteitä.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Rodun keskeisiä terveysongelmia ovat erilaiset immunologiset sairaudet, erityisesti atopiat, allergiat ja erilaiset kasvainsairaudet ja syövät. Tavoitteena on vähentää atopian ja erilaisten tulehdusten esiintymistä. Allergisia tai tulehdusalttiita koiria ei tule käyttää jalostukseen. Korvalehtien halkeilu on yleistymässä rodussa. Kahta yksilöä kennellä korvalehdet halkeilevat ei tulisi yhdistää keskenään. Selkämuutokset, LTV- sekä olkanivelmuutokset OC/OCD tulee ottaa huomioon jalostusvalinnoissa koko suvun kannalta. Operoitua tai oireilevaa koiraa ei tule käyttää jalostukseen. Luuston kasvuhäiriöitä tai perinnöllisiä muutoksia voidaan helposti tilastoida sekä tuottaa tilastotietoja kasvattajille apuna kasvatustyössä.

Lisääntymisessä tulee ottaa huomioon, että koira on halukas pariutumaan ja kykenee pariutumaan luonnollisesti. Yksilöt ketkä eivät ole halukkaita pariutumaan luonnollisesti tulisi poistaa jalostuksesta. Jalostuksen tavoitteena on lisääntymiskykyinen, itse synnyttämään kykenevä koira. Jalostuksessa tulee suosia narttuja, joilla ei ole synnytysvaikeuksia ja sukuja, joissa ei ole ollut synnytysvaikeuksia.

Liian tiukka jalostusmateriaalin rajaaminen jo pikkupentuvaiheessa esim. lievien ridge-virheiden osalta pienentää kuitenkin mahdollisesti jalostukseen käytettävien yksilöiden määrää, jotka saattavat olla terveyden ja ulkomuodon osalta hyviä jalostuskoiria sekä tärkeitä jopa geneettisen monimuotoisuuden kannalta tarkasteltuna.

4.4 Ulkomuoto

Rotumääritelmä(liite 1)

Nykypoikkeavuudet rotumääritelmästä:

- rhodesiankoirien keskimääräinen koko ja paino. Erityisesti urokset ovat jonkin verran painavampia
- liian lyhyt runko
- liian nouseva vatsaviiva
- pään linjat eivät ole yhdensuuntaiset, pyöreä kallo
- kuonon syvyys ja pituus heikentyneet
- löysät huulet
- liian vaaleat silmät
- heikko alaleuka
- löysä kaulanahka
- suuret korvat
- pehmeä selkä
- luisu, lyhyt ja pysty lantio sekä pitkä lanneosa
- liian korkealle tai matalalle kiinnittyvä häntä
- etuasentoisen lavat ja olkavarret
- pystyt lavat
- liian avoimet kulmaukset edessä ja takana ja liian voimakkaat kulmaukset takana
- liian pitkä sääri
- korkeat kintereet
- pystyt ja joustamattomat välikämmenet
- litteät käpälät
- pitkät varpaat
- lyhyet ja tehottomat liikkeet, tai liioitellut liikkeet
- pehmeä ja/tai hieman pitkä karvanlaatu
- nokinen tai liian tumma väri (mahonki)

Rhodesiankoira ei saa olla rakenteeltaan liian raskas, eikä myöskään liian kevyt. Raskaat ja ylisuuret rhodesiankoirat eivät ole parhaita koiria rodun alkuperäiseen käyttötarkoitukseen eivätkä myöskään harrastuskoiriksi. Liian raskas rakenne altistaa myös terveysongelmille.

Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Näyttelyt ovat rodun harrastajien piirissä edelleen suosituin harrastus. Näyttelyiden tehtävänä on palvella myös koirien jalostus- ja kasvatustyötä.

Vuosina 2011-2020 on rekisteröity yhteensä 890 rhodesiankoiraa, joista tarkastelujaksolla 329 koiraa (36,9 %) on osallistunut näyttelyihin. Koirakohtaisesti katsottuna yksittäisen koiran korkein saavutettu arvosana oli T (1 kpl, 0,1 % saavutetuista tuloksista), 11 kpl eli 1,2 % (H), 45 kpl eli 5,1 % (EH), 92 kpl eli 10,3 % (ERI), 150 kpl eli 16,8 % (SERT) ja 30 kpl 3,4 % kansainvälisen sertifikaatin (CACIB). Suomesta. Näyttelytulosten perusteella suomalaisia koiria voidaan pitää ulkomuodon osalta erinomaisina. Suomalaiset koirat ovat saavuttaneet myös valionarvoja sekä kansainvälisiä ja kansallisia sertifikaatteja useista maista. Todellinen tilanne ulkomuodon suhteen ei välttämättä ole näin hyvä, sillä etenkin ulkomaalaiset ulkomuototuomarit käyttävät skaalaa varsin suppeasti.

Näyttelyissä on aggressiivisen käytöksen vuoksi Suomessa hylätty rhodesiankoiria erittäin vähän. Arka käytös on joissain tapauksissa johtanut laatupalkinnon alentamiseen tai hylkäämiseen varsinkin junioriluokassa.

On kuitenkin huomattava, että mikäli näyttelyissä aletaan suosia liioiteltuja piirteitä ja vääriä ominaisuuksia, ohjaavat näyttelyt väistämättä jalostusta väärään suuntaan. Erityisesti kokoon tulee jatkossa kiinnittää enemmän huomiota. Vuonna 2018 erikoisnäyttelyn yhteydessä järjestettiin mahdollisuus koirien säkäkorkeuden erillismittaukseen, tarkoituksena kartoittaa rhodesiankoirien viimeaikaista kokokehitystä. Rodulla ei ole vielä tapahtunut jakaantumista erillisiin käyttö- ja näyttölinjoihin. Huomiota tulee kiinnittää siihen, ettei tällaista jakaantumista tule myöskään tulevaisuudessa tapahtumaan. Lisäksi ulkomuototuomareiden koulutuksissa ja jatkokoulutuksissa tulee kiinnittää huomiota siihen, että rotu säilyy sekä ulkomuodoltaan että luonteeltaan rotumääritelmän mukaisena.

Vuosina 2018-2019 järjestettiin

kerhoilta, jonka teemana oli ”Rhodesiankoirien rakenne, tyyppi ja rotumääritelmä”. Rotumääritelmän tulkinta päätettiin vuonna 2019.

Ulkomuodontarkastuksia on järjestetty vain, mikäli ilmoittautuneita koiria on ollut vähintään viisi. Kyseessä on lähinnä tarkastus ulkomuodon osalta, joten siinä annetulla luonnearviolla ei ole käytännön merkitystä. Toistaiseksi ei yhtään tarkastettua koiraa ole suljettu jalostuksesta luonteen vuoksi.

Vuosina 2011, 2012 ja 2014 ei ulkomuodontarkastusta järjestetty liian vähäisen osallistumismäärän vuoksi. Vuonna 2013 koiria oli 5 kappaletta, 6 osallistujaa vuonna 2015, 2018 osallistujia oli 7 kpl, 2019 osallistujia oli 8 kpl ja vuonna 2020 osallistujia oli 5 kpl. Jalostustarkastus muuttui nimekseen ulkomuodontarkastukseksi 1.1.2012 alkaen.

Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Käyttötarkoituksen kannalta olennainen asia ulkomuodossa on sopusuhtainen ja terve rakenne ja sen mukanaan tuomat tehokkaat sekä maatavoittavat liikkeet ja hyvät kestävät käpälät. Rhodesiankoira ei saa olla liian suurikokoinen eikä raskas, mutta ei toisaalta myöskään liian kevyt ja/tai lihakseton.

Rotumääritelmä ja alkuperäinen käyttötarkoitus huomioiden jalostuksessa tulee kiinnittää erityisesti huomiota:

- kokoon ja mittasuhteisiin
- tilavaan ja pitkään rintakehään
- riittäviin, mutta ei liioiteltuihin etu- ja takakulmauksiin
- olkavarsien pituuksiin
- ylä- ja alalinjaan
- riittäviin, mutta ei liioiteltuihin eturintoihin
- maatavoittaviin liioittelemattomiin liikkeisiin
- tiiviisiin käpäliin

Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Rodun keskeisimmät ulkomuoto- ja rakenneongelmat on kuvattu yllä olevissa luvuissa. Suurikokoisten ja/tai nopeasti kehittyvien koirien jalostuskäyttöä ei tulisi terveydellisten riskien vuoksi suosia. Rodun jalostuksessa on muistettava rodun alkuperäinen käyttötarkoitus. Ylisuuri ja/tai raskas tai vastavuoroisesti liian kevytrakenteinen rhodesiankoira ei kykene toimimaan oikealla tavalla nopealiikkeisen ja voimakkaan suurriistan metsästyksessä. Rodun edustajan tulee ilmentää tasapuolisesti niin ketteryyttä, voimaa kuin kestävyttäkin. Koiran lihasten tulee olla pitkät, ei voimakkaan ulkonevat eikä ylikehittyneet.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Edellisen jalostuksen tavoiteohjelman seurantajaksolla on jalostukseen käytetty yhteensä 39 urosta ja 35 narttua. Ajanjakson loppupuolella syntyneistä jälkeläisistä ei ole käytettävissä virallisia terveystuloksia. Mukana on myös koiria, joiden jälkeläisistä yhtäkään ei ole tutkittu terveyden osalta. Tutkittujen jälkeläisten osalta voidaan todeta, että käytettyjen jalostuskoirien taso on ollut erittäin hyvä.

Käytettyjen jalostuskoirien osalta vaaditut terveyskriteerit ovat täyttyneet (PEVISAn mukaiset) ja lisäksi käytetyt koirat ovat pääsääntöisesti täyttäneet suositukset näyttelytuloksesta ja/tai jalostustarkastuksesta (kts. tarkemmin luvussa 6.2). Lisäksi kasvattajat ovat noudattaneet jalostussuosituksia.

Taulukko 23 : Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
GEENIPOHJAN LAAJUUS		
-jalostuspohjan säilyttäminen tai laajentaminen	-kannustetaan mahdollisimman monipuolisiin jalostusyhdistelmiin	-kotimaisia uroksia ja tuontiuroksia on käytetty tarkastelujaksolla hieman aiempaa enemmän
-vältetään sukusiitoksen kasvua ja matadorjalostusta	-kannustetaan kotimaisten koirien jalostuskäyttöön	-enimmäispentuemäärä (3) on ylitetty kahdesti -tuontikoirat eivät kuitenkaan ole juurikaan lisänneet monimuotoisuutta vähäisen jalostuskäytön vuoksi. Tuontikoirien osalta pitäisi kiinnittää huomiota jo Suomessa olemassa oleviin linjoihin.
TERVEYS		

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

-virallisten lonkka-, kyynär- ja selkäkuvausten lukumäärien kasvattaminen siten, että yli 60% kustakin ikäluokasta kuvataan -PEVISAan kuuluvien sairauksien seuraaminen -PEVISAan kuulumattomista sairauksista tiedottaminen -rodun terveystilanteen seuraaminen aktiivisesti kotimaassa ja mahdollisuuksien mukaan ulkomailla	-virallisten selkä-, lonkka- ja kyynärkuvausten tärkeyttä on pyritty korostamaan yhdistyksen sivuilla sekä lehtiartikkeleissa - yhdistys tuki selkäkuvauksia 2021 alkuvuoteen saakka -yhdistys on järjestänyt luennon atopioista, allergioista ja immunologisista sairauksista ja selkäongelmista 2013 -rhodesiankoiran myöklonisesta epilepsiasta on tiedotettu yhdistyksen kotisivuilla ja Facebookissa lokakuusta 2015 alkaen sekä jäsenkokouksen yhteydessä 2016 -terveyskysely toteutettu 2018 -kannustettu omistajia ja kasvattajia Omakoirassa kuolinsyn ilmoittamiseen	-kuvausmäärissä on suuria eroja eri vuosien sekä eri kasvattajien välillä - kokonaisuudessaan kuvausmäärät ovat edelleen pienessä laskussa -selkäkuvaus on vakiintunut osaksi kuvauspakettia -tietoisuus rodun terveystilanteesta kotimaassa ja ulkomailla on lisääntynyt erilaisten tietokantojen ja tiedonvaihtokanavien kehityttyä - terveyskyselyyn saatiin vastaukset 190 koirasta
LUONNE JA KÄYTTÄYTYMINEN		
-jalostukseen käytettävät koirat on luonnekuvattu hyväksytysti	-luonnetesti on järjestetty 2014 ja 2015 -MH-luonnekuvaus on järjestetty vuosittain	-Luonnetestiin osallistuneita 2010-2020 50 koiraa. -MH-kuvattuja 2013-2020 163 koiraa, joista 9 on keskeytetty.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

-tiedonhankinta käyttäytymisestä	-käyttäytymiskysely toteutettu (2013)	-käyttäytymiskyselyvastauksia saatiin 207 koirasta
KÄYTTÖOMINAISUUDET		
-seurataan käyttöominaisuuksia	-kannustetaan harrastamaan monipuolisesti -yhdistys on toiminut aktiivisesti järjestämällä eri lajeihin koulutusta, epävirallisia ja virallisia kisoja, sekä muita harrastetapahtumia. Yhdistys jakaa myös eri lajien kiertopalkintoja	-käyttömonipuolisena harrastuskoirana on lisääntynyt
ULKOMUOTO		
-tiedon jakaminen rodun ulkomuodosta kasvattajille ja ulkomuototuomareille	-ulkomuodon jalostustarkastuksen järjestäminen -jälkeläiskatselmus - umt koulutukseen ja jatkokoulutukseen osallistuminen - ajantasaisen koulutusmateriaalin tuottaminen	-ulkomuodon tarkastus on järjestetty vuosina 2013 ja 2015, 2018, 2019 ja 2020, muina vuosina osallistujia ei ole ollut tarpeeksi - jälkeläiskatselmuksia ei ole järjestetty -umt jatkokoulusta ei ole järjestetty - kuvalliset ohjeet laadittu 2020 rotumääritelmän tulkintaan

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Suomen Ridgeback-yhdistyksen jalostustavoitteena on rodun jalostuspohjan säilyttäminen tai laajentaminen. Yhdistyksen tavoitteena on edistää rhodesiankoirien oikeaa luonnetta sekä hyvää terveyttä ja käyttöominaisuuksia. Jalostuksen tavoiteohjelmalla pyritään ennaltaehkäisemään rodun luonteen heikkeneminen sekä sellaisten periytyvien vikojen tai sairauksien leviäminen, jotka lyhentävät koiran elinikää tai aiheuttavat sen elämän laadun heikentymistä.

Rodun tunnettavuuden lisääminen sekä todenperäisen tiedon levittäminen ovat yhdistyksen ja sen jalostustoimikunnan tavoitteita.

Nykyisin rhodesiankoirat ovat seura- ja harrastuskoiria. Mikäli rodun terveystilanne on tulevaisuudessa hyvä ja luonne sekä rakenne pystytään pitämään rotumääritelmän mukaisina, on tavoitteena että rodun käyttö monipuolisena harrastuskoirana tulee edelleen lisääntymään.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Kasvattajan tulee noudattaa jalostusvalinnoissaan seuraavia suosituksia:

Geenipohjan laajuus

- Jalostusyhdistelmissä pyritään mahdollisimman suureen monipuolisuuteen.
- Suositeltu koirakohtainen enimmäispentuemäärä on kolme pentuetta.
- Ennen kuin koiraa mahdollisesti käytetään seuraavan kerran jalostukseen, tulee sen aiempien jälkeläisten terveyttä ja luonnetta arvioida kriittisesti.
- Koirien tuonneissa sekä käytettäessä ulkomaisia uroksia on otettava huomioon koiran taustat ja maahamme jo tuodut linjat ja näin pyrkiä mahdollisimman korkeatasoiseen, eri linjoihin pohjautuvaan jalostusmateriaaliin.
- Yhdistelmän sukuisiitosaste ei saa olla viiden sukupolven perusteella yli 6,25 %.

Terveys

- Koiraa, jolla on (poistettu) dermoid sinus, ei saa käyttää jalostukseen.
- Pentujen rekisteröinnin ehtona ovat seuraavat PEVISA-määräykset:
Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto ja kyynärkuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Rekisteröinnin raja-arvo on lonkkaniveldysplasian aste C ja kyynärniveldysplasian aste 1. Lisäksi C-lonkkaiselle koiralle pitää käyttää A-lonkkaista parituskumppania ja kyynärniveltuloksen 1 saaneelle koiralle 0-tuloksen saanutta parituskumppania. Ulkomaalaisilta (pysyvästi ulkomailla asuvilta) uroksilta ei vaadita kyynärkuvauslausuntoa. Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla LTV- ja spondyloosilausunto. LTV-kuvaus voidaan tehdä aikaisintaan 12 kk iässä ja spondyloosikuvaus 24 kk iässä. Ulkomaalaisilta (pysyvästi ulkomailla asuvilta) uroksilta ei vaadita LTV- ja spondyloosilausuntoa.
- Tiedot suvuissa esiintyneistä sairauksista pitää huomioida eikä sellaisia koiria saa yhdistää, joiden takaa tulee sama vakava terveysongelma.
- Jalostukseen käytettävien yksilöiden tulee olla terveydeltään normaaleja.
- Jalostukseen tulee käyttää mahdollisimman pitkäikäisistä suvuista polveutuvia koiria.
- Koirien tulee kyetä lisääntymään normaalisti.

Luonne

- Jalostusvalinnoissa tulisi käyttää luonnetestattuja/-kuvattuja koiria.
- Jalostusvalinnoissa tulee kiinnittää erityistä huomiota rodun luonteeseen. Yksilöitä, jotka ovat arkoja, paukkuarkoja tai aggressiivisia ja/tai joilla on huono palautumiskyky, ei saa käyttää jalostukseen.

Ulkomuoto

- Olennainen asia ulkomuodossa on rotumääritelmän mukainen sopusuhtainen, terve ja liioittelematon rakenne ja sen mukanaan tuomat sujuvat, maatavoittavat ja liioittelemattomat liikkeet
- Koiran kokoon ja oikeisiin mittasuhteisiin tulee kiinnittää huomiota (koira on korkeuttaan pidempi), ja rintakehä on ravaajille ominaisesti pitkä.

Yleiset jalostusohjeet

Kasvattajan tulee huomioida edellä mainitut jalostusohjeet ja, että jalostukseen käytettävä koira

- on palkittu virallisen näyttelyn avoimessa luokassa kaksi kertaa vähintään laatuarvosanalla erittäin hyvä tai kerran avoimessa luokassa vähintään laatuarvosanalla erittäin hyvä ja hyväksytty ulkomuodon tarkastuksessa.
- ei ole arka, aggressiivinen tai hermostunut.
- ei omaa rotumääritelmän mukaisia vakavia virheitä.
- pystyy lisääntymään luonnollisesti ja hoitamaan pentujaan.
- jalostukseen käytettävän uroksen tulee olla vähintään 2 vuoden ikäinen.

Edellisten lisäksi jalostukseen käytettävä narttu

- on fyysisesti hyväkuntoinen.
- on täyttänyt 2 vuotta tai ensimmäinen astutus tapahtuu aikaisintaan kolmannelta juoksusta.
- ei ole täyttänyt 8 vuotta astutushetkellä.
- on sellainen, jonka edellisestä penikoimisesta on pentueen syntyessä oltava kulunut vähintään kymmenen (10) kuukautta. Tätä tiheämpi pennutus sallitaan alle 8-vuotiaalle nartulle yhden (1) kerran ilman poikkeuslupaa, ja tällöin seuraavan synnytyksen väli on oltava vähintään yksi (1) vuosi.

Mikäli kasvattaja haluaa perustelluista syistä käyttää jalostukseen koiraa, jonka ridge ei ole rotumääritelmän mukainen (= ridgevirheellinen, joka on rekisteröity FI-rekisteriin) ja jolla ei näin ollen ole näyttelytuloksia, tulee koira hyväksyä rodun ulkomuodon tarkastuksessa ennen jalostuskäyttöä. Lisäksi koira tulee olla luonnetestattu/-kuvattu.

Suomen Ridgeback-yhdistyksen jalostustoimikunta suosittelee, että pennut, joilla on selkeä purentavirhe tai (poistettu) dermoid sinus, tulee rekisteröidä EJ-rekisteriin ja myydä halvemmalla kauppahinnalla kuin edellä mainittujen ominaisuuksien suhteen virheettömät pennut.

Ridgettömälle koiralle, joka muilta osin täyttää muut edellä mainitut jalostusvaatimukset (pl. näyttelytulos), voidaan hakea jalostustoimikunnalta erityislupaa ("testiparitus") jalostuskäyttöön. Tällainen "testiparitus" edellyttää, että parituskumppanille on tehty ridgen periytyvyyttä osoittava geenitesti, joka osoittaa, että parituskumppani periyttää ridgeä (homotsygootti ridge-geenin suhteen). Lisäksi molemmista vanhemmista tulee olla monimuotoisuuskartoitus tehtynä mahdollisuuksien mukaan. Jalostustoimikunta suosittelee kasvattajia harkitsemaan tarkoin pentujen rekisteröintiä EJ-rekisteriin pelkästään kosmeettisesta syystä.

Pelkästään pienen ridge-vian tai ridgettömyyden vuoksi jalostuskannasta valikoituu EJ-rekisteröinnin vuoksi 21,2 %. Tämä vähentää jo ennestään niukkaa jalostusmateriaalia huomattavasti. Kun jalostuskantaa myöhemmällä iällä vähentävät sairastumiset, luonteen sopimattomuudet jalostukseen sekä terveystarkastuksissa havaitut muutokset laskeaan mukaan, on kotimainen rhodesiankoirien jalostuskanta huolestuttavan pieni.

Uroksen omistajan vastuu

Uroksen omistajalla on aina päätösvalta uroksensa käytöstä. Hänen tulee myös varmistaa, että astutettava narttu täyttää jalostuksen tavoiteohjelmassa kuvatut jalostusyksilön vähimmäisvaatimukset. Uroksen omistajan ei tule antaa urostaan huonokuntoiselle tai huonon rotutyypin omaavalle nartulle. Uroksen omistajan tulee myös varmistaa, että uros itse täyttää jalostukselle asetetut vaatimukset. Uroksen omistajalla on selvävelvollisuus omistamansa jalostusuroksen lähisuvussa ilmenneistä terveysongelmista. Uroksen omistajan on annettava nartun omistajalle kaikki tiedossaan olevat tiedot jalostusuroksen lähisuvussa ilmenneistä sairauksista ennen jalostuspäätöstä.

Uroksen omistajan tulee poistaa uros jalostuksesta, mikäli sen todetaan periyttävän runsaasti jotakin virhettä tai sairautta tai ei-toivottavaa luonnetta.

Uroksen omistajan on osaltaan huolehdittava, ettei uroksen pentuemäärä ylitä Suomessa kolmea pentuetta. Urosta voidaan käyttää jalostukseen perustellusta syystä tämänkin jälkeen, kunhan jälkeläisten osalta on konkreettista näyttöä siitä, että uros periyttää terveitä, rodunomaisia ja hyväluonteisia koiria.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Jalostusyhdistelmissä pyritään mahdollisimman suureen monipuolisuuteen, turvaamaan rodun perinnöllinen monimuotoisuus ja estämään perinnöllisten ongelmien yleistyminen rodussa. Tavoitteena on lisätä kotimaisten urosten jalostuskäyttöä monimuotoisuus huomioiden. Suositeltu koirakohtainen enimmäispentuemäärä on kolme pentuetta. Urosta voidaan kuitenkin perustellusta syytä käyttää jalostukseen tämänkin jälkeen, kunhan jälkeläisten osalta on konkreettista näyttöä siitä, että uros periyttää terveitä, rodunomaisia ja hyväluonteisia koiria.

Koirien tuonnissa ja valittaessa ulkomaalaisia koiria jalostuskäyttöön huomioidaan tuotavan koiran taustat ja maahamme aiemmin tuodut linjat. Tuonneilla on tarkoitus pyrkiä mahdollisimman hyvälaatuisiin ja eri linjoihin pohjautuvaan jalostusmateriaaliin. Sukusiitosta ja matadorijalostusta on vältettävä.

Mahdollisuuksien mukaan on selvittettävä, että tuontikoirien taustat ovat terveen. Rodun kokonaistilanteen arviointi edellyttää avointa keskustelua ja tietojen saantia kokonaisista pentueista pikemminkin kuin yksittäisistä koirista.

Yhdistyksen tavoitteena on, että yli 60 % rhodesiankoirista lonkka- ja kyynär-, selkä- ja OC kuvataan ja kuville haetaan Suomen Kennelliiton virallinen lausunto. Välimuotoisten lanne-ristinikamien osalta tilanne rodussa vaikuttaa huolestuttavalta. Kaikkia oireettomia koiria voi käyttää jalostukseen, mutta LTV1-LTV4- tuloksen saaneet koirat suositellaan yhdistämään vain LTV0-tuloksen saaneiden koirien kanssa. Tavoitteena on, että rhodesiankoirista selkäkuvataan kaikki terveystutkittavat eli vähintään 60 %.

Spondyloosin periytymismekanismeja ei tiedetä tarkkaan, joten on suositeltavaa noudattaa yleistä suositusta: käytettäessä spondyloosia sairastavaa koiraa pyritään etsimään sille partneri, joka on spondyloosivapaa (SP0) tai jolla on vain hyvin lieviä muutoksia. Nuoren, keskivaikeaa (SP3) spondyloosia sairastavan koiran jalostuskäyttöä tulee harkita erittäin tarkkaan. Vaikeaa (SP4) spondyloosia sairastavaa koiraa ei tule käyttää jalostukseen, eikä sen jälkeläisiä saa FI-rekisteriin.

Jalostustoimikunta kartoittaa aiempaa aktiivisemmin koirien käyttäytymistä sekä niiden terveyttä erilaisten kyselyjen avulla. Koirien omistajien toivotaan vastaavan aktiivisemmin käytös- ja terveystarkastuksiin ja ilmoittamaan koirien kuolinsyy jalostustoimikunnalle sekä lisäämään syy Kennelliiton Omakoira- järjestelmään. Tavoitteena on saada kasvattajilta ja koirien omistajilta tietoa rodussa myös harvoissa yksilöissä ilmenevistä sairauksista.

Tavoitteena on, että 100% jalostukseen käytettävistä koirista olisi luonnekuvattu hyväksytysti ja että epätoivottavia luonneominaisuuksia omaavat koirat suljettaisiin pois jalostuksesta (paukuarkuus, aggressiivisuus, huono palautumiskyky ja arkuus).

Rodun terveystilannetta kotimaassa sekä mahdollisuuksien mukaan ulkomailla seurataan aktiivisesti. Jalostustoimikunnan tavoite on kehittää tiedonhankintamenetelmiä ja seuranta, sekä toteuttaa aiempaa tehokkaampaa tiedotusta esiintyvistä terveysongelmista. Erityisesti erilaisten immunologisten sairauksien, tukirangan ja olkanivelmuutosten esiintymiseen tulee kiinnittää huomiota.

Ulkomuodon tarkastuksia järjestetään säännöllisesti ja niiden arvostusta kasvattajien keskuudessa pyritään parantamaan. Tavoitteena on luonnekuvata/-kuvata sekä tarkastaa ulkomuodon osalta mahdollisimman paljon rhodesiankoiria, eikä ainoastaan jalostukseen käytettäviä yksilöitä. Jalostustoimikunta järjestää tarpeen mukaan myös jälkeläiskatselmuksia.

Lisäksi tavoitteena on kouluttaa ulkomuototuomareita kiinnittämään arvosteluissaan huomiota rodunomaiseen rakenteeseen ja kokoon, luonteeseen ja liikkeisiin. Jalostustoimikunnan tavoitteena on myös jakaa kasvattajille, etenkin aloitteleville, runsaasti tietoa (esimerkiksi apua jalostusvalintojen tekemisessä) ja järjestää tapahtumia (luonnekuvauksia ja -testejä, ulkomuodon tarkastuksia jne.), jotka edistävät kasvattajien valvovaisuutta.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Eri osa-alueiden kriittiset menestystekijät, uhat ja mahdollisuudet on alla esitetty SWOT-kaaviossa.

Taulukko 24: SWOT-kaavio

Vahvuudet <u>Populaatio</u> Rodun populaation koko on hieman kasvanut ja tämä mahdollistaa myös kotimaisten koirien lisääntyneen jalostuskäytön. Rodun populaatio on monimuotoisuuskartoituksen perusteella aiemmin arveltua monimuotoisempi (tällä hetkellä monimuotoisuuskartoitusta ei ole saatavilla). <u>Luonne ja käyttöominaisuudet</u> Vastaa luonteeltaan nyky-yhteiskunnan asettamiin vaatimuksiin. Yhä suurempi osa jalostuskoirista ja rhodesiankoirapopulaatiosta luonnekuvaan/luonnetestataan. Jalostustyökaluna ihanneluonneprofiili. <u>Terveys</u> Rodun terveydentila verrattain hyvä. <u>Rakenne</u> Terve ja liioittelematon peruskoiran rakenne. <u>Rodun markkinapotentiaali</u> Monipuolinen harrastuskoira, joka soveltuu moneen eri harrastuslajiin ja on erinomainen perhekoira. <u>Yhdistys</u> Toimii aktiivisesti niin rodun kuin jäsenistön eduksi.	Heikkoudet <u>Populaatio</u> Koirapopulaatio Suomessa vielä verrattain pieni ja jalostukseen käytettävien koirien ja linjojen määrä rajallinen. Tehollinen populaatio todella pieni. <u>Luonne ja käyttöominaisuudet</u> Vain osa jalostukseen käytetyistä koirista on luonnetestattu/-kuvattu tai sillä on käyttötulos. Jalostukseen käytettäviltä koirilta ei vaadita luonnetestitulosta. Rotumääritelmästä poikkeavasta luonteesta huolimatta koiria käytetään jalostukseen. <u>Terveys</u> Tuontilinjojen osalta luotettavien terveystietojen saatavuus rajallista. Lonkka-, kyynär- ja selkäkuvattujen koirien lukumäärä populaation kokoon nähden pienehkö. Peittyvästi ja monitekijäisesti periytyvien sairauksien yleistymisen, esim. immunologiset sairaudet kuten allergiat ja atopiat. <u>Rodun markkinapotentiaali</u> Rotu houkuttaa pelkästään näyttävän ulkomuodon perusteella. <u>Yhdistys</u> Melko pieni, rajalliset resurssit.
Mahdollisuudet <u>Populaatio</u> Nykypäivänä mahdollisuus verrattain helposti muodostaa kontakteja ulkomaalaisiin kasvattajiin/rodun harrastajiin, verrattain helppoa tuoda maahan uutta jalostusmateriaalia. <u>Luonne ja käyttöominaisuudet</u> Aktiivisten harrastajien kiinnostus rotuun kasvaa, kun rotu saa enemmän tuloksia ja positiivista julkisuutta. <u>Terveys</u> Säilyttää rodun verrattain hyvä terveys sekä karsia ilmenneitä ongelmia.	Uhat <u>Populaatio</u> Tuonnit perustuvat jo maassa oleviin linjoihin. Jalostukseen käytetään koiria samoista sukulinjoista. Jalostukseen käytettävien koirien osuus ei kasva riittävästi. <u>Luonne ja käyttöominaisuudet</u> Mikäli jalostukseen käytettävien yksilöiden luonne- ja käyttöominaisuuksiin ei suhtauduta riittävästi kriittisesti, on vaarana ei-toivottujen luonteenpiirteiden lisääntyminen. <u>Terveys</u>

<u>Rakenne</u> Säilyttää rotu rotumääritelmän ja alkuperäisen käyttötarkoituksensa mukaisena. <u>Rodun markkinapotentiaali</u> Mo- nien koirarotujen nykyinen terveystilanne saa harrastajat etsimään vaihtoehtoja ei- perinteisten harrastuskoirien parista. Näkyvyys eri koelajeissa sekä näyttelyissä innostaa ihmisiä rodun pariin. <u>Yhdistys</u> Pyrkii edistämään läpinäkyvyyttä ja avointa tiedonkulkua terveys- ja luonneasioissa. Jäsenmäärän lisääminen suhteessa rhodesiankoirien omistajien määrään.	Immunologiset ongelmat; allergia, atopia, syöpäsairaudet, autoimmuunisairaudet sekä tulehduserkkyys. OC/OCD sekä tukirangan muutokset. Kynnys inseminaatioon alentunut eli sukupuolivietin aleneminen. <u>Rakenne</u> Kasvava koko, heikkenevät luustovahvuudet, ylikulmautuneet takaraajat. Rakenteen epätasapaino. <u>Rodun markkinapotentiaali</u> Tehdasmainen rhodesiankoiratuotanto naapurimaissa. Järjestäytymättömän kasvattamisen lisääntyminen. Ihmiset, joille rotu ei sovellu hankkivat rhodesiankoiria ja mahdollisesti rodun uudelleensijoitusten määrät kasvavat <u>Yhdistys</u> Aktiivisia yhdistyksen jäseniä on hyvin vähän, joten uhkana yhdistyksen toiminnan "kuihuttuminen".
---	---

Varautuminen ongelmiin

Uudelleensijoitusten määrän kasvaminen:

- Jalostustoimikunta laatii tietopaketin rhodesiankoiran luonteesta ja neuvoo miten pentua/ nuorta koiraa voi aktivoida ja kouluttaa
- Laaditaan check lista: sopiiko rhodesiankoira minulle
- Pohdinta miten yhdistys neuvoo aloittelevaa kasvattajaa

Järjestäytymättömän kasvattamisen lisääntyminen ja pentujen tekeminen vähäisellä rotukokemuksella:

- Markkinoidaan uusille pennunostajille, että pentu kannattaa ostaa yhdistyksen alla toimivalta kasvattajalta
- Valistetaan rhodesiankoirien omistajia siitä miten haastavaa rhodesiankoirien kasvattaminen on

Ei-toivottujen luonteenpiirteiden lisääntyminen:

- Pyritään siihen että kaikki jalostukseen käytettävät suomalaiset koirat olisi luonnekuvattu
- Luodaan ihanneluonneprofiili (MH sekä LT) ja kerrotaan profiiliin sekä rhodesiankoiran alkuperäisen luonteen säilyttämisen merkityksestä populaatiolle

Terveysongelmat:

- Inseminaatioiden lisääntyminen, kasvattajien valistaminen että koirien tulisi pystyä lisääntymään luonnollisesti
- Terveysongelmista tiedottaminen

Populaatio:

- Valistetaan kasvattajia uros- ja narttuvalinnoissa

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Taulukko 25: Toimintasuunnitelma vuosille 2022-2027

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2022	- terveystarkastus - käyttäytymistarkastus - em. aiheesta luento-/koulutuspäivät (esim. TEAMS tai live) - ihanneluonneprofiilin laatiminen MH- ja LTE-tulosten perusteella - em. aiheesta luento kasvattajille (esim. TEAMS tai live) - jalostustarkastus - LT ja MH-luonnekuvaus
2023	- jalostustarkastus - LT ja/tai MH-luonnekuvaus - eri harrastuslajeihin tutustumispäivä (luento, leiri, harrastuspäivä) - harrastusvideoiden tuottaminen someen - terveysluento - virallisten jalostustarkastusten (käyttäytyminen ja ulkomuoto) profiilien tekeminen / hyväksyttäminen Kennelliitossa

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027

2024	- jalostus- ja kasvattajapäivä - jalostustarkastus - LT ja/tai MH-luonnekuvaus
2025	- terveyskysely - jalostustarkastus - LT ja/tai MH-luonnekuvaus - käyttäytymiskysely - terveysluento - eri harrastuslajeihin tutustumispäivä (luento tai leiri)
2026	- aloitetaan uuden JTO:n valmistelu - jalostustarkastus - LT ja/tai MH-luonnekuvaus
2027	- uuden JTO:n ennakkotarkastus ja vuosikokoushyväksyntä - PEVISA-ohjelmasta päättäminen vuosikokouksessa - jalostustarkastus - LT ja/tai MH-luonnekuvaus - terveysluento

Jalostustoimikunta seuraa toimintasuunnitelman ja tavoiteohjelman toteutumista:

- tarkastelee vuosittain syntyneiden pentueiden tilastitietä, koirien luustokuvaustuloksia sekä luonnetuloksia.
- Terveys- ja käyttökyselyt toteutetaan 3 vuoden välein.
- Pentuvälityksen kriteereinä ovat mm. Pevisa-ohjelman noudattaminen sekä luonnekuvaus.

7. LÄHTEET

<https://www.pnas.org/content/114/10/2669>

Suomen Kennelliiton silmäsairaustyöryhmä silmätarkastuseläinlääkärit
Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto

Jalostussuositukset mukailevat [ECVO:n Hereditary Eye Disease Committeeen suosituksia \(ECVO Manual\)](#)

Meurs KM, Weidman JA, Rosenthal SL, Lahmers KK, Friedenberg SG. Ventricular arrhythmias in Rhodesian Ridgebacks with a family history of sudden death and results of a pedigree analysis for potential inheritance patterns. J Am Vet Med Assoc. 2016; 248(10): 1135-1138.

Rhodesian Ridgeback Inherited Arrhythmia (RR IVA) – Webinar:

<https://mymediasite.online.ncsu.edu/online/Play/fb1bfb27416f452d8e8174ef18300e741d>

Jalostusneuvojen jatkokurssi 10.-11.4.2010 Riitta Liimatainen

<http://www.audacious.fi/Yhteenveto%20JALOSTUSNEUVOJIEN%20JATKOKURSSI%2010.-11.4.2010.pdf>

Mäki, Katariina: Periytyvyys ja sen matematiikka, 2001

<http://www.koiranjalostus.fi/katariina1.pdf>

Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry. www.kennelliitto.fi, 2011, 2012, 2021

Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry., KoiraNet –jalostustietojärjestelmä,

<http://jalostus.kennelliitto.fi/firmEtusivu.aspx>, 2011, 2012, 2016, 2021

Lähde: KoiraNet 09.08.2022, <https://jalostus.kennelliitto.fi/firmJalostustilastot.aspx?R=146&Lang=fi>

Suomen Ridgeback –yhdistys ry, www.ridgeback.fi, 2011 & 2012.

Suomen Ridgeback –yhdistys ry, jalostustoimikunnan arkistot (terveys- ja käytöskyselyt, pentueseurannat, muut ilmoitukset).

Suomen Ridgeback –yhdistys ry:n jalostustoimikunnan toimintaohje, hyväksynyt Suomen Ridgeback –yhdistyksen hallitus 23.1.2012., www.ridgeback.fi.

Rhodesiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma 2017 – 2022. Saksanpaimen-

koiran jalostuksen tavoiteohjelma 2009 – 2013.

Suomen Belgianpaimenkoirayhdistys – Jalostuksen tavoiteohjelma 2010.

Suomen Sveitsinpaimenkoirat ry, www.sennenkoirat.net, 2011 & 2012.

AKC (American Kennel Club), 01/2012.

ANCK (Australian National Kennel Club), 01/2012.

Rhodesian Ridgeback Club of the United States, www.rrcus.org, 2012.

Special Klubben Rhodesian Ridgeback Sverige, SRRS, Hälsa och temperament hos Svenska Rhodesian Ridgebacks födda 2004, <http://www.srrs.org/files/halsoenkat2004.pdf>.

Svenska Kennelklubben, Avelsdata, <http://kennet.skk.se/avelsdata/>, 2011, 2012, 2016, 2021

The Orthopedic Foundation for Animals (USA), OFA, www.offa.org, 2012 & 2016. Suomen Ridgeback –yhdistys ry:n vuosikirjat.

VDH (Vereinigung für das Deutsche Hundewesen), 01/2012. Thomas Laube, RRWC 2016.

Kirjallisuus:

Koskentalo, Helena: Parempaan pentutulokseen (2018) s.113

Salmon Hillbertz, NHC: "Inheritance of dermoid sinus in the Rhodesian ridgeback." Journal of Small Animal Practice (2005) 46, 71-74.

Bergman, Ingrid: "Dermoid sinus hos Rhodesian Ridgeback." Institution för Husdjursgenetik, Husdjursvetenskap – Examensarbete 15hp, Litteraturstudie. SLU Uppsala 2008 http://ex-epsi-lon.slu.se:8080/archive/00002506/01/Kandidatuppsats_Ingrid_Bergman.pdf.

Moritz, Vicki: COI – This acronym tells breeders how inbred their dogs are. The Ridgeback Register, May 2009, http://www.ridgeback.net/Documents/COI_Register_0001.pdf.

Roberts, John G, Dr & Nicholls-Grzemeski, Felicity A.: "Folic Acid Study – A Role for Folic Acid in the Prevention of Dermoid Sinus in the Rhodesian Ridgeback". Finders Medical Centre & University of Adelaide, South Australia, <http://www.movourneen.com/documents/folic.pdf>.

Salomaa Rea: "Saksanpaimenkoirien välimuotoisen lanne-ristinikaman todentaminen röntgenkuvauksen avulla." Syventävät opinnot. Helsingin yliopiston Eläinlääketieteellinen tiedekunta, Kliinisen hevos- ja pieneläinlääketieteen laitos, Diagnostinen kuvantaminen, 2010.

Yli-Rantala, Saana, ELK: Koiran mastsolukasvaimet – kirjallisuuskatsaus, Eläinlääketieteen lisensiaatin tutkielma, Pieneläinten sisätaudit, Kliinisen Hevos- ja pieneläinlääketieteen osasto. Eläinlääketieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto, 2010.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17239/lisensiaatin%20tutkielma_Saana%20Yli-Rantala.pdf?sequence=1

8. LIITTEET

Rhodesiankoiran rotumääritelmä (FCI)

Rhodesiankoirien rotumääritelmän tulkintaohje (SRB ry)
